

ክፍል ሁለት

አንቀፅ

ድርሰት

ምእራፍ አራት

አንቀፅ

4.1 መግለጫ

አንቀፅ የረጅምም ሆነ የአጭር ድርሰት 'አካል' መገንቢያ 'ብልት' ነው። ስለዚህም በብልትነቱ የራሱ የሆነ ቅርፅ አለው። መጀመሪያ መስመሩ ከምስማክ (ግራ) ህዳግ ገባ ብሎ ይጀምራል። የመጨረሻው መስመር ደግሞ አለቀበት ያበቃል፤ ሀሳቡ ከተገታ በኋላ ያልተፃፈበት ቢኖርም ይተዋል እንጂ ሌላ ሀሳብ በዚያው መስመር አይለጥቅም።

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ፣ በተለይ በደብዳቤ አፃፃፍ ስር አት፣ አንቀፅን ገባ ብሎ መጀመር መቅረት ጀምሯል። ይኸም ቢሆን የቆየውን ልምድ ማፍረሱ ሳይሆን፣ አንድን አንቀፅ ባዲስ መስመር መጀመሩ ብቻ በቂ መስሎ ስለታመነበት ነው። ባዲሱ መስመር ላይ ገባ ብሎ መጀመሩ ልዩነት ስለማያመጣ። ይሁንና፣ የአንቀፁ መጨረሻ መስመር እገፅ (አቀኝ) ህዳጉ ዘንድ ድርሰም ሆነ ሳይደርስ ነው የሚያበቃው፣ አዲስ አሳብ አይለጥቅበትም፤ አሁንም ልምዱ እንደ ተጠበቀ ነው።

ማንኛውም ልምድ ጠቃሚ እስካልሆነ ይወገዳል። ጠቃሚ ከሆነ ደግሞ ይጠበቃል፤ ይሻሻላልም። ለምሳሌ፣ አንቀፅ የራሱ የሆነ 'ብልት' እንዲኖረው ማስፈለጉ ጠቃሚ ነው። እንዲሁ ሲታይም ቢሆን ለአይን ረፍት ይሰጣል፤

ዕሁፋ ድፍንና የታመቀ አይመስልም፤ አይሰለጥም፤ ብርሃን (ያልተገፈበት ክፍል) ብቅ ጥልቅ የሚልበት ገፅ ስለሚመስል፤ እንቅስቃሴንም ያሳያል፤ የየሀሳቡን ማለቂያ፤ በተለይ ስራ ለሚበዛበት ሰው ባጭር ጊዜ ውስጥ ከአንቀፅ ወደ አንቀፅ በመሸጋገር ዋና ዋና ሀሳቦችን ገረፍ ገረፍ አድርጎ የጠቅላላ ሀሳቡን ፍሬ ነገር ለማግኘት ይችላል፤ በዚያ ላይ የአንቀፅ ዋና ተግባሩ እያንዳንዱን ሀሳብ እና/ወይም ስሜት በየፈርጁ ማቅረብ ስለሆነ፤ ሀሳቡ እና/ወይም ስሜቱ ላለቀበት ወይም ለተቋጨበት ምልክት ይሆናል፤ በዚህ አይነት እንግዲህ፤ የተለየ ሀሳብ ወይም ስሜት ለሌለው አንቀፅ የተለየ ‘ብልት’ መስጠት ምንን ያስከትላል ማለት ነው፤ በሌላ በኩል ደግሞ፤ የተለየ ሀሳብ ወይም ስሜት ይዞ ‘ብልት’ ሳይለይለት በዚያው በአንዱ ‘ብልት’ ውስጥ ቢታጨቅስ፤ አዎ! ዕሁፋ ዘልባዳ ይሆናል፤ ዕሁፋ ይዘባርቃል፤ ዘብራቃ ይሆናል፤ ብዙ ያልተገናኙ ሀሳቦች የታመቁበትማ ከሆነ... አዎ... ዝብርቅርቅ ይሆናል፤ ዝብርቅርቅ ዕሁፍ ደግሞ የተምታታ ስለሚሆን ተነባቢነት የለውም።

አንቀፅ እንግዲህ በግልፅ የሚታይ ‘ብልት’ ነው ማለት ነው። ‘ብልት’ ከሆነ ደግሞ ‘ብልቱ’ ተቀናብሮ የተፈጠረ መሆን ይኖርበታል። ተቀናብሮ የተፈጠረ ከሆነ ደግሞ እያንዳንዱ ‘ብልት’ የየራሱ የሆነ ህይወት ይኖረዋል። ተቀናብሮ ተፈጥሮም ህይወት ክሌለው በሚገባ አልተቀናበረም ማለት ነው። እንዲህ ከሆነ በመጀመሪያ አንቀፅ ተቀናበረ የሚባለው እንዴት ሲሆን ነው?

4.2 ማቀናበሪያ ስልቶች

አንቀፅ ተቀናበረ የሚባለው በአንቀፁ የሚገለፀው ሀሳብ ወይም ስሜት ተሟልቶ ሲቀርብ ነው። ተሟልቶ

የሚቀርበው ደግሞ፤ በማቀናበሪያ ስልቶች፤ በሚገባ ሲጠቀሙ ነው።

ከማቀናበሪያ ስልቶቹ ውስጥ የሚከተሉት ይገኙበታል፤

- 4.2.1 የአንድነት ስልት፤
- 4.2.2 የዝምድና ስልት፤
- 4.2.3 የደልዳላነት ስልት፤
- 4.2.4 የቅርፅ ልክኖነት ስልት፤
- 4.2.5 የማሳደጊያ ስልት፤ እና
- 4.2.6 የርዝማኔ ስልት።

እያንዳንዳቸውን በሚከተሉት ገጾች እናበራራለን።

4.2.1 የአንድነት ስልት

በቅድሚያ አንቀፅ ‘ብልት’ ነው ብለናል፤ አንድነት ያለው የድርሰት ክፍል መሆኑን ስንገልፅ። አንድነት ደግሞ ተመሳሳይነት ያለው ማለት የሚመስላቸው አሉ። ሲመስል ይችላል። ግን ምን አይነት ተመሳሳይነት? አንድ እፍኝ ሽምብራ ተመሳሳይ ነው፤ አንድ ገበቴ ሙዝ (ካንድ አበዛ የተቆረጠ) ተመሳሳይ ነው፤ አንድ እፍኝ በሶ ተመሳሳይ ነው። በዚህ አይነት ከሆነ የገባን፤ የአንድ አይነት ‘ነገር’ ተሰባስቦ መገኘት ሊሆን ነው። — አንድነት በእርግጥም። ግን፤ እኛ የምንፈልገው አንድነት እንዴት እንዲህ አይነቱን ሊሆን ይችላል — ተመሳሳይ ቃላት፤ ወይም ተመሳሳይ ሀረጎች፤ ወይም ተመሳሳይ አረፍተ ነገሮች የተሰበሰቡበት? ሊሆን አይችልም።

እኛ የምንፈልገው ‘አንድነት’፤ ቃላት ወይም አረፍተ ነገሮች ተመሳሳይነት ሊኖራቸው ቢችሉም፤ ልዩ ልዩ ሀሳ

ብና ስሜት እንዲሰጡ ሆነው የተቀናጁበት ነው — አንድ ነታቸው ከሚገልፁት ሀሳብ ወይም ስሜት ላይ የሆነ ። ለምሳሌ ፡ የሚከተለውን እንመልከት ፤

‘ሰው የሆነ ሁሉ ብዙ ምኞትና ፍላጎት አለው ። እንደነ አርስጣጣሊስ ፡ እንደነሶቅራጥስ ፡ እንደነማርክስና እንደ ነኤንጌልስ በፍልስፍና ተራቅቆ አለምን ማወቂያና አስተሳሰብን መለወጫ ለማቅረብ ይፈልጋል ፤ እንደነማርክኒ ፡ እንደነጋሊሊዎ ፡ እንደነአንስታይን በሳይንስ ተራምዶ ተፈጥሮን በቁጥጥሩ ስር ለማዋል ይሻል ፤ እንደነ አኒባል ፡ እንደ ናፖሊዎን ፡ እንደነቴዎድሮስ በጦር ሚዳ ጠላትን ድል በማድረግ ጀብዱ ለመስራት ይመኛል ፤ እንደነ አብርሃም ሊንከን ፡ እንደነጋንዲ ፡ እንደነማርቲን ሉተር ኪንግ ለህዝብ መብትና ለሰላም ፡ እንደነሞዛርት ፡ እንደነ ቤቶቭን ፡ እንደነማይክል አንጀሎ ፡ እንደነሴዛን ፡ እንደነፎክነር እንደነሊዎ ቶልስቶይ ፡ ለሰው ልጅ የመንፈስ ልምድና ደስታን ለማስገኘት ይመኛል ፤ ይፈልጋልም...’

(በአብዛኛው በተናጠል (እየቅል) መጠሪያ ቃላት የቀረበ አንቀፅ ።)

ከፅሁፉ እንደምንመለከተው መንደርደሪያው ሀሳብ ፡ ‘ሰው የሆነ ሁሉ ብዙ ምኞትና ፍላጎት አለው’ የሚለው ነው ። በዚህ አረፍተ ነገር ስር ደግሞ ፡ በአራት አረፍተ ነገሮች የተጠቃለሉ አምስት አበይት ምኞትና ፍላጎቶች ተዘርዝረዋል ፤ ፈላስፋ ፡ ሊቀ ሳይንስ ፡ የጦር አዛዥ ፡ የሰላም መልክተኛ እና የስነጥበብ ሰው የመሆን ምኞት ። የመጀመሪያዎቹ ሶስት አረፍተ ነገሮች እያንዳንዱን ምኞትና ፍላጎት ለየብቻቸው ሲያቀርቡ ፡ አራተኛው አረፍተ ነገር ሁለቱን ምኞት ነው ባንድነት ያቀረበው — እንዲያውም ከሁለቱ አንደኛውን ከነዘርፎቹ ።

በዚህ አይነት ፡ ሰው የሆነ ሁሉ የሚኖረውን ምኞትና ፍላጎት እስኪሰለፍ መዘርዘር ይቻላል ። ሆኖም የኛ ፍላጎት የሰውን ልጅ ምኞትና ፍላጎት ሁሉ ለማቅረብ ሳይሆን ፡ ቃላት ፡ ሀረጎችና አረፍተ ነገሮች የተለያዩ መስለው ለአንድ ግብ በሚቆሙበት አሰላለፍ ፡ እንዴት አንድነት እንደሚኖራቸው ለማሳየት ስለሆነ ባጭሩ አብቅተናል ።

በአንቀፁ የተመለከትነው የየአረፍተ ነገሮቹ ተመሳሳይነት ፡ አንዱ የሽምብራ ፍሬ ከሌላው ፡ አንዱ መዝ ከሌላው መዝ ወይም የበሶጢ ቅንጣቶች ከእርስ በርሳቸው እንዳላቸው አይነት አይደለም ፤ የሽምብራ ፍሬዎቹ እፍኝ ፡ መዝቹ አበዛ ፡ ቅንጣቶቹ በሶ ከመሆናቸው አንፃር እንጂ ። አረፍተ ነገሮቹ በሙሉ የሰው ልጅ ምኞትና ፍላጎት የሚለውን መንደርደሪያ ጉዳይ የሚያዳብሩ በመሆናቸው ፤ እያንዳንዳቸውም የዘረዘሩት ያንኑ ምኞትና ፍላጎትን በመሆኑ ። የተለያዩ ፤! እዎ ፤ የተለያዩ ምኞትና ፍላጎቶችን ። እውነትን እንናገር ካልን ፤ ስለሽምብራውስ ቢሆን — አንዱ ሽምብራ ከሌላው ሽምብራ ምንም አይነት ልዩነት የለውም ለማለት እንዴት እንችላለን?

አንድ አንቀፅ አንድነት ያለው እንዲሆን ያስፈልጋል ስንል ፡ እንግዲህ አንቀፁ አንድ አሳብ ወይም አንድ ስሜት ይያዝ ማለታችን ነው ። አንድ አሳብ ወይም ስሜት ስንል ደግሞ ፡ ለአንድ ጉዳይ (ቁም ነገር) የተሰባሰቡ አሳቦች ወይም አንድ አይነት ስሜትን ለመቀስቀስ የተቀናጁ ስሜት ፈንጣቂዎች ማለታችን ነው ። ይህም ሲባል ፡ የፅሁፉን መንደርደሪያ አሳብ ወይም ስሜት የሚያዳብሩ ፡ ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒና ተነፃፃሪ ሀሳቦችና ስሜቶችን አይጨምርም ማለት አይደለም ። መንደርደሪያውን ጠብቆ ማዳበ

ረድሳ ሀሳቦችንና ውስብስብ ስሜቶችን ሊይዝ ይችላል። ከመንደርደሪያው ውጪ የሆነ ትርፍራፊ፣ ጭምርማሪ ወይም እዚህ ግባ የማይባል መደረቻ እስካልሆነ ድረስ፤ አረፍተ ነገሮቹ እያንዳንዳቸው የአንቀፁን ግብ እስካጠናከሩ።

ለአንድ አንቀፅ ማበልፀጊያ የሚሆኑትንና የማይሆኑትን አረፍተ ነገሮች በጥንቃቄ ለይቶ ማወቅና መምረጥ ያስፈልጋል—የሚያስፈልጉት እንዲገቡ፣ እንዳይቀሩ፣ የማያስፈልጉት እንዲቀሩ፣ እንዳይገቡ ለማድረግ።

4.2.2. የዝምድና ስልት

አንድ እፍኝ ሽምብራ ቢጉኑልቂልና ቢያያዝ፣ አንድ አበዛ መዝ (ከግንዱ ሳይቆራረጥ) እና አንድ ጭብጥ በሰ (በውሃ ተረስርሶ) የሚመሳሰሉበት ‘ነገር’ አለ። ሽምብራው በጉንቁሉ፣ መዙ በአበዛው፣ በሰው በውሃው አማካይነት ተጠጋግተዋል—አብሮነታቸው ይታያል፤ ተያይዘዋል።

በዚህ ረገድ፣ አንቀፅም እንደ ማጉንቂያ፣ አበዛ እና ማረሰረሻ ነው። እውስጡ የሚሰባስቡትን አረፍተ ነገሮች የሚያገናኝ፣ የሚያዋድድና የሚያዛምድለት ‘ውሃ’ና ‘ግንድ’ ይፈልጋል።

አንቀፅ አረፍተ ነገሮቹን የሚያዛምድባቸው በርካታ ዘዴዎች አሉት፤ ከነሱም ዋና ዋናዎቹን እናብራራለን፤

(1) አንድ አንቀፅ ውስጥ ሊኖሩ የሚገባቸውን፣ ለአንድ ሀሳብ እና/ ወይም ለአንድ ስሜት ወይም ለአንድ ጉዳይ ማብራሪያ የሚሆኑትን ሀሳቦች፣ ስሜቶች ወይም ጉዳዮች መሰብሰብና መምረጥ—ማለትም፣ ከላይ በ (4.2.1) ውስጥ እተብራራው አንቀፅ ውስጥ በሚገኘው አይነት፤

በአንድ መንደርደሪያ አረፍተ ነገር (ሰው የሆኑ ሁሉ ብዙ ምጥትና ፍላጎት አለው) ውስጥ የሚሰባስቡትን።

(2) በአንቀፁ ውስጥ የሚብራራው ጉዳይ ውስጣዊ ባሕር፣ የራሱ የሆነ የአቀራረብ ስልት ይኖረው አይኖረው እንደሆነ መመርመር። በሌላ አነጋገር፣ በአንቀፁ የሚገለፀው ጉዳይ የሚዛመደው፣ እውስጡ የሚጨመሩት ነጥቦች በሚኖራቸው የጊዜ ቅደም ተከተል ወይም የቦታ አንድነት (ባንድ ቦታ ተሰባስበው መገኘታቸው) መሆን አለመሆኑን ማረጋገጥ። ሆኖ ከተገኘ፣ የጊዜና የቦታን የአቀራረብ ስልቶች መከተል። (ከገፅ 143—150 ተመልከት።)

(3) ለጉዳዩ ባለቤትነት ያላቸውን ዋና ዋና ቃላትና ሀረጎች ቢቻል በተመሳሳያቸው፣ ካልተቻለም እራሳቸውን መደጋገም—የቃላቱ ወይም የሀረጎቹ መደጋገም የተከታታይ አረፍተ ነገሮቹን ዝምድና ያጠናክራል። (ከገፅ 157—164 ተመልከት።)

(4) በቋንቋ አገባብ ስልት መሰረት፣ በመስተፃም ሮች፣ በልዩ ልዩ ተውሳክ ግሶች መጠቀምና እስከ ተቻለ የሰዋሰው ሀጎችን መከተል። እዚህ ላይ፣ በተለይ መስተፃም ሮችና ተውሳክ ግሶችን አለማብዛት ያስፈልጋል። በአረፍተ ነገርም ውስጥ ሆነ፣ ከአረፍተ ነገር ወደ አረፍተ ነገር ለመሸጋገሪያነት የሚያገለግሉት (እንደ፡ ከዚያም፣ በመጨረሻም፣ ግን፣ ቢሆንም፣ ስለሆነም፣ ከዚያን ጀምሮ ወዘተርፈ...) እነዚህ ቃላት መግባት ያለባቸው አረፍተ ነገሮቹ ያለ አነሱ ተጨማሪነት ዝምድናቸው በግልፅ የማይታይ ሲሆን ብቻ ነው። አለዚያ ቃላቱ መደረቻ ከመሆናቸውም አልፎ አንባቢን ያስለቻሉ።

(5) በአንቀፁ ውስጥ የሚብራራው ጉዳይ ከዝርዝሩ ወደ አጠቃላይ ቢገነባ፣ ወይም ከአጠቃላይ ወደ ዝርዝሩ ቢበተን የሚሻል የማይሻል መሆኑን መወሰን፤ ተሽሎ

ከተረፈ፡ የመሰብሰቢያን ወይም የመዘርዘሪያን ስልቶች መከተል ። (ከገጽ 166—169 ተመልከት ።)

(6) በአንቀፁ ውስጥ የሚብራራው ጉዳይ ውስጣዊ ባህሪ ፡ ባህሪዎችን በማወዳደርና በማነፃፀር ፡ በመዘርዘር ፡ በትርጓሜ (በማብራራትና ክልል በማበጀት) ፡ ዝርዝር ነጥቦችን በማደራረብና በማስተዛዘል ፡ የባህሪዎችን መድረሻ ከመነሻዎቹ አንፃር በመተንተንና በመሳሰሉት ስልቶች ለማቅረብ አመችነቱን መመርመርና ፡ ካመቹ በተናጠልም ሆነ እንደየሁኔታው በሁለት፣ ሶስት ስልቶች መጠቀም ። (ከገጽ 144—169 ተመልከት ።)

የዘምድና ስልት ዋና ግብ ፡ በአንቀፁ ውስጥ የተቀና ጁት ዝርዝር ነጥቦች ፡ እንዴት የእርስበርስ አግባብ እንዳላቸው ፡ አንባቢውን ፡ ቀላል በሆነና በግልፅ መንገድ እንዲያይ ለማድረግ ነው። የዝርዝር ነጥቦቹ አረፍተ ነገሮች አንዱ ሌላውን እየጠጣ ካልጎረጉ የጉዳዩ አለመያያዝ ፡ አለመገናዘብና አለመዛመድ በግልፅ ይከሰታል ።

አስረጅ 1

በጊዜ ቅደም ተከተል የተዛመደ

«ካሳ ዳምጤ ከነማይ ባላባት፡ ከፊታውራሪ ዳምጤ ብሩና ከወይዘሮ ጥሩአይነት ታላቅ እህት፡ ከወይዘሮ አስቴር ተሰማ የተወለደ፡ በሁለት እጅ የማይነሳ፡ ከባድ የጌታ ዘር ነበር። በመከብረት ልጆች ወግ የቤተ መንግስት ሰራት እያጠናና ደጅ እየጠና ቢያድግ ኖሮ ቢያንስ ቢያንስ ያባቱን ግዛት ባላጣ ነበር ። ነገር ግን አባቱ በህጻንነቱ ስለሞቱና ምቀኞች ዘመዶቹ እንከብን ይህን እድል እንዲያገኝ ሊያደፋፍሩትና ወደፊት ሊገፉት ቀድሞ እፊት በያገኙትም ወደ ፀዋላ ለመገተት የማይመለሱ ስለነበሩ ከቤተ መንግስት

ርቆ ከናቱ ዘንድ አደገ ። ከቤቱ እየተመላለሰ እዚያው አገሩ ተግሪ ቤት ዳዊት ከደገመ በሁዋላ አላቡ ወደትምህርት ተላበና ካንዱ ተግሪ ቤት ወደሌላው እየተዘዋወረ ዚማም ፡ ቅኔም ተምሮ ሲጨርስ ብዙ አመታት መጣፍ ተግሪ ። በተለይ ሀዲስ አዋቂነቱን የሚያደንቁ ብዙች ነበሩ ። ባገሩ ትምህርት እውቀቱ የጠለቀ ከመሆኑም በላይ የባላባት ልጅ በመሆኑ የቤተ ክህነት ሹመት ፈላጊ ቢሆን ኖሮ ከታላላቁ አድባራት ያንዱን አለቅነት ቢያንስ ሊቀጠብበትነት ሊያገኝ እንደሚችል የማይጠረጠር ነበር ። ነገር ግን አስተያየቱ ከቤተ ክርስቲያን መሪዎችና ከካህናቱ በጣም የተለዩ ስለነበረና ስራቸውን አጥብቆ ይጠላ ስለነበረ ቤተ ክርስቲያንን በነሱ አይን እያዩ ከቤተ ክርስቲያንም ይርቅ ጀመር ። በሁዋላ እንዲያውም የሚኖርበት ግህበር የተመሰረተበት ስራት፡ ልማዱ፡ ደንቡ፡ ወጉ፡ ህጉ፡ የማይረባ ከመሆኑም በላይ የሚጎዳ መሆኑን ይሰብክና ይህ አሮጊ ስራት ሳይሻሻል እንደ እግዚአብሔር ቃል ተከብሮ እንዲኖር የሚጣጣሩትን የልማድ ባሮች ኩባኝቶች ድንጋዮች እያለ ልዩ ልዩ ስም እየሰጠ ይዘልፍ ነበር ... »¹

(ከገጽ 145—147 ተመልከት ።)

በቦታ አንድነት የተዛመደ

“ ... ከዙፋኑ ራቅ ከድልዳሉ ዝቅ እያለ ሲሄድ ግን የሁሉም አይነቱ ይለወጣል ። ከሁሉ አስቀድሞ ከድልዳሉ በታች አዳራሹን በወርዱም በቁመቱም ከዳር እስከዳር የሞላው ህዝብ አንዱ በሌላው ላይ እየተደራረበ ሰፍሮ የሚተራመስ የንብ ሰራዊት እንጂ በተራ ተቀምጦ የሚበላና የሚጠጣ ሰው አይመስልም ። ስጋውን መልክዎች መዳ መዳ አድርገው እየቆራረጡ በሳጠራ ሞልተው

¹ ሀዲስ ግልግሮህ ፡ ‘ፍትረ እስከ ሙታብር’ ፡ (ኦ/አ 1975) ፡ ገጽ 121-122 ።

አሸክመው ያመጡና ከሩቅ እየወረወሩ አንዱን ራቱን ሌላውን ደረቱን ሲሉት ልቦና ቀልቦ ያስቀረዋል የዘነጋ አምልጦት እመሬት ይወድቅበታል ። ጠጅ አሳላፊዎች ጠላት እንደሚያሳድዳቸው እዩተጣደፉ ጠጁን በኩባያ እዩቀዱ ሲያድሉ በሚጠጡት ሰዎች እጅ እስኪደርስ ግማሹ ያክል በሰውነታቸው በልብሳቸውም ይፈሳል ወዲያው የተረፈውን ቢጨርሱም ባይጨርሱም ላልደረሰው ለማድረስ ኩባያውን ከጃቸው ነጥቀው ይወስዱባቸዋል ። ይህ ሲሆን የኩባያውና የቢላዋው ኩዋኩዋታ ያሳላፈውና ያቅራቢው ያጋፋሪው ጫጫታ በውነት ራስ ያሳምማል ። አዳራሹ ውስጥ የቆሙትን ወጋግራዎች እዩተደገፉ የቆሙ ብዙ አገዛጪዎች አሉ ። ነገር ግን እጃቸው መሰንቆውን ሲገዝገዝ ያንገታቸውም የደም ስር ተገትሮ አፋቸው በሙሉና በከፊል ሲከፈት በማየት የሚያዘምሩ መኖራቸውን ከመገመት በቀር የመሰንቆውም ሆነ የነሱ ድምጽ በጭራሽ አይሰማም ። እንዲሁም ጥሩምበኞች እምቢልተኞችና መለከተኞች እያደገደጉ ተደርድረው መሳሪያቸውን በያፋቸው ለግበው ጉንጫቸው እንደፊኛ ተነፍቶ አይናቸው ፈጠየደም ስራቸው በየግንባራቸው ተገትሮ ሲታዩ ሁሉም በዩመሳሪያቸው ሲጫወቱ ፎቶግራፍ የተነሱ ምስሎች እንጂ ያነሱት እዚያ ቆመው የሚነፉ ነፍስና ስጋ ያላቸው ሰዎች አይመስሉም ... ”²

(ከገጽ 147—150 ተመልከት ።)

በማወዳደር የተዛመደ

አስረጅ 1

“... ለምሳሌ አንድ ገበሬ ስንዴን ይዘራና እየተለባኝ እልክ ሲደርስለት ዐጭዶ ይወቃል ። ከዚህ በኋላ ምርቱን

² ከላይ ከተጠቀሰው ፡ ገጽ 448—449 ።

ለብቻው ግርዶንም ለብቻው እንችፋንም ለብቻው እያደረገ በያይነቱ በጎተራው ይከታል ። የደቀቀውን ገለባም ለየብቻው ያስቀምጠዋል 1. ወይም ይቀላቅለዋል 1 የገለባው አሠራር እንደ እህሉ አይደለምና በሰውዬው ሐሳብ የሚወሰን ነገር ነው ። እንደዚሁም ንግግር የሚሰጥ ሰው ገበሬው ምርቱን ግርዶንና እንችፋን እየለየ በደንበኛው ሥፍራ እንደሚያስቀምጠው በንግግሩ ውስጥ ዋናውን ሐሳብ ካነስተኛው ፣ አነስተኛውንም በጣም ዝቅ ካለው እየለየ በያግባባቸው ይሰጣል ። በተሰጠው ማስረጃ የምናገኘው ጥቅም ብስልና ጥሬ ነገር እየለየን በየቦታቸው ለማስገባት ችሎታን ማግኘት ነው ... ”³

በመዘርዘር ቅንብር የተዛመደ

አስረጅ 1

“የገለልተኞች ንቅናቄ ስድስት አበይት አላማዎች አሉት ። እነሱም ፡ አንደኛ ፡ ቀጥተኛም ሆነ የእጅ አዙር ቅኝ አገዛዝን ማሰገድ ፣ ሁለተኛ ፡ አንዱ ሀገር በሌላው የውስጥ ጉዳይ ጣልቃ እንዳይገባ መቋቋምና የሀገሮች ነፃነትና አንድነት እንዲከበር መታገል ፣ ሶስተኛ ፡ ታዳጊ ሀገሮች ከአለም አቀፍ ኢምፔሪያሊዝም ተፅእኖ ተላቅቀው የፖለቲካና የኢኮኖሚ ነፃነት እንዲኖራቸው መደገፍ ፣ አራተኛ ፡ በዴሞክራሲና በአለም ሰላም መረጋገጥ ረገድ የጦር መሳሪያ ምርትና ክምችት እንዲቀነስ ብሎም እንዲወገድ እሚቻልበት ስምምነት ላይ እንዲደረስ ጥረት ማድረግ ፣ አምስተኛ ፡ ታዳጊ አገሮችን ለባለ ድህነት የሚዳርጋቸው ከበለፀጉ አገሮች ጋር ያላቸው የብዝበዛ ግንኙነት ተወግዶ በምትኩ አዲስ አለም አቀፍ የኢኮኖሚ ስርአት እን

³ ተከለ ግርም ፋንታዬ፣ ጥገተ ጥበብ ዘመን ፣ ፍላጎት (አ.አ 1964) ገጽ 167 ።

ዲናር መርዳት፡ ለድስተኛ፡ አለም አቀፍ ትብብሮች
እንዲያብሩ ግድረግ ናቸው...”⁴

“... እውነተኛንም ታሪክ ለመጻፍ ቀላል ነገር
አይደለም ። የሚከተሉትን ሦስት የእግዚአብሔር
ስጦታዎች ያስፈልጋልና ። መጀመሪያ ተመልካች
ልቦና የተደረገውን ለማስተዋል፡ ሁለተኛ የማያዳላ
አእምሮ በተደረገው ለመፍረድ፡ ሶስተኛ የጠራ
የቋንቋ አገባብ፡ የተመለከቱትንና የፈረዱትን ለማስ
ታወቅ ። ያገራችን የታሪክ ጻፎች ግን በነዚህ ነገሮች
ላይ ኃጢአት ይሠራሉ ። በትልቁ ነገር ፈንታ ትንሹን
ይመለከታሉ ። ለእውነት መፍረድንም ትተው በአድ
ልዎ ልባቸውን ያጠባሉ ። አጻጻፋቸውም ድብልቅልቅ
እየሆነ ለአንባቢው አይገባም ። ይህም ነገር በቤተ
መንግሥትና በየገዳሙ ከሚገኙት ታሪክ ነገሥታት
ጥቂት ብራናች ብናነብ ወዲያው ይገለጻልናል ።
የታሪካችንም ጻፎች ሁለት ዓይነት ሰዎች እንደሆኑ
እንረዳለን ። አንዱ ዓይነት የቤተ መንግሥት ሊቃው
ንት ይባላሉ ፤ ማለት እንጀራ ሲፈልጉ ከቤተ መንግ
ሥት ተጠግተው ንጉሡ ያዘዛቸውን የራሱን ውዳሴ
ታሪክ ብለው ጽፈው ለኋላው ትውልድ የሚያቆዩ
አቆላማዎች ። ሁለተኛው ዓይነት ግን መነኮሳት
ናቸው ። እነሱም የሚጽፉት ታሪክ አድልዎ ይበዛ
በታል፡ የራሳቸውን እንጂ የሕዝቡን ጥቅምና ጉዳት
ከቶ አያቋጥሩምና ። ስለዚህ የልባቸውን የሚፈጽም
ላቸውን ንጉሥ ቅዱስ ቅዱስ ይሉታል ። ከድንቁር
ናቸው ወጥቶ ከፍ ባለ ሕሊና ተመርቶ ስለዚህም
ልማት የሚጥረውን ግን ርኩስ ። አሁን ጉዳናንና ድል
ድዮችን ከሚያስበጅ የጥበብንም ማስተማሪያ ቤቶች

⁴ ከአዲሱ ።

ከሚከፍት ንጉሥ ይልቅ የመንግሥቱን ጉዳይ ሁሉ
ረስቶ ከናዝሬዊ ከሌላም ዓይነት መነኮሴ የሚውል፡
ሥራ ፈትተው ለሚኖሩት መነኮሳትም ምግብ ብሎ
ብዙዎች አገሮች የሚጉልት ንጉሥ፡ በነሱ ዘንድ
ይመሰገናል ። ያገራችንም የታሪክ ጻፎች ውዳሴ ከን
ቱና ሰድብ፡ እውነተኛውን ታሪክ ሳይተው፡ የማይ
መስለውን ተረት የሚወድ ቢሆን ምንም ባልጉዳንም
ነበር። መጽሐፋቸውንም አንቦ እውነቱን መርምሮ ለማ
ገኘት አእምሮ ላለው ሰው ባላስቸገረም ነበር...”⁵

መዘርዘር በተለያዩ አንቀጾች

አስረጅ፡

«የሀብት ዕድል»

የሀብት ዕድል በብዙ ክፍል ይከፈላል ። አንደኛ፡
የጥበብ ዓይነቱ ብዙ ነውና ይህን ያህላል በማለት ፍጻሜው
አይገኝም... ጥበብ ያለውም ሰው እንጀራ ሲሠሩት እንጂ
ሲበሉት አያደክምምና የኋላውን ጥቅም አስቦ የፈቱን
ድካም ሳያስተውል ሥራን እርስ በርሱ እያታገለ ማለት
ብረትን በብረት ደንጊያን በደንጊያ እንጨትን በእንጨት
መሰልን በመሰሉ እያሠራራ መሬትን ከእህል ማናቸውንም
ዘር ከተስማሚው ጋር እያገናኘ፡ ገንዘቡ በጥበቡ፡ ንብረቱ
በብልሃቱ፡ ስጦታው በሥራው እየተከናወነለት በዚህ
ዓይነት የዕድሜውን ቀጠሮ ይጠብቃል ። ይህ በሥራ የተ
ገኘ የሀብት ዕድል ይባላል ።

ሁለተኛ፡ ቀደስኩክ እምከርዎ እምከ እንደ ተባለ፡ አን
ዳንዱ ከፍቱ ማሕፀን በሀብት ጨርቅ ተጠቅልሎ ይወለድና
በዚያም ላይ ባላባትነት ይኖረውና በባላባትነቱ አጥንቱ
በሀብታምነቱ ንብረቱ እየተመሰገነ አንድ ቀን በችግርና በመ

⁵ ንብረ ሕይወት ባይከፋኝ፡ ‘እኔ ምኒልክና ኢትዮጵያ’፡ ገጽ 1።

ከራ ሳይፈተን፤ ያዩት ሁሉ ሲመጣ ይነሡለታል፤ ሲሄድ ይሸጥታል፤ ሲናገር እውነት እውነት፤ ሲጣራ አቤት አቤት፤ ይባላል ። ከቤቱም ሰንጋው ታርዶ ጠጁ ወርዶ ተነጥሮ ተጋርዶ ሲቆየው ለአዳኛው ፍጹም ደስታ ያገኛል ። ይህ እንዲህ ያለው ሰጠታ ለሁሉ አይሰጥምና በዚህ መቅናት አይገባም ። መቅናትስ በመከራ ከተፈተነ በኋላ በሚገኝና በሥራ በሚገኝ ሀብት ነው ። መከራ ያልፈተነው ወይም ትምህርት የጉደለው ሀብታም ረሃብ ምንድር ነው ከማለት ይደርሳል ። ደሃውንም ዐፈር ዘግኖ ጭቃ ለስኖ እንደሠራው ያደርገዋልና አስቀድሞ የፈተና ቀንበር ትከሻውን ቢያሸውና ከተማሪ ቤት ቢጉላላ መልካም ዕድል ነው፤ ትምህርት የጥበብ ሁሉ መሻዘር ነውና ።

ሦስተኛ፤ የአፍ ብልጠት የጧት ቁርስ ነው ። አፍ ያለው ጤፍ ይቆላል እንዲሉ፤ አፈኛ ካደባባይ በመግት፤ ከመጣጥ ቤት በጨዋታ አስመስሎ ሲናገር ከንፈር ያስመጥጣል ። ጥርስ አያስከድንም፤ አፈ ጭሌ ሳይሾም የተሾመ ነውና ። ስለዚህ አንደበቱ የእጅ ወረትና መነገጃ ሁኖት በእውነቱ ሐሰት፤ በሐሰቱ እውነት እየቀላቀለ ሲጫወት ሳይከፉበት ከብሮና ታፍሮ ይኖራል ። ነገር ግን የገዳይ ምልክቱ ደም በጣቱ እንዲሉ ለጊዜው ለመረመረውና ሳወቀበት የልብ ዕውቀት እንደሌለው ክፉ ምልክት ይገኛል ። አፍ ከበዛ ዘንድ ወፈፍተኛነት አይቀርምና የአፍ ብልጠት ከልብ ዕውቀት ጋር ካልተገናኘ እንደ ነጠላ ልብስ ማለት ነው ።

አራተኛ፤ ያፍ ትእግሥትና የልብ ዕውቀት የማታ እንጀራ ይሆናሉ ። አፉ ያልተናገረ ሰው እስከ ጊዜው ዕውቀቱን ይታወቅልኝ ከማለት ያዘገየዋል ። ስለዚህ ለሰው ሁሉ አላዋቂ ሞኝ መስሎ ይታያል ። የዕውቀቱ መግለጫ ሲደርስ ግን አንድ ነገር ተናግሮ ወይም አንድ ሥራ አሳይቶ ትእግሥቱ ተደንቆ ታውቆ ማዕረጉ ምጡቅ ጥበቡ ረቂቅ ሆኖ ሳያውቁ ዐወቅን ሳይረዱ ተረዳን በሚሉ መፈራረጃ

ይሆንባቸዋልና፤ የአፍ ብልጠት የጧት ቁርስ፤ ዕውቀትና ትእግሥት የማታ እራት ይሆናሉ ተባለ ። ስለምን የአፍ ብልጠት ምንጊዜም ሥራ የለበትምና ሀይ ሀይ ብሎ በጧት ነጥቆ ይበራል ። የልብ ዕውቀት ግን የጧት ጊዜው የሥራ ስለሆነ ሥራውን ሲሠራ ይቆያልና በጧት አይቀናውም ።

አምስተኛ፤ ጀግንነት የሀገር ኩራትን ያስገኛል ። የሀገሩ ዐፈር በጠላቱ እጅ እንዳይዘገን፤ ታግዬ፤ አልጥልም ተኩሼ አልገድልም ሳይል፤ በሱ ሞት የሀገር ሕይወት እንዲጠበቅ እየተመኘ የሚኖር ጀግና፤ በጠላቱ ዘንድ ከዳር እንደወጣ አውሬ ተፈርቶ፤ እንደሚጥሚጣ በርበሬ ተታኩሶ፤ አገሩን የሚያረጋጋ ጠላቱን የሚያሠጋ ነውና እንጀራን እሱ ይብላው ። ይህም አንድ ዋና ዕድል ነው ።

ስድስተኛ፤ ፍርድ ሲጠበቅ ደሃ ይጠበቃል ደሃም ሲጠበቅ እግዚአብሔርን ደስ ይለዋል ። ስለዚህም ዳኛ የሆነ ሰው ለቀይ ለጥቁር፤ ለረጅም ላጭር፤ ለወርቅ ለብር ሳያደላ በውነት ቢፈርድ ከአደባባይ የጸድቅ ፍሬ ይለቅማል ። እንዲህ ያለውም ዳኛ ትልቅ ዕድለኛ ይባላል ። ነገር ግን የዳኛ ዐይን ሲሞት የድሃ ሕይወት አብሮ ይሞታል ... የደሃ ሕይወቱ የቀና ፍርድ ነውና ። ስንፍና ሳያደርግ እውነቱን ከሐሰት አበጥሮ ጽድቅን የሚያስተውል እውነትን የሚከተል ዳኛ በውነት የእግዚአብሔር ምስለኔ ነውና የደሃ ሕይወት ለምልጣ ትኖራለች፤ ከዚህም የበለጠ እድል የለም ።

ለባተኛ፤ በሥነ ፍጥረት በኩል ደሙ ጠርቶ ሕንጻ አካሉ ተቃንቶ የመልክ ውበት ያለው በሄደበት ሁሉ ከወንድ መኰንን ከሴት ወይዘሮ ዘንድ መወደዱን መደነቅን መከበርን በውበቱ እየተገበያየ ይኖራል (ማለት) መኰንኑ ላሽከርነት፤ ወይዘሮይቱ ለጮኛነት፤ ሁሉም ለየጥቅማቸው

ይመኙታል ። ስለዚህ በሥራው ሳይሆን በመልኩ ውበት ድካም የሌለበት ሀብት ያገኛል ፤ ይህም ስጦታ ነው... ”፩

በትርጓሜ የተዛመደ

አስረጅ 1

“መከር ማለት በመሬት ውስጥ የሚገኙት ማእድኖች ከመራቆታቸው የተነሳ ያረጀን ማሳ በልዩ ልዩ ሰብል እያ ፈራረቁ በመዝራት ማደስ ነው ። መሬትን ከማሳደር ጋር ግንኙነት አለው ፤ መሬት ሲያደር ፣ ሳይዘራበት ሲቀር አራመቻ ፣ ሳርና የተለያየ ተክል ስለሚበቅልበትና የደክ መው አፈር እንደገና ስለሚጠናከር ። ቢሆንም መከር ማለት መሬትን ያሻውን ያብቅል ብሎ ማሳደር አይደለም ፤ ሰብልን በብልሃትና በጥበብ እያለዋወጡ በመዝራት ማጎልበት ነው እንጂ — አንድ አመት የአገዳ እህል ፣ በሁለተኛው አመት ያበባ እህል ፣ በሶስተኛው አመት የብርእ እህል በመዝራትና ከዚያም በአራተኛው አረፍት እንዲያደርግ በመተውና በአምስተኛው በመጨረሻ ፤ ወይም በአንዱ አመት አሳድሮ ፣ በሁለተኛው ያገዳ እህል ፣ በሶስተኛው ያበባ እህል ፣ በአራተኛው የብርእ እህልዘርቶ ባም ስተኛው በማሳደር ወይም በሌሎች እነዚህን በመሳሰሉ ልውውጦች እህሎችን በማዘዋወር ። ሆኖም ሰብሎችን ማዘዋወር ማወቁም በቂ አይሆንም ፤ አንድ አመት ተልባ ዘርቶ በሚቀጥለው አመት ደግሞ ማገጥ ለመዝራት ስለማይቻል ። እነዚህን ተክሎች በአንድ ማሳ ላይ ለመዝራት በተልባውና በማገጡ መካከል አያሌ ሰብሎች መዘራት ይኖር ባቸዋል ፤ የመሬቱ የማፍራት ሀይል እንዲመለስ ። ስለዚህ መከር ማለት አንድን ማሳ ከሁለት እስከ አምስት አመት በማደስ ፣ ማሳው እደሳው ሲጀምር ተዘርቶበት የነበረውን

ሰብል መልሶ ለመቀበል እንዲችል የሚደረግ የሰብል ግራ ራረቅ ጥበብ ነው ።”፪

ዝርዝር ነጥቦችን በማድራረብና በማስተዛዘል የተዛመደ

አስረጅ 1

• “ሰከንድ እንደ ደቂቃ ፣ ደቂቃ እንደ ሰአት የሚገመት ባት ፣ ሌሊቱ ሁለት እጅ ቀን ሶስት እጅ እረዝሞ የሚታይባት ፣ የአዳም የዘር መግቢያውን የማያምንባት ፣ ፀሀይ እያለች የሌለች የሚመስልባት ፣ የት ልግባ ፣ የት ልሁን ፣ ምን ይዋጠኝ ፣ ተጨነቅሁ የምታሰኝ ፤ ስር ግትርትር እያደረገች ፣ መላ ሰውነት በላብ እያጠመቀች ፣ ሰውን ጓዳና ጉዳንጉዳን ፣ ጫካና ሽንተረሩን አስነክሳ የምትውል ፣ ዘመድን ከዘመዱ ፣ ሚስትን ከባሏ ፣ ልጅን ከናትና ከአባቱ ፣ ከመንጫንጭ ብዛት እያቆራረጠች የምትለያይ ፣ ሴት ፣ ወንድ ፣ ወጣት ፣ ሽማግሌ ሳትል ሁሉን የምታብረከርክ ፤ ደህውና ሀብታሙ የማይለይባት ፣ ተራ ህዝብና ባለስልጣን በመግባባት እንጂ በሀይል ወይንም በህግ የማይሰሩባት ፤ ይሉኝታን ፣ ፍቅርን ፣ መዋዋልን ፣ ሀዘኔታዊነትን ከሰው አእምሮ የምታጠፋ በጠቅላላው አላማዋ የማይታይ ፣ የምታስረራ ፣ የምታስቅቅ ቀን የጭንቀት ቀን ትባላላችሁ”፫

• “አላስሄድ ፣ አላስቀምጥ ፣ አላናግር ፣ አላሰራ የሚል ፤ አይኑ ፣ ጆሮው ፣ እግሩ ፣ እጁ ፣ መቀባጠር ማሰስ ፣ ማንሳት ፣ የለመደ ፤ ያባቱ ፣ የናቱ ፣ ቀያቸው ፣ ውቃቢያቸው የተጣላው ፤ እምባ ገነን ፣ አባይ ገነን ፣ ራስ ቢስ ፣ ነጠላ ትከሻ የሆነ ፤ የሚወደውን ፣ የሚ

፩ ብርገና ሰላም ፣ ሚያዝያ 5 ቀን 1925 ።

፪ ፣ ከአዘጋጁ ።

ጠላውን፡ የሚሰቅለትን፡ የሚሰቅበትን የማይለይ፡
መነሻውን እንጂ መድረሻውን የማያውቅ ፤ ባፋ
በምላሱና በጥርሱ ብቻ የሚጠቀም ፤ አእምሮው ፡
ልሱ ፡ አብሮ የመሰራት ተግባር የማይታይባቸው
ወሬኛ ነው ። ወሬኛ ፡ ዘመድ አዝማደን ፡ ወዳጆችን
ዳደኞችን ያቆራርጣል ፡ ያጋድላል ፡ ሲያወጋም
የሰማው ሁሉ በቁምህ ይለቀስልህ ሲለው ይናፋል ።
ወሬኛ ዝቅ ዝቅ እንጂ ከፍ ከፍ የማይል ብኩን ፡
ተስፋ ቢስ ስለሆነ ምስጢር ሊያካፍሉት አይበቃም፤
ምነው ቢሉ ያስለፍልፍ ቅጠል ቀምሷልና ።”⁹

መድረሻዎችን ከመነሻዎች አንፃር በመተንተን የተዛመደ

አስረጅ ፤

“... ያው ሌባ ግን ወዲአው ተቁስሎ እንደዳነ
ሄደ ላጤ ቴዎድሮስ እንዲህ ብሎ ጮኸ ። ጃንሆይ ፤ እግዚ
አብሔር ያሳይዎ ክርስቶስ ያመልክተዎ ! ልጆቼም ምሽ
ቴም እኔም እራብ ቢአጠቃኝ እንኳን እህል አምጭና አሉማ
በጋ ሆኖ ቢአጥጠኝና ልንሞት ብንሆን እራብ ብዙ ያስ
መኛል ጥንቱን ሆዳም ለጋሱን ስስታም ነባዩን አባይ ያደ
ርጋልና ተመሞት ብዩ አድርገው የማላውቀውን ነገር
ልሰርቅ በጨለማ ሄድኩ ። ነገር ግን ገና ተበረቱ እንደ
ገባሁ ባለቤቱ ነቃና የጠቀርሻ ጦሩን ነጥቆ ተከተለኝ ።
እኔም ስሮጥ እሱም እየፎከረ እየተንደቀደቀ ሲከተለኝ
ምንም በጠገብ ጉልበቱ ቢውዘገዘግ እንደተቻለኝ ተፈናጥራ
አመለጥሁት ። እንዳመለጥሁት ባየው ጊዜ እሱ ግን በቴ
ዎድሮስ አምላክ በቴዎድሮስ ሞት ቁም አትላወስ አለኝ ።
እኔም እሄንስ ብሎ ታቆመኝ መቸም አይወጋኝ ብዬ እንዳ
መለጥሁ ማምለጥ ሲቻለኝ እጄ ብዩ በስምዎ ተዳኝኛቸ ቆም

ሁለት ። እሱ ግን ሌላ ምንም አላለ እንዲሁው ባውራ እጣቱ
ቁሞ ሲአበራድደው የነበረውን ጦር በሽንጤ ላይ ወደው
ደብኝ ። ከዚህ በኋላ በደም አበላ ተነክራ አእምሮዋን ስቼ
ወድቄ ባየኝ ጊዜ ጨርሽዋለሁ መስሎት ጥሎኝ ተመለስ ።
እኔም ተዘአው እንደወደቅሁ አድሬ በበነጋው ስለክርስቶስ
ያለ መንገደኛ ተወደቅሁበት አንሥቶ ወደቤተ ክርስቲያን
እድሞ አስጠግቶኝ መበለቶች አስታመው አዳኑኝ ። አሁን
ግን ነገሩን እንዲሰሙት ብዩ ከስጄ ይሄው አመጣሁት፤ እግ
ዚአብሔር ያሳይዎ ጃንሆይ አለ... ”¹⁰

(7) ጉዳዩ እስካመቻ ድረስ ፡ ተመሳሳይ ክብደትና አስፈ
ላጊነት ያላቸውን ባህርያት ተመሳሳይ ቅርፅ ባላቸው ቃላት፤
ንኡስ ሀረጎች ወይም ሀረጎች ማቅረብ ፤ በተዛዘሙ ሀረጎች
መጠቀም ።

አስረጅ ፤

‘መፅሀፍ የተሸከመ ሁሉ አንባቢ ፡ ጠመንጃ ያነገበ
ሁሉ ተኳሽ ፡ ዩኒቨርስቲ የጨረሰ ሁሉ አስተዋይ...
አይደለም’ በማለት ፈንታ ፡ ‘መፅሀፍ የተሸከመ
ሁሉ አንባቢ ፡ ጠመንጃ አንግቦ የሚሄድ ሁሉ ይተ
ኩሳል ለማለት ፡ ዩኒቨርስቲ የጨረሰ ሁሉ አስተ
ዋይ ነው... አይደለም’ ቢልስ ። በመጀመሪያው
አንቀፅ አረፍተ ነገሮቹ ተመሳሳይ ቅርፅ ያላቸው
ሲሆን በሁለተኛው አንቀፅ ግን የሰስቁም አረፍተ
ነገሮች ቅርፅ የተለያየ ነው ። ስለዚህ አረፍተ ነገ
ሮቹ በሀሳብ ቢገናኙም በአገባብና በአቀራረብ
ስለተፋለሱ አንቀፁ በአጠቃላይ አልተዛመደም ።

¹⁰ አፈወርቅ ገ/የሱስ ፡ “የአግርኛ ቋንቋ ስዋሰው” (በእግረ-ጊዜ የተ
ጻፈ መጽሐፍ ፡ እ. አ. አ. 1905) ውስጥ ፡ ‘አጤ ቴዎድሮስ’ ከተሰ
ኘው ፡ ገፅ 1280-1።

(8) አምላክም በኪነ-ፅሁፍ ውስጥ ባይሰራበትም፡ ጉዳዩን የሚያመለክት፡ ሰው የሆነ ሁሉ ብዙ ምኞትና ፍላጎት አለው፡ አይነት መንደርደሪያ አረፍተ ነገር በአንቀፁ መጀመሪያ፡ መካከል ወይም መጨረሻ ላይ ማስገባት — ዝርዝር ባህርያቱን ለማሰባሰቢያነት እንዲረዳ ። አንዳንዴ በፅሁፉም ውስጥ ባይታይ በደራሲው አእምሮ መንደርደሪያ አረፍተ ነገር እንደ ነበረ ለማወቅ ይቻላል — በተለይ የአንቀፁን ጉዳይ ባጭሩ በአንድ አረፍተ ነገር አሳጥሮ ለማቅረብ ከተቻለ ። (ገጽ 131—132፣ 133—136 ተመልከት።)

(9) በአንቀፁ ውስጥ የሚገኙትን አረፍተ ነገሮች እያንዳንዳቸውን ከአንድ ከተወሰነ ግምባር ማቅረብ፤ ከሶስተኛ መደብ፤ ከሁለተኛ መደብ ወይም ከአንደኛ መደብ ግምባር ። የአረፍተ ነገሮቹ ባለቤቶችም ለምሳሌ ተውላጦ ስሞች፡ በቁጥር ረገድ (ከእኔ ወደ እኛ ወዘተርፈ...) እና በአይነት ረገድ (ከአንተ ወደ እሱ ወዘተ...) ወይም በግስ ጊዜያት (ከሃላፊ ጊዜ ወደአሁን ጊዜ) ያለምክንያት መለዋወጥ የለባቸውም ። ከተለዋወጡ የአንቀፁን አንድነት ያናውጡታል ።

ባጠቃላይ እንግዲህ፡ ከዚህ በላይ የዘረዘርናቸው ነጥቦች በተናጠልም ሆነ እንደየሁኔታው አብረው አብረው እየተገኙ፡ በአንቀፁ የሚቀርቡትን የተዛመዱ አረፍተ ነገሮች በመከሰት፡ ለአንባቢያን የየሀሳቡ ተከታታይነትና ግንኙነት እንዲታይና ጉዳዩ ግልፅ እንዲሆን ያደርጋሉ ማለት ነው ።

4.2.3 የደልዳላነት ስልት

አንድ እፍኝ ሽምብራ በተመሳሳይነት አንድነት፡ በጉንቁልነቱ ተዛምዶ እንዳለው ተመልከተናል ። በቡኮነት

ልዩ ልዩ ቅርፅ ያላቸው ብስኩቶች ቢሰራበትስ፤ የልብ ቅርፅ ያለው ብስኩት፡ የወፍ ቅርፅ ያለው ብስኩት፡ የቢላዋ ቅርፅ ያለው ብስኩት እና የመሳሰሉትን አይነት ። ይህ አሰራር፡ ቆሎን እንደማረስ ወይም ባቄላ አረስ ርሶ እንደ ማጉንቄል በዘፈቀደ፡ መጠን ሳይበጅለት፡ የሚደረግ አይደለም ። የልብ ቅርፅ ላለውም ብስኩት ሆነ የወፍ ቅርፅ ላለው፡ የሚቆነጠረው ሊጥ እንደየአስፈላጊነቱ ነው የሚከፋፈለው — ለልብ ጫፍ ወይም ለወፍ ራስ የሚያስፈልገው ለዋናው አካል ከሚያስፈልገው ጋር ተመጣጥኖ ነው የሚለየው — ምስሉ የተደላደለ እንዲሆን ።

በዚህ ረገድ አረፍተ ነገሮችም፡ በአንቀፁ ውስጥ ያለውን ቦታ፡ እንደሚይዙት ሀሳብ ትልቅነትና ትንሽነት ተመጥኖ ነው የሚከፋፈሉት ። ለምሳሌ፡ በአንድ አንቀፅ ውስጥ አስር አረፍተ ነገሮች ቢኖሩ (ምንም እንኳን በአንድ ልቦለድ ውስጥ የተመለከቱትን አንቀሳቃሾች ሁሉ በዚህ አይነት ሂሳብ አቀማመጥ ማስላት የማይመስል ቢሆንም፡ ስድስቱ ወይም ሰባቱ አረፍተ ነገሮች (ሰባ ከመቶ ያህሉ) የሚውሉት ዋናውን ሃሳብ እና/ወይም ስሜት ለማበል ልማት ነው ። ሶስቱ ወይም አራቱ አረፍተ ነገሮች (ከሰላሳ እስከ አርባ በመቶ ያህሉ) ብቻ ናቸው ደጋፊ ሀሳቦችን እና/ወይም ስሜቶችን ለማብራሪያ የሚውሉት ።

ዋናው ሀሳብ ይበልጠን ቦታ የሚይዘው በቀጥታ ድርሻው ብቻ ሳይሆን፡ ከድርሻውም ውጭ ባሉት አረፍተ ነገሮች ውስጥ (ከሱ ጋር ግንኙነት ያላቸው መሆኑን ለማሳየት) በሚደጋገሙት ባለቤት አመልካች ቃላትና ሀረጎች አማካይነትም ጭምር ነው፤ ዋናው ቃልም ሆነ ዋናው ሀረግ በተደጋገመ ቁጥር፡ ዋናው ሀሳብ የሚይዘው ቦታ እየሰፋ ይሄዳል ።

ለማከተቻ ደግሞ ራሱ የየአረፍተ ነገሮቹ አቀማመጥ አለ ። በመጀመሪያ ላይ ዋናው ሀሳብ ተጠናክሮ ይቀርባል ። ከዚያ ድጋፍ ሰጭዎቹ ሀሳቦች እንደ ክብደታቸው ፣ ከትልቅ ወደ ትንሽ ወይም ከትንሽ ወደ ትልቅ ይቀርባሉ ። እመ ደምደሚያው ላይ እንደገና በደጋፊዎቹ ሀሳቦች የበለፀገው ዋናው ሀሳብ እጅግ ተጠናክሮ ይቀርባል ። በአረፍተ ነገር ውስጥ የተመለከትነው የሀሳብ አቀማመጥ ጉዳይ በአንቀፅ ውስጥም ልዩነት ያመጣል ። ምን ጊዜም የመጀመሪያና የመጨረሻ ቦታዎች ክብደትና ታሳቢነት አላቸው ። በይበልጥ ደግሞ የአንቀፅ የመጨረሻ አረፍተ ነገር ፣ በአንቀፁ የተዘረዘረውን የሚያጠቃልል ወይም የተዘረዘረውን አጠቃሎ የሚቀጥለውን ሀሳብ የሚጠቁም ጭምር ስለሚመስል ።

4.2.4 የቅርፅ ልክኛነት

በል ቅርፅ ልክኛነት ስልት ከገፅ 351—354 ፣ በተለይ የሚዛናዊነት ስልት የሚለውን ተመልከት ።

4.2.5 የማሳደጊያ ስልት*

ልዩ ልዩ የአንቀፅ ማሳደጊያ ዘዴዎች አሉ ። የብዙ ጊዜ የድርሰት ልምድ ያላቸው ሰዎች የግልና የየራሳቸው የሆነ የአንቀፅ ማሳደጊያ ዘዴዎች ሊኖራራቸው ይችላል ። ስለሆነም በአብዛኛው የሚሰራባቸውንና በተለይ ጀማሪ ደራሲያን ሊያጠናቸው ይገባ

* ደራሲ የሆነ ሁሉ በቅድሚያ እንደኛውን ሀሳብ በዚህ ሌላውን በዚያ ሌላውን ደግሞ በዚያ ወዘተርፈ ... ማሳደጊያ ስልት እፅፋለሁ ብሎ በውራ — ጭፍኔ አይነሳም ። ሀሳብ እና/ወይም ስሜትን ጥርት ባለ ሁኔታና በተሟላ መንገድ ሲገልፅ የሚችልበትን ስልት የሚያገኘው የድርሰቱን ርእስ በሚገባ ከመረመረ በኋላ ነው ።

ባል የምንላቸውን ዋና ዋና ዘዴዎች ከዚህ በታች እናመለከታለን ። ዘዴዎቹ ፣ እንደ ሁኔታው በተናጠልና አብሮ አብሮም እየሆኑ ይሰራባቸዋል ።

በተናጠል እና አብሮ አብሮም የሚሰራባቸው ዘዴዎች

ሀ. የትረካ አንቀፅ ፣ በጊዜ ተከታታይነት

እውናዊም ሆነ ልቦለዳዊ ታሪክ የሚተረክው በጊዜ ገደብ ውስጥ የተከታተለ ሁኔታዎችን ወይም ድርጊያዎችን ከባለታሪኮቹ አንፃር በማቅረብ መሆኑን ጠቁመናል ። ከዚህ ለጥቆ ደግሞ እነዚህ ሁኔታዎች በተግባር እንዴት እንደሚተረጉሙ እናያለን ።

ማንኛውም ታሪክ እንደ ሰንሰለት ቀለበቶች የተያያዙ የብዙ ሁኔታዎች ወይም ድርጊቶች ቅንብር ነው ። ሰንሰለቱ ጥንካሬ የሚኖረው እያንዳንዱ ቀለበት ጥንካሬ ሲኖረው እንደ መሆኑ ታሪክም ጥንካሬ የሚኖረው እያንዳንዱ የሀሳብ እና/ወይም ስሜት ቅንብር (አንቀፅ) ጥንካሬ ሲኖረው ነው ።

የሀሳብ እና/ወይም የስሜት ቅንብር ፤

ከአንድ ታሪክ የሀሳብ እና/ወይም ስሜት ቅንብር ዝቅተኛው (ቀለበት) ቅጥብ አንቀፅ ነው ። አንድ አንቀፅ ተከታታይ የሆኑ ጥቃቅን ሁኔታዎችን ወይም ድርጊያዎችን ከነአስፈላጊ ዝርዝር ማበልፀጋቸው ጋር ይይዛል ። ወይም አንድ አንቀፅ ራሱን የቻለ አንድ ሀሳብ እና/ወይም ስሜት ከነአሜራሪው ይኖረዋል ።

ለ. ሁለንተኛው አንቀጾች፤

(1) በስፍራ ወላጅነት፤ በሰዎች፤ በቦታዎች እና በነገሮች መካከል ያለውን አካላዊ ግንኙነት ለመግለፅ የሚሰራበት ላይን ከታች፤ መካከልን ከዳር፤ ይህን ከዚያ፤ ምስራቅን ከምእራብ፤ ሰሜንን ከደቡብ፤ ሰውን ከሰው፤ ሰውን ከነገር አስተያይቶ የሚያስፍር አንቀፅ ነው። (ከገጽ 129—130 እና ከገጽ 147—150 ተመልከት።)

(2) በምክንያታዊ ተዛምዶ (በሉጂካዊ) አቀራረብ፤ ዝርዝር ነጥቦችን፤ ምክንያቶችን፤ ማስረጃዎችን፤ ምሳሌዎችንና የመሳሰሉትን ለማቅረብ የሚሰራበት ነው።

(ሀ) ምሳሌን ወይም ማስረጃዎችን በማብራሪያነት በመጨመር የማቅረብ ዘዴ፤

(ለ) ምስል መከሰቻ ነጥቦችን በማቆናበር ዘዴ፤

(መ) ለአንድ ጉዳይ በርካታ ምክንያቶችን በማቅረብ ዘዴ፤

(ሰ) ምክንያትና ውጤትን በማደርጀት፤

(ረ) እንዳለ እና/ ወይም ለዋውጦ በመደጋገም፤

(ሸ) በማወዳደርና በማነፃፀር። (ገጽ 214—223።)

(ቀ) ምርጫን በማጣበብ፤

(በ) ከአጠቃላይ ወደዝርዝር በመተንተን፤

(ተ) ከዝርዝር ወደ አጠቃላይ በመተንተን፤

(ቸ) በመዘርዘር፤ (ገጽ 131—136 ተመልከት።)

(ኘ) በትርጓሜ፤ (ገጽ 136—137 ተመልከት።)

(ኘ) በዝርዝር ነጥቦች፤ (ገጽ 137—138 ተመልከት።)

አስረጅ፤

ሀ. የትረካ አንቀፅ፤ በጊዜ ተከታታይነት

(1) በአንድ ራሱን በቻለ ድርጊያ ወይም ሁኔታ

«...ትንሽ ጸጥብ ለእንደቆዩች አንድ ድምጽ በሩቅ እንደሚሰሙት የብዙ ንብ መዝሙር የሚዝገመገም ድምጽ የሰማች መሰላትና አንገትዋን ወደላይ ሳብ አድርጋ፤ አንድ ጆሮዋን ድምጹን ወደሰማችበት ወገን ደቅና ብታዳምጥ ጠፋ። የሰም ብላ አንገትዋን ስትሰበሰብና ጆሮዋን ከደቀነችበት ስትመለስ ደሞ መጣና ልትይዘው ስትል ደሞ ጠፋ። እንዲሁ እየሄደ ከሚመለሰው የአየር ማእበል ጋር ድምጹም እየሄደ ሲመጣ፤ እየሄደ ሲመጣ፤ እስከም ጨብጣ ለማስቀረት አንድ ጊዜ ቀኝ አንድ ጊዜ ግራ ጆሮዋን እየደቀነች ሲያመልጣት ቆዩና በሁዋላ መሄዱን ትቶ መምጣቱን ቀጠለ። ሰበለ ወንጌል ያን ተን ኮለኛ ድምጽ ከሚሸሽበት በጀሮዋ አባራ ይዛ እንዳመጣችው ሁሉ በጣም ደስ አላት። ያ ከትንሽ ጊዜ በፊት ጠልሞ፤ ከስሉ የነበረ ፊትዋ እንደገና ሰማይ ወገግ አለ። ያዘችው፤ ማረከችው፤ ምን እንደሆነ አስከታውቅ ቸኮለች፤ እሱም ትንሽ በትንሽ እየቀረበ እየገላ መጣና በመጨረሻ አንዲር መሆኑን አወቀች፤ የገብሬ እንዲር...!»¹¹

(2) በተከታታይ ሁኔታዎች ወይም ድርጊያዎች

“እንደመጣሁ አባቶቻችን ሠርተውበት የነበረው በታላይ እነርሱ ሠርተውት ከነበረው የተሻለ ቤት

¹¹ ሀዲስ አለማየሁ፤ ‘ፍቅር እስከ መቃብር’፤ ገጽ 95።

ወራሁ ። ቀጥሎም ጥንት ያሳርሱት የነበረውን ምድር አሳረበኩ ። እንደኛው ንብረታቸው ጠፍቶ ካገር ተሰደው የነበሩትን ጭሰኞች ከያሉበት ሰብስቦ ቤትና እርሻቸውን እየተረዳዳን አቋቋምን ። ዛሬ ለኮርቻ የሚሆን በቅሎ ፣ ለግልቢያ የሚሆኑ ፈረሶች ፣ ለጭነት የሚሆኑ አጋሰሶች ፣ ለወተትና ለእርሻ የሚሆኑ የቀንድ ከብቶች ገዝቼ መንደራችን እንደ ጥንቱ ደምቋል ። ላባቶቻችን ነፍስ መታሰቢያም ደማቸው የፈሰሰበት ቦታ ቤተ ክርስቲያን ተተክሎበት ለምለም ሆኖ እንዲኖር ታላላቅ ዛፎች ጸድቀውና ለምተው ላያቸው ደስ ያሰኛሉ ። በእውነት የጠፋውን በቦታው ለመመለስ በማደርገው የመውጣት የመውረድ ድካም አንቺን የማስታውሰበት ጊዜ የለኝም ነበር ። የማይቀረው ቀን ዐልፎ ያ የማይቀረው ሌሊት ሲተካ አንዳንድ ጊዜ አካል ዐርፎ ነፍስ መድከሟን አታቋርጥም። የመጀመሪያው የድካሜ እንቅልፍ ሲያልፍ ያንቺ ከኔ መለየት ትዝ እያለኝ ሐዘኔ ይበረክታል ። ከመጣሁ የገዛጌቸው ላሞች ወልደው ፣ ከመጣሁ የተከልኩት ዛፍ ፍሬ አንገሮጌ ሳይ ያለፈውን የቤተሰባችንን ታሪክና የኛን አስተዳደግ አሁን ብቻዬን ከምገኝበት ሁኔታ ጋር ሳስተያየው አንዳንድ ጊዜ ልቤ ገዳምን ይመኛል ። ላሞቼ ጥጆች ወለዱ ፣ እኔ ልጅ የለኝም ። አትክልቴ አፈራ ፣ እኔ አላፈራሁም ። የሰው ምኞት የሚሞላለት ችግሩን የሚወያየው ረዳት ጓደኛ ሲኖረው መሆኑ የታወቀኝ ዛሬ ዕድሜዬ ይበልጥ እየጠና ያለፈውንና ያሁኑን እያስታወስኩ በዚህ አካላት ብቻዬን እስከመቼ እኖራለሁ ብዬ ግራ እየገባኝ ነው ። ቀን ከኔ ጋር ሲደክሙ የዋሉ ሰዎችና እንሰሶች ማታ ሲሆን ሁሉም ወደ ማደሪያ

ቤታቸው ሲበታተኑ በምተው ሌሊት ውስጥ እኔና ሀሳብ ገላጋይ በሌለበት ቦታ ግንባር ለግንባር ትግል እየገጠምን ከሁለት አንዳችን መጣል እየተሳነን ነጋም ያው በመሆኑ ተቸገርኩ ፤ አንቺስ ውሎሽ ከብዙ ጋር ሆነና ልብሽ ጠና ። ያም ብዙ ክፉና ደግ ያየሽበት ምድር አልናፍቅሽ አለ...¹²

ለ. ሁለገብ አንቀያች

(1) በስፍራ ወሳኝነት

(ሀ) ከሩቅ ወደቅርብ

አስረጅ 1

... የእነርሱ መኖሪያ ቤት ይገኝ የነበረው ረግፈግማ ወደሆነው ቦታ በሚያመራው መንገድ በኩል አድርጎ ሲሆን ፣ ምንም እንኳን ይሽ ቤታቸው የተሠራው ጉብታማ ቦታ ላይ ባይሆንም ኮራ ብሎ ደረቱን ከነፋ ቦታ ላይ ከሚገኘው ከሰፈሩ በስተመጨረሻ አኳያ በስተግርጌ በኩል ነው ። ከቤቱ ሰፋት ሩቡን ያህል የማዕድ ቤቱ የያዘው ሲሆን ፣ እናቲቱ የምትተኛበት ክፍልም በስተጥግ በኩል በትንሽ ክፍል ተከፍሎአል ። የተቀረው የቤቱ ሁለት ሦስተኛ ደግሞ ሁለት መስኮቶች ያሉት እና ባለ አራት ማዕዘን ሆኖ የተሠራ ነው ። አንደኛው ጥግ ላይ የፓሺል አልጋ ተዘርግቶበታል ፤ ሌላው ጥግ ደግሞ ጠረጴዛና ሁለት አግዳሚ ወንበሮች ተዘርግተውበታል ። የተቀሩት የቤት ዕቃዎች — ጥቂት ወንበሮች፣ ትንሽ መስተዋት እላዩ ላይ ያለ በት የልብስ ኮምዲና (ቁምሳጥን) ፣ ልብስ ያለበት ሰንዳቅ ፣ ግርግዳ ላይ የግርግዳ ሰአትና በቤቱ በስተጥግ በኩል ደግሞ ሁለት የሚፀለይባቸው የቅዱሳን ሥእሎች... ናቸው...¹³

¹² አሰፋ ገ/ግርያም ፣ እንደ ወጣት ቀረኙ (አ. እ. 1956 ፣ ገጽ 153-154) ።
¹³ ግክሲ ምኅርኪይ ፣ እናት ፣ ትርጉም በግዕዝ ጥንት (ጥሰክ 1983) ገጽ 34 ።

(ለ) ከታች ወደላይ

‘ሚዳው ከፈታቸው እየተዘረጋ ሲሔድ የበለጠ ያማረ ሆነ... ያንን ወሰን የሌለውን ለጥ ያለ መስክ ምንም ግረኝ ገና አልነካውም ። እንደ ጫካ የሚውጠውን ይህን ረጃ ጅም ሳር እየጣሱት የሚያልፉት ፈረሶች ብቻ ነበሩ ። እንደዚያ ያለ የተፈጥሮ ውበት በየትም አልነበረም ። የምድርዋን ገጽ በሚሊዮን የሚቆጠሩ አበቦች ጣል ጣል ያሉበት ወርቅማ አረንጓዴ ውቅያኖስ ያለበለው ይመስል ነበር ። ረጃጅምና ተጫጭን በሆኑት የሳር ዘለላዎች መካከል ሰማያዊ የወይን ጠጅና ሌላም ልዩ ልዩ ቀለማት ያላቸው አበቦች ብቅ ብቅ ብለዋል፤ ከየት አንደሙግ እግዚአብሔር ይወቅ አንድ ዘለላ ሰንዴ በጓሳው ውስጥ አፍርቶ ይታያል ። አልፎ አልፎ ቆቆች ከሳሩ ሥር አንገታቸውን ብቅ አድርገው ይመለከታሉ ። የፒ አለዋፍ ዜማ ሚዳውን ሞልቶታል... ሰማይና መሬት የገጠመ ከሚመስልበት ሰፍራ ዝዮች እየሙሁ በአጀብ ሲበሩ ይታያሉ ። ከሳሩ ውስጥ አንዲት አዋራ ተነሥታ በሰማያዊው አየር እየታጠበች በረረች ። ወዲያው ጥቁር ነጥብ እስክትመስል ድረስ ወደአየር ርታ ተጓዘች ። አሁን ለአጭር ጊዜ ብቻ ከንፍዋ በአሃይ ብርሃን ብልጭ ሲል ይታያል...’¹⁴

‘ከድን ያለ ተረከዝ ደብለል ያለ ባት ፣ ሰፋ ያለ ዳሌ ፣ ከሳ ያለ አንጀት ፣ ለቀቅ ያለ ሽንጥ ፣ መለል ያለ አንገት ፣ አስደንጋጭ ፈገግታና የአነጋገር ፈሊጥ የታደላት ቤት ወንድን በፍቅር ለማጥመድ ሆን ብላ የተፈጠረች ናት ቢባል...’¹⁵

¹⁴ ኒኮላይ ጉጉል ፡ ‘ታራስ ቡልባ’ ፡ ትርጉም ፡ በባካፋ ኃይለ የሱስ (ጥሰት 1975) ፡ ገጽ 26—27 ።
¹⁵ ገብረ አድማሱ ፡ ‘እያወቁ ግልት’ ፡ (እ/አ 1968) ፡ ገጽ 109 ።

(መ) ከላይ ወደታች

‘... የቤቶቹ ጣራ ሕዝብ ተከምርበታል ። ከየመስኮቶችም የሰው ፊት ብቅ ብቅ ብሎ ይታያል ። በበረንዳዎቹ ላይ የጨዋው ወገኖች ተቀምጠዋል ። የአንድ የምትስቅ ወይ ዘር እንደ ስኳር የነጣ የሚያምር ከንድ በረንዳውን ተደግፎ ይታያል ። በረንዳው ላይ ተቀምጠው የሚመለከቱም መኳንንት ከብር የተሰማቸውና የተጀነኑ ወፈፍራም መኳንንት ነበሩ ። የአማረ ልብስ የለበሰ አሳላፊ ልዩ ልዩ የመደሰቻ ምግብና መጠጥ ይዞ እየዞረ ያሳልፋል ። ብዙ ጊዜ አንዲት ዐይነ መልካም ቀበጥ ወይዘሮ አንድ ብስ ኩት ወይም ፍሬ ፣ ወተት በመሰሉት ጣቶችዋ ታነሳና ቁልቁል ወደ ተሰበሰበው ሰው ትጥላለች ። የተራቡት ፈረሰኛ ወታደሮችም ለመያዝ ቆባቸውን አውልቀው ሲዘረጉ ቁመቱ ከፍ የሚለው አንድ ወታደር ቀድሞ ይቀበላል ወና ስሞ ወደአፋ ይልከዋል ። ከፎቄ በረንዳ ሥር በተንጠለጠለ አንድ የብረት ጎጆ ውስጥ ያለ ንስር አዋራም አንገቱን ወደ አንድ ጉን ዘንበል አድርጉ ከተመልካች መካከል አንዱ በመሆን ቁልቁል ያስተውል ነበር ። ወዲያው በሕዝቡ መሃል ጫጫታው በዛና...’¹⁶

(ለ) ከዳር ወደማህል

‘ጫካው ፣ በጣም ያረጁ የወፋፍራም ጠየና የወይራዛፎች ነበር ። ስራቸው በመሬቱ ላይ ወጥቶ የተወጋገረ ። ቅርንጫፎቻቸው የተጠመዘዘዘ ። በመካከላቸው አቋርጦን ነበር የምንራመደው — የፀሀይ ብርሃን በልዝብ ዝርጋታ ጥቅጥቅ ያሉ ቅጠላቅጠሎቻቸውን እያለፈ ሲር

¹⁶ ኒኮላይ ጉጉል ፡ ‘ታራስ ቡልባ’ ፡ ትርጉም ፡ በባካፋ ኃይለ የሱስ (ጥሰት ፡ 75) ገጽ 163—164 ።

ገበየብ ፤ የጨሌ ክምክም እንጂ አራሙቻ አልተገማሽ ረም ፤ በነዚህ በምናልፋቸው እንደ መናፈሻ ቦታ በወግ በወግ የተሰለፉ ከሚመስሉት አፈርማ ትልልቅ ዛፎች ስር... (ከሄሚንግዌ)

(2) በምክንያታዊ ተዛምዶ (በሎጂካዊ) አቀራረብ

(ሀ) ምሳሌ ወይም ማስረጃዎችን በማብራሪያነት በመጨመር

“በጃን ሚዳ ውስጥ በይበልጥ ሰውን የሚሰብና የሚያሰባስበው ቢኖር የየብሄረሰቡ ዘፈንና ጭፈራ ነው ። አንዱ ወገን ከበሮውን ይዞ በለ ዘብታ “ላልማዬ” እያለ እየተምነሸነሸ ሲሸከ ረከር ፤ ሌላው ወገን የዝንጆሮ ጉፈሩን አጥልቆ ፤ ቀጭን ዘንጉን ይዞ ፤ “አሸማ አሸማ” እያለ ሰማዩን እየጠቀሰ ያርፋል ። አንዱ “ላላጄቦ ላሌ ኤዐላሌ” እያለ ሽብረክ ብሎ ሶምሶማ ሲረግጥ ፤ ሌላው ደግሞ “አሽከር አበባው” እያለ ጭብጨባውን ያቀልጣል ። በዘፈኑ ቦታ የዘመኑንም ሮክና ጃዝ የሚጫወቱ ጥራዝ ነጠቅ ወጣቶችም አልታጡም ። ትግሮች ከበ ሯቸውን ይዘው ሲሰለቁ ፤ አማሮች በጭብ ጨባ ሲወረገረጉ ፤ ወጣቶች በትዊስትና በሮክ ሲምነከነኩ ፤ አሮሞች ዘንጋቸውን ይዘው ሲወረወሩ ፤ ጉራጉች ነጠላቸውን አገልድ መው ሲያሰመሱም የሚያይ ሁሉ የአዲስ አበባ ህዝብ የቱን ያህል ዘፈንና ጭፈራ አፍቃሪ እንደሆነ ሊረዳ ይችላል ...”¹⁷

¹⁷ ዳኛቸው ወርቁ ፤ ‘የኪነ-ፊህና ስልት መለማመጃ’ — ያልታተመ ፤ (1963 — አ.አ. ዩኒቨርሲቲ) ፤ ገጽ 45 ።

(ለ) ምስል መከሰቻ ነጥቦችን በማቀናበር

“...እንቅልፏን ጠግባ የተነሳች አይነት ፈታን ታባብሳለች ፤ እንደ ቡሬ ድመት ። በፊቷ ውስጥ የሚንቀሳቀሰው የደረሰ ሰሜት ሲፈራ ሲቸር ይታያል ፤ አልፎ አልፎ ብርቅ ፍንጥቅ እያለ የዘንኪላ ፍሬ ቀለም በገቡት አይኖቿ እያለፈ ሲወገነገን ። የቀይ ዳማ ገፅታዋን ሲያበራው ሲያጠፋው ። ከንፈሮቿ ደረጃ ደረጃ የወጣ ለት ደማቅ ጥቁር ተቀብተዋል ፤ ልክ በጊዜው ፋሽን ። ሽፋሽፍቶቿ ተነቅለው በቀጭኑ ተረ ስለዋል ፤ በጊዜው ፋሽን ። እንደዚሁም በጊ ዜው ፋሽን ዘመናዊ ቅንድቦች ሰክታለች ፤ የቂንዳቸው ጮራ ያይኖቿን ውጋጋን እንዲ ናኝ አይነት ። ሰማያዊ ከፋይ ጉርድ ለብሳ ለች ፤ በሁለት ጉብታዎች ላይ ከተናደ ነጭ የሀገር ሽሚዝ ጋር ፤ ወገቧን በቀይ ቀበቶ ሸብ አድርጋ ። በመዘዞ አንገቷ ላይ ፤ አጉጠጉጤ መሳይ ትልቅ ዛጉል በወርቅ ሀብል ተሸብ ቧል ። ረጅምና ጥቁር ፀጉሯ በቀጭን በቀጭኑ ተጉንጉጥ ጫፍጫፋ በትናንሽ ዛጉል ተቆ ልፏል ። ስትንቀሳቀስ ፈታን ዙሪያውን እያ በሰ እዋት እዋት እያለ ድብብቅ እያጫ ወተ ። ታዲያ ፀጉሯም ያኮራታል ፤ ሆነ ብላ የምታደርገው አይነት ወደቀኝ ወደግራ በዞ ረች ቁጥር አብሮ አብሮ እየሆነ ሲያወካ እየሰማች...”¹⁸

¹⁸ ከአዘጋጁ

“... እግብቂያው መስመር ላይ የነበርነው ገና ገብተን አልጨረሰንም ። በየደብኩ መካከል እየተሸሉክለክን መታወቂያ ቁጥራችን በየነ በረበት ቦታ በመድረስ መቀመጫችንን እየ ያዝን ነው ። በአዳራሹ ውስጥ ፈንጠር ፈን ጠርብለው ቆመው ስነ ስርዓቱን ያስከብራሉ ፤ አምስት ያህል ፈታኞች ። ዋናው ፈታኝ በአ ዳራሹ ፊለፊት በነበረው መድረክ ላይ ቆሞ ዙሪያውን ይማትራል ፤ ይመለከታል — አንዱ ራሱን ሲያካክክ ፤ ሌላዋ የጭቃ ቀለም መክደኛዋን ስትነካክስ ፤ ሌላው ጉልበቶቿን ሲያወዛውዝ ፤ ሌላዋ ተስተካክሎ የተሰራ ፀጉሯን ስትጉላጉል ፤ ሌላው የአፍንጫውን ጫፍ በሁለት ጣቶቿ ደጋግሞ ሲያረማምድ... ከኩቴ እንቅስቃሴ ድምድምታ ፤ ከእርሳስ ፤ ስክሪፕቶ ፤ ብእርና ማስመሪያ ድውድውታና ቅውቅውታ ፤ በስሜት ከተወጠረ የሰው ትን ፋሽ እምምታ በስተቀር ፀጥ ወደማለቱ እየ ተቃረበ ነው ። የመጨረሻው ተማሪ ገብቶ ቦታውን እንደያዘ ዋናው ፈታኝ ትክ ብሎ ሰአቱን መመልከት ጀምሯል ... ” 19

(መ) በበርካታ ምክንያቶች

“... ነፋስ ለሰው ልጅ ለእንሰሳትና ላትክልት ይጠቅማል ። ባንድ ዐይነት አስተያየት እነዚህ የተጠቀሱት ፍጥረቶች ያለዝናም ወይም ያለ ውኃ ለመኖር አይችሉም ። ነፋስ በሙቀት ገይል ካየሩ ላይ የሚነማ

19 ላገኘው ወርቁ ፡ ‘የኪነ-ጽሁፍ ስልት መለማመድ’ ፡ ያልታተመ (1963—እ.አ.አ. ፤ እ.አ.አ. የ፲፱፻፸፱) ገፅ 60 ።

ውጭ ውኃ ባየሩ ላይ እየነፃና እየወሰደ እን ዲዘንምላቸው ያደርገዋል ። በዚህ አኳኋን ነፋስ በርጥበት አብቅለውና በሙቀት ገይል እንዲያበስሉ ይደግፋቸዋል ። ለሰው ልጅ በተለይ የሥራ ረዳቱ ነው ። አዝርዕት እንዲ ያድገላትና በደረሱም ጊዜ በውቂያ ላይ ምርቱ ከገለባው እንዲለይለት ያደርግለታል ። ያላ ንፃሕ ሥጋትም አይሮፕላን ባየር ውስጥ እን ዲበር ይረዳል ። ላትክልትም ፤ እንደኛ ሴቴ ንና ወንዴን አበቦች እያጋባ እንዲራሱ ያደ ርጋቸዋል ። ሁለተኛ ፤ ጥቅጥቅ ባለ ጫካ ውስጥ የፀሐይን ብርሃን ለማግኘት የማይችሉትን አት ክልት ፤ ባጠገባቸው የሚገኙትን ወዲያና ወዲህ እያላጋ የፀሐይን ሙቀት ከነጨረሯ እንዲያ ገኙ ያግዛቸዋል ። በዚያውም ላይ ይህን በሚ ያደርግበት ጊዜ በጠቅላላ ለዕዕዋት ብርታትን ይሰጣቸዋል ። ለደማውያን እንሰሰች ፤ ሸማ በየፈርጁ ያለበሳል እንደሚባለው ፤ በልዩ ልዩ ስልት ይጠቅማቸዋል ። እንዳንዶቹ እን ሰሰች በተለይ የማሽተት ስጦታ ስላላቸው ከሩቅ ምን ነገር እንደ መጣባቸው ወይም ምን እንደ መጣላቸው ይነግራቸዋል ... ” 20

የወደፊቱ የኢትዮጵያ ተስፋዎች ገና በመወለድ ላይ ሳሉ በአጭር እንዳይቀጩ ፤ እናቶች ታዳጊ ልጆቻቸውን አፍሰሰው እንዳይቀጠፉ ፤ ነዋ

20 ተክለ ማርያም ፋንታዬ ፤ ‘ናገተ ጥበብ ዘሥነ ጽሑፍ’ ፤ አ.ኤ (1964) ገፅ 171—172 ።

ሪዎች በቀላሉ በሚፈወስ በሽታ ተለክፈው የመገፈስ ወይም የአካል ስንኩላን ሆነው ሸክም እንዳይሆኑ በአቅራቢያቸው የጤና ጣቢያ ያስፈልጋቸዋል ። ከበሰበሰ ኩራ የገማ ውሃ ቀድቶ ከመጣጣት፣ እድሜ ልካቸውን እንስራ እየጋለባቸው አለእድሜያቸው ከማገብ ደድ እንዲድኑና እንዲሁም ከእንቅርትና ከቢልሃ ርዚያ እንዲጠበቁ በአቅራቢያቸው የተዘረጋ የቧንቧ ውሃ ያስፈልጋቸዋል ። ልጆቻቸው የከብት ጭራ ተከትሎ ከማደግ በስተቀር ሌላ ነገር ሳያውቁ ደንቁረው እንዳይቀሩ፣ አዳዲስ ሙያ፣ አዳዲስ አመለካከት እንዲኖራቸውና ኑሯቸው እየተሻሻለ ከጊዜው ጋር እንዲራመዱ በአቅራቢያቸው ትምህርት ቤት ያስፈልጋቸዋል ። ጀንበር ባቆለቆለች ቁጥር በእንጥርጥር ጨለማ ከመዋጥ፣ ዘለአለም በእንጨትና በከብት ጭስ ታፍጐ ከመቸገር ለመውጣት፣ የመብራት ሃይል አገልግሎት ያስፈልጋቸዋል ። ለግማሽ ሰአት መንገድ ግማሽ ቀን ሲዳከሩ ከመዋል፣ የግብርና ውጤታቸውን አገበያ፣ የእንዳስትሪ ውጤቶችን እደጃቸው ለማግኘት መገናኛ ያስፈልጋቸዋል ። ሌሎችም — የመዝናኛ፣ የመገበያያ፣ የመረዳጃ — አገልግሎቶች የሚሰጥባቸው ማእከሎች የሚያስፈልግባቸው ምክንያቶችም አሉ ። ስለ ሆኑም እነዚህ ግልጋሎቶች በየገባው፣ በየ ተራራው፣ በየሽለቆው ተራርቆና ተበታትኖ የትየለሌ ለሰፈረ ቤተሰብ ሁሉ ለየብቻው ሊቀርቡ አይችሉም፤ መሰባሰብን ይጠይቃሉ ። የጤና ጣቢያን፣ የትምህርት ቤትን፣ የመገናኛ

ኛን፣ የውሃና የኮረንቲን እንዲሁም የሌሎችን አስፈላጊነት በመረዳት የዜግነት መብቶቻቸው አድርገው እንዲሟሉላቸው መንግስትን የሚጠይቁ ሁሉ ለመግቢያ ያህል በአንድ አካባቢ የመሰብሰብና የመደራጀት ግዴታና ሀላፊነት ያለባቸው መሆኑንም ማወቅ ይኖርባቸዋል ። ²¹

(ስ) ምክንያትና ውጤትን (ስለዚህ — እንዲህ) ማድርጀት

አስረጅ 1

“... ቤተሰብ ሲፈርስ፣ ልጆች ከእናት ወይ ከአባት ጋር እንዲኖሩ ወይም እንደቁሳ ቁስ በቁጥር ተለይተው ለእናትና ለአባት እኩል እኩል እንዲደርሱ ይደረጋል ። የየድርሻቸውን የተካፈሉም ሆኑ ሳይከፋፈሉ በአንዳቸው ሀላፊነት ብቻ እንዲያድጉ የሚሰማሙ እናትና አባት አላማቸው የተመሳሰለ ነው፤ በጊዜያዊ መደለያ በማባባል የልጆቹን ፍቅር የየራሳቸው የብቻ ድርጎ አድርገው ለመኖር መታገል ። በእናት ስር የሚተዳደሩ ከሆነ ወደ አባት ዘንድ ለገብኝነት ሲሄዱ ከተገቢው በላይ መስተንግዶ ይቆያቸዋል ። በአባት ስር የሚተዳደሩም ከሆነ፣ እናት ዘንድ ሲሄዱ እንዲሁ የተለየ መስተንግዶ ። አንዴ እናት ዘንድ አንዴ አባት ዘንድ፣ አባት ዘንድ እናት ዘንድ፣ እናት ዘንድ አባት ዘንድ፣ ልጆች የሚውሉበትንና

²¹ ከአዘጋጁው ።

የሚያመሩበትን ቦታ ሁኔታ መከታተል ያዳግታል ። የሚያደርጉትንና የተሰማሩበትን ተግባር ለማወቅ ይቅርና ። የት ነበራችሁ ሲባሉ “አባጋ” ወይም “እማዬጋ” ፤ ምን ስታደርጉ ቆያችሁ ሲባሉ “ከአባዬ ጋር ስሜዎት” ፤ “እማዬን ስራ ስረዳ” — የማይሉት የማይፈጥሩት ምክንያት አይኖርም ። ለቁጥጥር አመችነታቸው ይዳከማል ፤ ቁጥጥር ይላል ። ከአገጉል ጓደኞች ጋር መዋል በአገጉል ቦታዎች መገኘት ይጀምራል ። በሆነ ባልሆነው ምክንያት አንዴ ከአባት አንዴ ከእናት ፣ ከዘመድ አዝማድ ገንዘብ እየተወሰደ ። ፍላጎት እያደገ ይሄዳል ፤ ገንዘብ እያጠረ ፤ የሀይወት ትርጉሙ እየጠፋ ፤ መንፈስ እየተረበሸ ፤ አይሰሩ ስራ እየተሰራ — ሞራላቸውን እያላሸቀ ። እንዲያም ብሉ ይባስ ሲል ፣ ግዴላሸነትን ፣ ሲጠናዎት መዛዘንን ፣ ሲረጋጋ ወመኔነትን ፣ ሲለይለት ወፈፈነትን እያስከተለ የቤተሰብ መፍረስ ፣ የመንፈስ መረበሽና የሞራል ወድቀት ፣ የወመኔነትና የወርበልነት ፣ ግፋም ሲል ፣ የወንጀለኝነት መንስኤ ነው . . . ”

ከላይ እንደ ተመለከትነው ፣ በ“ስለዚህ - እንዲህ” ወይም በ“እንዲህ - ስለዚህ” (ክድርጊት ተነስቶ አድራጊውን ለማግኘት ማስረጃ በመስጠት) ወይም በ“እንዲህ - እንዲህ” (ድርጊትን ለተመሳሳይ ድርጊት መገኘት ማስረጃ በማድረግ) ፣ ምክንያታዊ ተዛምዶ ስልቶች እየተጠቀሙ አንቀፅን ለማበልፀግ ይቻላል ።

(ረ) እንዳለ እና ለዋውጦ በመደጋገም

«... ድሮ ያባ ዳገው ግዛት ወሎን እንደ እግር ሸዋን እንደ እምብርት አደረገና ግራ ከንፋን ወደ ውርወር ፣ ቀኝ ከንፋን ወደ ወለጋ ዘርግቶ እራሱን ወደጅማና ወደከፋ አቅንቶ ይሰፋ ይንሰራፋ ጀመረ ። ያባ ዳገው ፈረስ ከዚህም ወዲያ ፀሐይ አይጠመርረው ፣ በረሀ አያልበው ፣ ቁልቁለት አይደከመው ፣ አቀበት አይገታው ፣ እንዲሁ ይረብ ፣ እንዲሁ ይነጉድ ፣ መሬት አይብቃኝ ፣ ሚዳው ጠበበኝ ይል ያልፍ ፣ ይሄድ ጀመረ . . . »²²

«... ከዚህ ወዲህ ዘበኛ እንደ ኤሊ አንገቱን ወደ ምድር ቀብሮ የነበረው አንገቱን ብቻ ቀና እያደረገ ተኩሱን ለቀቀው ። ከዚህም ወዲያ ምን ይሆናል... ያ ሁሉ ጀግና ፣ ያ ሁሉ ጉበዝ ፣ ያ ሁሉ መዘዞ ፣ ያ ሁሉ ተማች ፣ ያ ሁሉ ወዘላ ጉበዝ ፣ ያ ሁሉ ወጣት ሽልሚ ፣ እግር እግሩን ተሰንክሎ ተሰንክሎ በረዶና ወጀቦ ተጋግዞ ያበላሸው የገብስ ዝርዝር መሰለ . . . »²³

«... የጎጃምን እናት ፣ የጎጃምን አባት የጎጃምን ሙሽራ ፊቱን አስነጨት ፣ ጠጉሩን አስቆረጠት ፣ ማቅ አስለበሱት ። በምባቦ ጦር ስንት ሙሽራ ባሏን አጣች ፣ አስንት እናት አባት ደገፋቸውን ፣ ጧሪአቸውን

²² አፈ ወርቅ ገ/ኢየሱስ ፣ ‘ዳግግድ ምኒልክ’ ፣ (ሮግ 1901) ፣ ገፅ 29 ።
²³ ከላይ ከተመለከተው ፣ ገፅ 35 ።

አጡት ፡ የሰንቱ ጋሻ ተሰበረ ፡ እስንት ጎጃሜ
ምሾ አወጣች ፡ እስንቱ ተፋጀ ፤ እስንቱ አለ
ቀሰ »²⁴

«... ሰውን አትናቅ ፤ ሥራውንም አት
ንቀፍ... ገበሬውን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም
እህሉንና አትክልቱን ከእርሱ አትፈልግ »

«ነጋዴውን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም ሐሩን፤
ምንጣፋን ፤ ሌላውንም የንግድ ዕቃ ሁሉ ከእርሱ
አትፈልግ »

«ወታደሩን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም አገ
ርህን የሚያጠፋ ፤ ነፍሱህን የሚገድል ጠላትህ
ሲመጣ ተዋጋልኝ አትበለው »

«ካህኑን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም ፡ እስ
ተምረኝ ፤ አጥምቀኝ አቁርበኝ አትበለው... »

«... ፋቂውን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም
በቁርበቱ አትተኛ »

«ሸክላ ሠራውን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም
የሸክላውን ዕቃ ሁሉ ከርሱ አትፈልግ... »

«... ሸማኔውን አትንቀፍ ፤ ከነቀፍኸውም
ልብስ ሥራልኝ አትበለው »

«ሌላውንም ይህንን የመሰለውን ሠራተኛ
ሁሉ አትንቀፍ »²⁵

«... ስንት ሰዎች የነበሩ ይመስልሃል »

«የድኃ እንባ ሲፈስ የወንዝ ውኃ የሚፈስ
የሚመስላቸው ፡ ስንት ሰዎች ነበሩ »

«ድኃ ሲጮህ ውሻ የሚጮህ የሚመስ
ላቸው ስንት ሰዎች ነበሩ »

«ድኃ ታስሮ ወይም በሌላ ጭንቅ ነገር
ተይዞ ሲሞት ግልገል የሚሞት የሚመስላቸው
ስንት ሰዎች ነበሩ »

«ጉልበት ካለን ብለው በደካች ሞላይ ያሰ
ቡትን ሁሉ የሚሠሩ ስንት ሰዎች ነበሩ »

«ሰውን ለማጥፋት እጅግ የሚጥሩ ፤ ሰው
ንም ካላጠፉ እንቅልፍ የማይወስዳቸው ስንት
ሰዎች ነበሩ »

«ነገር ግን ከዚህ ቀደም የነበሩት ሁሉ
መሬት ሆነዋል » ከመሬት የተገኘ ሁሉ መሬት
ስለሆነ ወደ መሬትም የማይመለስ ስለ ሌለ ፤
እኛም ነገ እንደነዚያው እንሆናለን... »²⁶

«... ነገር ግን እኛን ቅር የሚለን ፤ እኛ የም
ናዝነው ፤ እኛ የምንጨነቀው ፤ ዕድሜያችን የደ

²⁴ ከላይ ከተመለከተው ፡ ገጽ 36 »

²⁵ ጎሩይ ወ/ሥላሴ ፡ ‘ለልጅ ምክር ለአባት መታሰቢያ’ (አ.አ.1963) ፡
ገጽ 99—100 »

²⁶ ከላይ ከተጠቀሰው ፡
ገጽ 104—105 »

ፈሰ፡ ልጣችን የተራሰ፡ መቃብራችን የተግባሩ ሆኖ በሚገኝበት ጊዜ፡ እኛን እንደ መጦርና፡ አስታሞ፡ አጥቦ፡ አጥኖ፡ ገንዘ እንደ መቅበር፡ ወደ ውጭ አገር ልሁድ ማለትህ ብቻ ነው ለሉኝ...»²⁷

“...ሌሎች አገሮች ምንም በተግባረ ዕድ ቢያ ምሩና ቢሸቀረቀሩ፡ የእኔን አገር የመሰለ ሌላ መልካም አገር፡ የኔን አገር የሚወዳደር ሌላ ደገና አገር ላይገኝ ምን ያታክተኛል ። ይሁን እንጂ የውጭ አገር ሰዎች ያሉበት አገር፡ ምንም የተፈጥሮ ውበትና መልካምነት ባይኖረው፡ በሰዎቹ ትጋት፡ በሰዎቹ ብርታት፡ በሰዎቹ መማር፡ በሰዎቹ መጣጣር፡ ለጭንጫው መሬት ያለውን የተሟላ የሥልጣኔ ልምላሜ አይቼ ይህ ብቻ በአገሬ በመጉደሉ ገዘን ተሰማኝ...»²⁸

“...ለመበዝበዛችንና ለመጨቆናችን መንስኤ የሆኑትን የኢኮኖሚ፡ የፖለቲካና የማህበራዊ ሁኔታዎች በማያወላውል ሁኔታ መለወጣችን ለማንም በገሀድ የሚታይ ህቅ ነው ።

“... ዛሬ የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ የሥራው ውጤት ባለቤት እንደመሆኑ በእሱ ላብ ሲንደ ላቀቁ የኖሩት ከፍሎች ወይም መደቦች ዘመን በእርግጥ አካትሟል ።

«ዛሬ የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ በሀገሪቱ የፖለ ቲካ፡ የኢኮኖሚና የማህበራዊ ህይወት ውስጥ ንቁ ተሳትፎ የሚያደርግ እንደመሆኑ በማናቸ ውም አቅጣጫ የሚቀየሱት የልማት መመሪያዎችና ፕሮግራሞች ሁሉ የእሱን ፍላጎት ለማርካትና ጉስቋላ ሕይወቱንም ለመለወጥ የሚታቀዱ ናቸው ።

“ዛሬ የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ ነፃነቱን ለማስከበር ከምን ጊዜውም ይልቅ ተደራጅቷል ፤ ታጥቋል ፤ ጌታ ህሊናውም እንዲሁ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየዳበረ መጥቷል ። ስለዚህ ከእንግዲህ የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ የተቀዳጀውን ድሎች የሚነጥቀው ምንም ዓይነት ጎይል አይኖርም ።

“ከግባችን ለመድረስ፡ ማለትም ቁሳዊና መንፈሳዊ ሕይወቱ የዳበረ ለሻሊስት ህብረተሰብ ለመገንባት ወደፊት መጓዝ ያለብን ጉዳና ረዥም ቢሆንም በእስከ ዛሬው ትግላችን የተቀዳጀና ቸው ድሎች ከፍተኛ ግምት የሚሰጣቸው ናቸው...»²⁹

“አገራችን ተለውጣለች ስንል በእኩል ነት፡ በፍትህና በዲሞክራሲ ላይ የተመሠረተ ዕድገት ለማስገኘት የሚያስችሉ ቅድሚያ እርምጃዎችን ሁሉ በቆራጥነት ወስደናል ማለታችን ነው ።

²⁷ ወ/ጊዮርጊስ ወ/ዮሐንስ፡ ‘እግዚአብሔር’፡ ገጽ 30 ።

²⁸ ከላይ ከተመለከተው ፡ ገጽ 43 ።

²⁹ ሠርቶአደር ፡ ቅጽ 3 ፡ ቁጥር 105 ፡ መስከረም 2 ቀን 1975 ።

“አገራችን ተለውጣለች ስንል ለተፋጠነና ለተመጣጠነ ዕድገት ማነቆ የነበሩትን ሁኔታዎች ሁሉ አስወግደናል ማለታችን ነው።”

ሰለዚህ፡ ከአንግዲህ የአገራችን ከኋላቀርነት መላቀቅና ቁሳዊና መንፈሳዊ ሕይወቱ የተሟላ ሀብረተሰብ መገንባታችን የሚወስነው እያንዳንዳችን በተሠማራንበት የሥራ መስክ ሁሉ ለዚህ ግብ መሳካት በምናደርገው ጥረት ነው።

“ከአንግዲህ የኑርአችን መሻሻል የሚወስነው እያንዳንዳችን በተሠማራንበት የሥራ መስክ የምርት ውጤታችንን ለማሳደግ በምናደርገው ጥረት ነው።”

“ከአንግዲህ ከድህነት፣ ከበሽታና ከመሀይምነት ነፃ የሆነ፣ የበለጸገና ዲሞክራሲያዊ የሆነ ሀብረተሰብ መገንባታችን የሚወስነው ልሳችንንና አካባቢያችንን ለመለወጥ በምናደርገው ጥረት ነው።”

“ለዚህ አዲስ ሕይወት ግንባታ መታገል፡ ለዚህ የላቀ ዕድገት ደረጃ መሥዋዕት መሆን የእያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ የዜግነት ኃላፊነት ነው።”³⁰

“አብያተ ክርስቲያናትንና ፋብሪካዎችን የም

³⁰ ከላይ ከተጠቀሰው፡ (አረፍተ ነገርኹ ህዳግ እየለቀቁ ቢገፉም በእንደ አንቀፅነት መቆማቸውን አስተውል።)

ንሠራ እኛ ሕዝቦች ነን። ሠንጠላቶችን አቀላልፈን የምንሠራና ብረት አፍሰሰን መከሊት የምንቀጠቅጥ እኛ ሕዝቦች ነን። ከዕለተ-ልደት እስከ ዕለተ-ሞት ላለው ጊዜ ሰውን ሁሉ የምንመግብና ሕያው አድርገንም የምናቆይ ሕያዊን ጎይቶች እኛ ነን።... ምንግዜም፤ እና በየትኛውም ቦታ ቢሆን ሥራን ለመሥራት ቢሆን የመጀመሪያዎቹ የምንሆን፤ ማናቸውንም ዓይነት የድጎማ ድጋፍ ለማግኘት ግን የመጨረሻዎቹ የምንሆን እኛ ነን። ለመሆኑ ለእኛ ደንታ ያለው ማነው? ቅንጣት ታህል በ? ነገርን ለእኛ ያደረገልንህ ማነው? የቀረው ቀርቶ ከሰው እንኳን የሚቆጥረን ይገኛልን? ...”³¹

“... አሥር ዓመት ልጅ በነበርኩበት ጊዜ ፀሀይን በብርጭቆ ውስጥ አጥምጄ ለመያዝ እምቸል መስሎኝ... ብርጭቆየን ያዘኩኝና ተደብቄ የፀሀይ ጨረር ወዳለበት ቦታ ስርጥ ከግድግዳ ጋር ተጋጭኜ ወደቅሁኝ። የብርጭቆው ስብርባሪም እጄን ቆረጠኝ። ከዚህም በስተቀር ከፋኛ ተደባባሪነት፤ ከተደባባሪነት በኋላ ወደ አትክልት ቦታ ዞር ብዬ ሄድኩኝ። እዚያም ሁኔ ውህ ያዘለ ቦታ ላይ የፀሐይን መልክ ተገፀባርቆ አየሁኝ... ስረግጠው ውሀው ውስጥ በመንበራጨት ልብሴ በጭቃና በውሀ

³¹ ግዝሰም ጎርኪይ፡ ‘እናት’ ትርጉም፡ በግዕዝ የግን (ጥሰክ 1983 እ.ኤ.አ)፡ ገፅ 128—129።

ወሰ = ወላጆቹ እንደገና ደበደቡኝ = ስለዚህም
ምላሴን ፀሐይዋ ላይ በስድብ አወጣሁና...³²

(ሸ) በማወዳደር

አስረጅ 1

... ገበሬ አለበት ቦታ ላይ በእግሩ ተደላድሶ
የሚቆም ነው ። ምንም እንኳን የቆመበት መሬት
የርሱ ባትሆንም እላይዋ ላይ መቆሙ ይሰማ
ጥል ! የመሬት ምንነት ለሰሜኑ ይታወቀዋል ።
የፋብሪካ ሠራተኛ ግን እንደ ወፍ ነው ። እኔ
የበቀልኩበት ነው የሚለው የራሱ መሬት የለ
ውም ። የራሱ ቤት የለውም ። ዛሬ እዚህ
በገኝ ፣ ነገ ይኸንን የነበረበትን የሥራ ቦታ
ለቅቆ ይሄዳል ! ሴት እንኳን ከአንድ ቦታ
ላይ ይዛ አታቆየውም ። አንድ ነገር ተዛብቶ
በገኝ ያንን የነበረበትን ቦታ ሲለቅቅ እርሷንም
ትቷት ይሄዳል ! የተሻለ ፍልጋ ከቦታ-ቦታ
ይናውዛል ። ገበሬ ግን ከወዲያ ወዲህ ሳይባከን
የኑሮ ሁኔታው የተሻሻለ እንዲሆንለት እዚያው
ባለበት ረግቶ ይጥራል ...³³

(+) ምርጫን በማጣበብ—አማራጮችን በማንገባለል

አስረጅ 1

... እናት እዚህን ከመሳሰሉት መዝሙሮች

³² ከላይ ከተጠቀሰው ፡ ገጽ 288—289 ።

³³ ከላይ ከተጠቀሰው ፡ ገጽ 274—5 ።

መካከል በአንቶ መዝሙር በተለይ ተመስጣ
ለች ። ይህ መዝሙር በተጠራጣሪነትና ሙሉ
በሙሉ እርግጠኛ ባለመሆን መንፈስ መውጫ
መግቢያው ከማይታወቅ ቦታ የምትገኝ የተጎሳ
ቆለች ነፍስ የምታሰማውን ዓይነት ድምፅ
የሚያሰማ ዜማ አልነበረም ። ወይንም ደግሞ
በእጩት የተጎሳቆሉ ፣ በፍርሃት አዘቅት የተ
ዋጡ ፣ ማንነታቸውና ሰብዓዊ ክብራቸው የተ
ረገጠባቸው ሰዎች የሚያቀርቡትን እርሮ የሚ
ያንጸባርቅ አልነበረም ። የጭፍን የፍሰሳ እየርን
ለመጨበጥ በሃዘንና በትካዜ ሁኖ እህህ በሚል
እንጉርጉሮ አንድ ኃይል እንደሚያሰማው ዜማ
ዓይነትም አልነበረም ። አንዱን ከሌላው ሳይ
ላይ በበጎውም በክፉውም ጉዳይ ላይ ተወር
ውፎ ጉብ ሲልበት የሚሻ የአገጉል ደፋርነት
ምልክትም አልነበረም ። በቂም በቀል መንፈስ
ተነሳስቶ ቀደም ካለ ጊዜ ጀምሮ የነበረውን ለማ
ፈራረስ እንጂ ለመገንባት የማይቻለው መሆ
ኑን የሚያሳይ ስሜት ... አይገኝበትም ...
መዝሙሩ ... ሰውን በሐሳብ ማዕበል የሚያጥ
ለቀልቅ ፣ አንድ ስሜትን ቀስቃሽ የሆነ አንዳች
ኃይል በውስጡ ይዞ ...³⁴

‘የመታመም ትርጉሙ ብዙ ነው ፤ ባልጋ
ቁራኛ በደዌ ዳኛ ተይዞ መተኛት በሽታ ነው ።
በመርና በጎራዴ ፣ በጥይትና በሶምብ መመታ
ትና መቁሰል በሽታ ነው ። ከዚህም ሌላ ሰው
እንዲያው አይሞትምና በትንታና በህቅታ

³⁴ ከላይ ከተጠቀሰው ፡ ገጽ 79—80 ።

ታዋቂ ተብሎ እግዚአብሔር ይግባህ ሳይባል ድንገታዊ ሞት በለሚያገኘው ለመጠሪያ ከተ ላከበት በሽታ ሊፈወስ አይችልም። ነገር ግን፡ ይህ አይነት አጠራር የተለምዶ ስለሆነ አሰመርሰት ነውና ፍጡር ሊያስተባቃው አይገባም። ከፋ በሽታ ግን ከአለበት አለ፤ ሰራተኛ ለመምሰል ከመስሪያ ቤት ገብቶ መውጣት መድሃኒት የሌለው በሽታ ነው። ሰራ ሰርተው ስማቸውን በአለም እንዳስጠሩትና ሀገራቸውን በከፍተኛ ክብር ላይ እንደመሰረቱት እንደሰመጥሩዎቹና እንደታሪክ መልካሞቹ ሰዎች፡ ሰራ እንዳይሰራ ስንፍና የልብ ውኃትና የራስ ምታት ሆኖበት በሰራ ምድር ዞላ የሚውልና እንቅልፍ የሚገረዝዘው፡ በነፍሱም በሰጋውም የማይፈወስ በሽተኛ ነው... ከፋ በሆነ በወባ በሽታ የተነደፈ፡ በሆዱ ወባ ያረግዝና ዘለአለም ሲንቀጠቁጥ ይኖራል፤ እንዲሁም በስንፍና የተጠመደ፡ ስንፍና በሆዱ እንቁላሉን ስለሚጥል በት... ታሞ አይደንም...”³⁵

(በ) ከአጠቃላይ ወደ ዝርዝር

- (1) መቼም ሶስተኛው ጌታዬ የሚያደርጉኝ ድርጊት አይጣል ነው። ያም መጣ ያም መጣ መዋስ ነው። ከኩሊ ኩሊ መተላለፍ ሆኖአል ሰራዬ። በቤንዚን መጠረጌ ቀርቆ በውሃ መንጨፍጨፍ ሆኗል እድሌ። ያውስ ከየት ተገ

³⁵ ላኛቸው ወርቀቱ፤ የዚህ ቃህፍ ስልት መለግጫ — ያልታተመ፤ (እ.አ. ዩኒቨርሲቲ 1963. እ.ኤ.አ.)፤ ገጽ 64።

ኝቱ ግን አስቦት። ቀን ልብስ ነኝ፤ ማታ ትራስ ነኝ። የጸቂት፤ የኖራ፤ የጭቃና የምናምን መሽከሚያ መደላድል ነኝ። እጄ የንፍጥና የላብ መጥረጊያ መሀረብ ሆኗል። መልኬ ነግ ከሚመስል ጥቂት ወደ ቡላነት ተለውጧል። ከስድስቱ የእጅ ቁልፎቹ ውስጥ በስተግራዬ ያለው አንዱ ብቻ ቀርቷል። እሱም ያለው በአንድ ዘለላ ክር እማካይነት ብቻ ተንጠልጥሎ ነው። ከንዴ ተቀድዶ በጥቁር ካኪ እራፊ ተለጥፏል። በኪሴ ዳር ዳር አንጀቱ ከመጉልጉሉም በላይ፤ ቆሎ ለመዝገን አሁንም አሁንም በሚወጡትና በሚገቡት ልኬ ለሽ የኩሊ እጆች ምክንያት ከውስጥ በግራም በቀኝም ተሸንቄረአለሁ። የኩሊ ታይማ አይወራ፤ ጭቅቅቱ ተለድፎ በሰጥሜ የሚዛት ይመስላል። ኑርዬ በጣም ያሳዝናል። የሰው ልጅ ተወልዶ አፋን ለመፍታት በማይችልበት በሁለት ዓመታት ጊዜ ውስጥ ከአዲስ ኮትነት አርጌ ሆንኩ። እርሱ ስንቱን ላውራው? ³⁶

(እ. ሰይጣ ዘውዴ)

- (2) «ለቦታው የውበት ፈርጥ ሆናዋለች። አቋቋሟ ልዩ መልክ አለው። ሰውነቷም ፍጹም መዝናናት ይታይበታል። በቀኝ እጅዋ ያልተቀጠፈች ጽጌረዳ ይዛለች፤ በሃፋም ከለላነት በረቂቅ ውበቷ ታደባለች። ግራዋን እጅዋን ሀረጉ ሽንጧ ላይ አሳርፈዋለች፤ በቀኝ እግርዋ መሪ

^{36,37} ከላይ ከተጠቀሰው፤ ገጽ 69።

ቱን ጠበቅ አድርጋ ረግጣዋለች ፡ ግራ እግ ረን አዝናንታዋለች ። ፊቷን በሰያፍ መልሳ አንድ ነገር ትመለከታለች ፡ የሚታየውም ለእርሷው ብቻ ነው ። አስተያየትዋ ረቂቅ ጥልቅ ፡ ሩቅና ሰፊ ነው ። ፈለጉን ለማግኘት በጣም ያስቸግራል ። »³⁷

(፲. ብ.)

(ተ) ከዘርዘር ወደ አጠቃላይ

አስረጃ ፡

- (1) “ይጫወቱ እንጂ ጋሼ” ስትለኝ ከሀሳቤ በ ድንጋጤ ተመለስኩኝ ። እሷንም ማሸኩርመም ጀመርኩ ። ስትሰቅ የጥርሶቿ አገላለጥ ፡ በግራ በኩል የአይኗ መርዘኛ አስተያየት ፡ ኮምጨጭ ስትል የግንባሯ አኮመታተር ፡ ለጥሪ ስትመ ልስ አይኗን ከብለል አድርጋ በለስላሳ ድምፅ “አቤት” ማለት ፡ በነገር ካልተስማማች የአንገ ቴን ማወዛወዝ፡ሰውነቷን ሲዳስሷት የከንፈሯን መምጠጥና የሰውነቷ መጋል ፡ ስትሄድ የሰው ነቷ መወዝወዝና መረግረግ ልክ የአመለወር ቅን ስለ አስታወሰኝ ልጅቷን ወደድኋት ። »³⁸

(ተግራ)

- (2) «ዐዳል ሀሳቷ የተፈጥሮ ውበቷ ብቻ ነው ። ጫማ የላትም እግሯ ግን እንሶስላ የሞቀች ይመ ስላል ፤ ተረከዟ ከሎሚ ያምራል ። ፀጉሯ ሽቶና

ዛይት አያውቅም ፤ በዓውቶ ለመታጠብ እንኳ ፅጅል አላገኘም ፤ ሆኖም እየተዘናፈለ ወር ሷል፤ የተከበረውን ትከሻዋን አጥለቅልቆታል። ጫፋም ሀረጉን ሽንጧን አልፎታል ፤ ዘለላ ዊነቱ መላልሶ ያጠፋት ይመስላል ። ዐይኖቿ ኩል አያውቁም ፤ ነገር ግን እንደ ንጋት ኮከብ ያበራሉ ። ጥርሶቿም ብርሃን ያስተጋ ባሉ ፤ የሚፋቱትም ዐልፎ ፀልፎ ነው ። ጥፍ ሮችዋ ቀለም አላዩም ፤ ሆኖም ውበታቸው ዕፁብ ድንቅ ነው ። ድህነትና ውበት በአንድ አካል ላይ እንደዚህ ያለ ፍፁም ሀብረት ሲኖ ሬቸው በፀዳል ላይ ብቻ ማየቱ ነው... »³⁹

(፲. ብ.)

4.2.6 የርዝማኔ ስልት

የአንቀፅን ርዝማኔ ከዚህ አይነት ፡ ከዚህ አይብዛ ብሎ መወሰን ያዳግታል ። አንዳንዱ ሀሳብ በጥቂት መስመሮች መጭ ያገኛል ። ሌላው አያሌ ግብራሪያና ግስረጃ ያስ ፈልገዋል ። ስለሆነም ለመንደርደሪያ ያህል አንዳንድ ነጥቦችን ማጤን ያስፈልጋል፤በጣም ረጃጅም ወይም በጣም አጭጭር በሆኑ አንቀሮች አለ መጠቀሙ ይበጃል ። በጣም ረጃጅም አንቀሮች የሀሳብ አንድነትና ዝምድና ያጣሉ ፤

(‘ሀረጉን ሽንጧን’ የሚለው ሀረግ ምስል የግደክስት ተምላሊት ‘ውበ ታቸው ዕፁብ ድንቅ ነው’ የሚለው ደገሞ የረቂቅ ባህርያት መጠሪያዎች ስብስብ እንደሆነ አስተውል፤ ሀሳቱም የአንቀፅን ግልፅነት ይዳክሙታል።)

^{38, 39} ከላይ ከተጠቀሰው ገፅ 70-71 ።

በተለይ በጀግሪዎች ፅሁፍ ውስጥ — የተገጠለጠሉ ሀሳቦችና ያልተዛዘሉ ሀረጎች የመሳሰሉት ይበዙባቸዋል ። በሰሜን ረንግቂነት ረገድም ረጃጅም አንቀጾች ታሪክን ይነትታሉ ፤ ሰሜንን ያፍኛሉ ፤ የፅሁፍን ይዘት ይደብቃሉ — ለእነዚህ ተግባራት ታሸበው እስካልዋሉ ድረስ ጠቀሟታ የላቸውም ። በጣም አጫጭር በሆኑ አንቀጾችም ረገድ የሚታየው ሁኔታ ከዚህ አይሻልም ። በጣም አጫጭር አንቀጾች ውስጥ የድርጊያ ፍጥነት ሳይኖር ያለ ይመስላል ። ሀሳብና ድርጊያ ይቆራረጣል ። ሊገለፅ የታሰበው ሰሜን የሚደብት አይነት ወይም ሌላ ርዝማኔን የሚጠይቅ ሁኔታ ሊሆን ሊገባው የረፍትን ፣ የመዝናኛትንና የተግታን መንፈስ ያሳድራል — ለእነዚህ ተግባራት ተብለው እስካልዋሉ ድረስ አጫጭር አንቀጾች ፋይዳ የላቸውም ።

አልፎ አልፎ ፡ በተለይ በጋዜጦችና በዲስኬት ውስጥ ፡ (ከ158—159 እና ከ160—162 ተመልከት ።) የአንቀፅ ርዝማኔን ስልት የሚሸሩ የሚመስሉ አቀራረቦች ይታያሉ ፤ በአንዳንድ አንቀፅ ሊሰጥላቸው የሚገባቸው አረፍተ ነገሮች ሀዳግ እየተከፈተላቸው ለየብቻቸው ተበታትነው ። ይኸን አይነቶች የየራሳቸው ምክንያት — (1) ፍሬ ነገሮችን በጥድፈያ ለማሳየት (2) አቢይ ሀሳቦችን አጠናክሮ ለማሰገንዘብ (3) የአቀራረብ ተግታ ለመስጠት — ስለሚኖራቸው ሊያደናግሩን አይገባም ። መሰረታዊ ዘዴዎችን መጠበቁ ይበጃል ።

ስለዚህ ፡ በተለይ ጀግሪ ፅሁፊዎች ፡ በጣም አጫጭር (ከ4—5 መስመር) በሆነው አንዳንድ አረፍተ ነገር በሆኑ አንቀጾች (የጭውውት አንቀጾችን ሳይጨምር) እና በጣም ረጃጅም በሆኑ (ግማሽ ገፅና ከዚያም በላይ) አንቀጾች ሳይጠቀሙ ይመረጣል ።

ምእራፍ አምስት

የአደራረስ አይነቶች

5.1 መግለጫ

ለኪነ-ፅሁፍም ሆነ ለሳይንስና ፍልስፍና የሚሰራባቸው አባይት የሀሳብና የተግባር ግንባባ በጋዜጣ አይነቶች ፡ በቃልም ሆነ በፅሁፍ ፡ አራት ሲሆኑ ፡ እነሱም ተራኪ ፡ ሰለጻዊ (መስተዋታዊ) ገላጭ እና አመዛዛኝ ናቸው ፤ የጭውውት ድርሰትን እንደ አምስተኛ ካልወሰድን በስተቀር ። እያንዳንዳቸው የሚያተኩሩበት የተለየ ጠቀሜታ ስላላቸው የሚለያዩበትንና የሚዛመዱበትን በሚገባ ማስተዋል ያስፈልጋል ። በተለይ ሰፊና ረጅም ፅሁፎችን ለመጻፍ ከመጀመራችን በፊት እነዚህን ያደራረስ አይነቶች ባጭጭር ፅሁፎች አማካይነት መለማመድ ይኖርብናል ። ልምዱን ማግኘታችንን እርግጠኛ እስከንሆን ድረስ ።

ከዚህ በታች ማብራሪያና ማስረጃ እናቀርባለን ።

5.2 አጫጭር የድርሰት አይነቶች

5.2.1 አጭር ተራኪ ድርሰት

ስሙ እንደሚያመለክተው ፡ ተራኪ ድርሰት ሁናቱንና ድርጊያን (ወይም ሰንሰላታዊ ሁኔታዎችን) እንዲህ እንዲህ ሆኑ ወይም እንዲህ እንዲህ ተደረገ በማለት ማወጊያ ወይም መተረኪያ ነው ። ታሪኩ፡ፊሉ አወራው ወይም

ተቃራኒው የደረሰበት፡፡ በልምድ ያገኘው፡፡ በህልውናው
ጠነጠነው ወይም ከሌላ ሰምቶ የሚያስታውሰውን ያህል
አሳጥሮ ወይም አስፋፍቶ ለሌሎች የሚደግመው፡፡ የሚ
ያቀርበው ሊሆን ይችላል።

እንደ ማንኛዎቹም ሌሎች የሀሳብ እና/ወይም ስሜት
ማሰባሰቢያ ፅሁፎች፡፡ የትረካ ፅሁፍም በትንሹ ጀምሮ
ነው እያደገ የሚሄደው፡፡ ቃላት ወደ ሀረግነት፡፡ ሀረጎች
ወደ አረፍተ ነገር፡፡ አረፍተ ነገር ወደ አንቀፅ፡፡ ከዚያም
አንቀፆች እየተሰባሰቡ ልዩ ልዩ የድርሰት አይነቶችን
በማስገኘት፡፡ እንደ ማንኛዎቹም ሌሎች የሀሳብ እና/ወይም
ስሜት ማሰባሰቢያ ፅሁፎች ስንል ደግሞ፡፡ በተለይ ስእላዊ
(መስተዋታዊ) ገላጭና አመጣጥ ፅሁፎችን ማለታችን
ነው።

እነዚህ አራት አበይት የፅሁፍ አቀራረቦች የሚለያ
ዩት በአቀራረብ ብቻ ሳይሆን በግባቸውም ነው። እያንዳ
ንዳቸው (እንዳንዴ አንዱ የሌላውን ወይም የሌሎችን
ግብ ደርሶ ቢገኝም) የየራሳቸው የሆነ አላማና ግብ አላ
ቸው። በዚህ ረገድ የትረካ ፅሁፍን ግብ እንመለከታለን።

የተራኪ ፅሁፍ አላማ ምንድነው?

የተራኪ ፅሁፍ አላማ በተከታታይ ድርጊያዎችና
ገፅ ባህርያት አማካይነት ለሰዋዊ ልምድ ትርጉም ማስ
ገኘት ነው፡፡ (እንዲህ እንዲህ ተኖረ) ወይም (እየተኖረ ነው)
በሚል አይነት አቀራረብ፡፡ በተወሰነ የጊዜ ቅደም ተከ
ተል፡፡ በተወሰነ የድርጊያ ማቅረቢያ ፍጥነት፡፡ የተራኪ
ፅሁፍ አላማ የአንባቢን ወይም የትረካ አዳማዊን ፍላ
ጎች በማነሳሳት፡፡ አውቆትም ይሁን ሳያውቀው፡፡ አስፈ
ልጉች ለነበረው ሀሳብ እና /ወይም ስሜት ርካታ ማስገ
ኘት ነው፡፡ እየነካካ፡፡ እየኮራኮረ፡፡ እያሳሳቀ፡፡ እያሳዘነ እና

የመስላላትን ዘግቶ ገጽቶችን ማሳደግ፡፡ አንባቢው ወይም
ትረካ አዳማው ከራሱ ውስጥ ልምድ ውጪ የሌሎችን
ስዎች ልምድ ተካፋይ እንዲሆን፡፡ ለጊዜውም ቢሆን እራ
ሱን እረስቶ የሌሎችን ህይወት እንዲኖር እያደረገ።

ተራኪ ፅሁፍ ለቢቻው ቢሰራበትም፡፡ በአብዛኛው
ስእላዊን (መስተዋታዊ የሆነ አቀራረብን) ጨምሮና ተዛ
ምራ ይገኛል። አይነቶቹም ሁለት ናቸው፡፡ እውናዊ ተራ
ኪና ልቦለዳዊ ተራኪ።

(ሀ) እውናዊ ተራኪ

ተከታታይ ሁኔታንና ድርጊያን ወይም ተከ
ታታይ ሁኔታዎችን (ድርጊያዎችን) የሚዘረ
ዝር፡፡ በአብዛኛው አደራደሩ የተለመደ የጊዜን
ቅደም ተከተል (ተከታታይ ሰአትን፡፡ ቀንን፡፡
ሳምንትን፡፡ ወርን፡፡ አመትን ወዘተርፈ...) የሚ
ከተል የአፃፃፍ አይነት ነው። አልፎ አልፎ
በጋዜጣዎች የሚወጣው ስለ መኪና አደጋ፡፡
ስለ ሀገር ጉብኝት፡፡ ስለ በአል ቀን እና እንዲ
ሁም ማንኛውም የህዝቦች ታሪክ እና የመሳ
ሰለው ሁሉ የዚህ ዘርፍ ነው።

የዚህ አይነት ትረካ ስን ፅሁፍነቱ ባይካድም፡፡
አንባቢን እያባበለ ስቦ የሌሎችን ህይወት
የማስኖር ሀይሉ ያነሰ ነው። ተፈላጊነቱም
እውቀትን ለማግኘት እንጂ፡፡ ለጊዜውም ቢሆን
የሌሎችን ልምድ ለማስኖር አይደለም።

እስረጅ፤

“ዕለቱ ሰዋጊዜው ማለፍ ነበር። ከተለመ
ደው ሰላምታ በኋላ፡፡ “ደጉ (እኔን መሆኑ ነው)፡፡

ሐረር ደረሰው። በማለት መምህራ ሲናገሩ የለ ማቸው እማዩ፤ ምንም አስተያየት ከመስጠት ተቆጠበች ። እኔ ግን ደስ አለኝ ። የአዲስ አበባ ዘማችች ብዙዎቹ ወሎና ሐረር ይሄዳሉ የሚል ወራ አስቀድሜም ሰዎቹ ስለ ነበር ጉዳዩ እን ግዳ አልሆነብኝም ። እንዲያውም እመኘው የነበረው ተፈጸመ ። አባቴ ወራሪ ጠላትን ሊያጠቃ በተሰማራበት የሐረርጌ ክፍለ ህገር ምድር፤ እኔም ሌላውን ጠላት፤ ማይምነትን፤ ለመውጋት ልሰማራበት ሆነ ። ያስደሰተኝም ይኸው ነው ።

ባለቶት ብዙ ዘመናት ሊወሩን የመጡ ጠላቶቻችንን በጦር በጉራዴ ያባረሩ የቀደምት አባቶቻችንን ከንድ ሳይቀምስ የኖረ ጠላት ቢኖር ማይምነት ነው ። ማይምነት ለሀገራችን ጳላቀርነት እንዳ ምክንያት ነው ። ለዚህም ነው፤ አብዮታችን በዚህ ጠላታችን ላይ ያተኮረበትና ዘመቻም ያወጀበት ። እኔም በዚህ የሰፊው ህዝብ ጠላት ላይ መዝመቴን፤ ከአባቴ ታላቅ ዘመቻ ነጥዬ አላየውም ። በዚህም የአባቴን ፈለግ ተከተልኩ፤ የሕዝብ ወገንነቴንም ለማ ስመስከር ምቹ አጋጣሚ አገኘሁ በማለት ተደሰትኩ ።

እናቴም ከማይምነት የተላቀቀችው በቅርቡ በመሆኑ በማይምነት ያሳለፈችው መራራ ሕይወት ትዝታው ከሕሊናዋ ገና አልጠፋም ። ማይም ወገኖቻችንን ላስተምር ነው የምዘምተው፤ ይህም የዜግነት መብትና ግዴታዬ ነው ስላት እራሷን በማነቃነቅ መስማማቷን

ገልፀችልኝ ። ዘፈት ለፊት ካለው ሳጥን ላይ ተቀምጣም፤ ‘አየህ ልጄ’ አለችኝ ። የናት ምክሯን ልትሰጠኝ፤ ‘አየህ ልጄ፤ በዚህ ምስት ዓመት ውስጥ በመማሪ ብዙ ነገር ዐውቂያለሁ፤ ስታስተምር ተማሪዎችህን አክብር፤ እነርሱንም መስለህ ቅረባቸው፤ መልስ ሲሰጡህ ቢሳባሁ አትቆጣቸው፤ ያጣመሙትን አቃንተህ በመንገር፤ (ጥሩ ነው ይበርቱ) ብለህ አበረታታቸው ። እኛን ከሚያስተምሩት መካከል ጥሩ የምንላቸው መምህራን እንደነዚህ ዓይነቶችን ነው ። አንተም እንደነርሱ ሁን ልኝ’ አለችኝ ። እማዩ እውነትም የተማረችው ፊደል ብቻ አይደለም አልኩኝ ። ምክሯንም ተቀበልኩኝ ። ‘አንድ መምህር ሲያስተምር፤ በተማሪነት ጊዜው ካስተማሩት መምህራን በጥሩነት የሚያደንቀውን መምህር መስሉ ለመ ቅረብ ቢሞክር ይጠቅመዋል’ ያለኝን የትምህርት ሙያተኛ አባባል አስታውሼ እማዩን አደነቅኳት ።

በማግሥቱ ለዘጠነኛው ዙር ዘማችች በተደረገ ልን አሸናፊነት እማዩም እዚያው እስታዲያም ነበረች ። ያለቻችን ገንዘብ በኪሴ ከተተችልኝ ። የናት ሆድ ሆነና ነው እንጂ በዋዜማው ምሽት ጭውውታችን፤ የምንሄድለት ገበሬ እንዳለፈው ሁሉ፤ ለኛም ስለሚያደርግልን ከፍተኛ እንክብካቤ ሁሉ፤ ስገልፅላት አምሸቼ ነበር ።

እማዩን ተለየኋት ። የዘማች መሉ ልብሴን ለብሼ እጄን በማውለብለብ እርሷንና ጉረቤቶቻችንን እንዲሁም ሌላውን ሸጂ ተሰናበትኩ ።

‘በደህና ተመለሱ’ የሚለው ድምፅ ተስተ
ጋባ ። ጉዞ በአውቶሱ ተጀመረ ። የትም
ህርትም ሆነ የእድሜ እኩዮቹ ከጉኔ አሉ ።
ያለፈው ከናት ያለመለየት ፍላጎቱ በያዝኩት
ከፍተኛ አላማ ተሸፈነ ። እኔም አድጌ የሚ
ፈለግብኝን የናት ሀገር ውለታ ለመክፈል መብ
ቃቴ አራሴን እንደ ትልቅ ሰው እንድመለ
ከት አደረገኝ ።

አይቼው የማላውቀውን የሀገሪን ውበት እየ
ቃጥሁና ከጓደኞቹ ጋር እየተሟወትኩ ፣ ርቀቱ
ሳይታወቅኝ የወበራ አውራጃ ከተማ ወደ
ሆነችው ደደር ደረሰን ። ወደ ተዘጋጀልን የማ
ረፈያ ቤትም ሄድን ። ተገቢው መስተገማዶ
ተደረገልን ። ወደየአካባቢው ከተሰማራን በኋላ፣
በለሚያጋጥሙኝ ሁኔታዎች በደብዳቤ ልገልፅ
ላችሁ እሞክራለሁ ... »¹

ዘግች ደጉ ታደሰ

.. “እንደ አሑድ ከኳስ ሚዳ መልስ የተሳፈር
ከባት ታክሲ ፣ ‘ሲጋራ ማጨስ አይፈቀድም’
የሚለውን ማሳሰቢያ ለጥፋለች ። ታክሲዋን
የሚያሸከረክረው ሹፈር ከጥቂት ጉዞ በኋላ
ሲጋራ ማቀጣጠል ይጀምራል ። ከተሳፈ
ርነውም መካከል አመል ያለበት ኑሮ ሲጋራ
አውጥቶ ነጂውን እንዲለኩሰለት ይጠይቀ
ዋል ። ባለታክሲውም ሲጋራውን ሁለት ጊዜ
ከሳበ በኋላ ጽሁፉን ተመልክተዋል የሚል
ጥያቄ ያቀርባል ። ሁላችንም እርስ በርስ ተያየን፤

ሲጋራ እንዲለኩሰለት የፈለገውም ተሳፋሪ ፣
‘ታዲያ ማሳሰቢያው አንተን አይመለከትም?’
ቢለው ፣ ግዴታው ‘የተሳፋሪዎች ብቻ ነው’
የሚል መልስ ከሹፈሩ ይሰማል ። የአሸከር
ካሪው አባባል ሰፈዝ የመሰለው ተሳፋሪም ፣
‘ለፈገግታ የሰነዘርካትን ቀልድ ተውና ሲጋ
ራውን አቀጣጥልልኝ’ ይለዋል ። መሪውን
የጨበጠው ሹፈር ግራና ቀኙን ተመልክቶ ፣
‘የሲጋራ አመል ያለበት እንኳንስ አጠገቡ
አጭሰውበት ቀርቶ ውል ሲለው እንዴት
እንደሚያቀበዝብዘው አውቀዋለሁ ። ሱሰኞችም
አለ መጨካከናቸውን የሚያውቁት የአዲስ
ከተማ ልጆች ፣ ‘የሲጋራ አጫኞችን ፍቅር ይስ
ጥህ ይባባላሉ ፣ ሲተራረቡ’ በማለት ያቀጣጠ
ላትን ሲጋራ እንዲለኩሰባት ሰጠው ።

ከተሳፈርነው መካከል ለተደረገው የቃል ልው
ውጥ ለጊዜው ጣልቃ ባንገባም ፣ የዚች ፅሁፍ
ባለቤት ግን ፣ ነጂውን ‘የለጠፍኩው ፅሁፍ
ሲጋራ ማጨስ አይፈቀድም’ ። ማስገንዘቢያ
ውን በቅድሚያ በስራ መተርጎም ያለበት
ለጣፈው ነው ። ድርጊትህና ማሳሰቢያው ያል
ተገናኙት ለምንድነው? በማለት ጠየኩት ።
ሹፈሩ ፣ ‘ነገርን ነገር ያነሳዋልና ፣ ይህች ታክሲ
የጓደኛዬ እንጂ የእኔ አይደለችም’ የኔዋ ታክሲ
“ሲጋራ ማጨስ አይፈቀድም” የሚል ማሳሰ
ቢያ የላትም ። ምክንያቱም ማሳሰቢያው ከእኔ
የሲጋራ ሱስ ጋር አብሮ አይሄድም በማለት
ነገሩን ይመደመው ።”² (ሽፈራው ዘውዴ)

¹ “ወርቀአደር” ቅጽ 4 ቴ. 140 (መጋቢት 29/75)

² “ወርቀአደር” ቅጽ 4 ቴ. 137 (መጋቢት 15/75)

(A) ልዩነት ተረኪ

በአብዛኛው ተረኪ የሚካሄድበት የጊዜ ገደብ እንደ ትረካው ማሻቀቢያና መፃፊያ ፣ ማሰባሰቢያና መጻጠሪያ ወይም እንደ ተፈላገው የትረካ ውጤት አይነት (የእያንዳንዱ ሁኔታ ወይም ድርጊያ መንተከተኪያና መስክኛ ቀለበት (ቅጥብ) እንደሚያስፈልገው የጊዜ ሂደት) በቅድሚያ ታስቦበት እየተመቻቸ የሚቀርብ ነው ። ሁነታዎች (ድርጊያዎች) የሚቀንሳቸው ፣ እንዲሁ ትረካው ሲያሰገኘው እንደ ተፈላገው ውጤት አይነት በኪናዊ እቅድና መመሪያ መሰረትነት ነው ።

አሰሪ፣ 1

(1) በነጠላ ሁኔታ ወይም ድርጊት ላይ የተመሰረተ

‘አንድ ብቡ ፈሪ’

«አንድ ፈሪ ወታደር ትልቅ ጦርነት ሁኖ ሳለ አብረውት የተሰለፉት ባልንጀሮቹ ደረታቸውን ባረር እየተሰነደቡ አንዱ ባንዱ ላይ እየተደራረቡ ሲወድቁና ሲሞቱ አየና ሆዱ ተኸበረበት ፣ ጉልበቱም ቂጠማ ሆነበት ። በዚህ ስፍራ ተፈሳ በቀር የሚለውቀው ሰው አልነበረም ። ጦርነቱ ግን ይልቁንም እሱ ባለቤቱ በኩል እያደረ በጣም እየተፋፋመና እየተጋጋለ መጣ ። በዚህን ጊዜ መከቶም እንዳይችል እሱም እንዳያመልጥ ባየው ጊዜ ሌላም ነገር የሚአድነኝ የለ ከዚህ በቀር አለና ተራሶቹ መካከል ፈነቃቅሎ ገብቶ አንዱን እሬሳ በላዩ ጭና ትንፋሹን አሳጥሮ ተቀመጠ ።

የወዳጅናውም የወዳህኛው በሹተል እየተጠማዘበ በፎቄ እየተጓመደ እየወካ እየተዋካ እየተተራመሰ በዚህ ከተሸሸገበት ቦታ በደረሰ ጊዜ የፈረሰ አንዱ ታሁን አሁን ያደባዩኛል ሲል እግሩን በጣም ለመሸሸግ እጥፍ ሲአደርግ አንድ ፈረሰኛ አየውና ተፈረሱ ላይ እንደሆነ የዚህን ሳይቆስል የሞተ ሰው እግር በቀጭን ጦሩ ጠቆም ጠቆም እያደረገ ይሄን የሞተም አይመስል አለ ። በዚህ ጊዜ ያ በውሸት የሞተ ፈሪ ፣ አይ ፣ አይ ፣ እያለና እግሩን እያፈራገጠ ፣ እሻ ተወኝ መቻለሁ ፣ ብሎ አፋን በጁ ተመተመ ። » *

(2) በተከታታይ ሁኔታ ወይም ድርጊት ላይ የተመሰረተ

(ሀ) ስለ አንድ ጫማ ሰፊ

«አንድ ጫማ ሰፊ ከጧት እስከ ማታ በእጁ ጫማ ሲሰፋ ባፋ ሲዘፍን ይውል ነበረ ። በጉረቤቱም አንድ ባለጠጋ ነበረና አንድ ቀን ወደ እርሱ መጥቶ ወዳጄ ሆይ ፤ እንዲህ ሌቲ ተቀን ስትደክም ባመት ምን ያህል ታተርፋለህ አለው ። ጫማ ሰፊውም እየሳቀ መለሰ ። ጌታ ሆይ እኔ ያመት ትርፍን አላስብም ። ነገር ግን አላቤ ሁሉ እጄ ወደ አፈ የሚያቀርበው የእለት ምግብ እንዳልቸገር ብቻ ነው አለው ።

ባንድ ቀን ምን ያህል ታተርፋለህ አለው ። ጌታዬ ሆይ አንድ ቀን ብዙ ፣ አንድ ቀን ጥቂት

* አፈወርቅ ገ/አየሱስ ፡ «የእግርኛ ቋንቋ ሰዋሰው» (በአጣሊያንኛ የተጻፈ)ጸ. አ. አ. 1905 ፣ ገጽ 267 ።

አሰራሪው ፡ ትርፉ በምን ይቃወምል አለው ፡
 ባለጠጋውም እንግዲህ እኔ ያለችግር አፍርሃለ
 ሁኖ ከኔ ዘንድ መቶ ምዝምዝ ወርቅ ውስደና
 በጥንቃቄ ጠብቀህ አነር ፡ በቸገረህም ጊዜ
 የሚበቃህን ያህል እንጂ በከንቱ አታባከን
 ብሎ ሰጠው ፡

እርሱም ይህን ያህል ገንዘብ ባይኑ ስንኳ አይቶ
 አያውቅም ነበረና ደስ እያለው ተቀብሎ ወደ
 ቤት ሔደ ፡ ነገር ግን ይጠፋብኛል ብሎ ሲጨ
 ነቅ ሌሊቱን ሁሉ ካይኑ እንቅልፍ ሸሸ ፡ በሌ
 ሊትም የሰው ድምጽ በሰማ ጊዜ ገንዘቡን
 የሚቀማ ወምበዴ የመጣ ይመስለዋል ፡ ነፋ
 ስም ቤቱን ባነቃነቀው ጊዜ ገንዘቡን የሚሰርቅ
 ሌባ የመጣ እየመሰለው ይጨነቅ ጀመረ ፡
 እንዲህም እየሆነ ብዙ ቀን ተቀመጠ ፡ ነገር
 ግን ልቡ የዚህን አሳብ የማይችለው ሆነ ፡
 ከእለታት ባንድ ቀን እንዲህ ሲጨነቅ አደረና
 በማግሥቱ በማለዳ ተነሥቶ ወደዚያ ባለጠጋ
 ቤት እየደጠ ሔደ ለኔስ የቀድሞ ኑሮዬ እጅግ
 ይሻለኛል ፡ አሁንም የሰጠኸኝን መቶ ምዝ
 ምዝ ወርቅ ተቀበለኝ ፡ ቀን ሥሰራ እየሞላሁ
 ሌሊት እንቅልፍ ቢወስደኝ ለኔ እጅግ መል
 ካም ነው ብሎ በትኖለት ሔደ ፡ »

(ለ) ጀቡዴ

«በአንዲት ትንሽ መንደር አንድ በውሀ የሚ
 ሰራ ወፍጮ የነበረው ጀቡዴ የተባለ ሰው ነበረ ፡

ጥሩ ወ/ሥላሴ ፡ ስህርና ወተት የልጅ ግላደጊ ሐ.አ 1963)ገጽ 115

በሱ ልክ ሰሰታም እስከ ዛሬ አልተፈጠረም ፡
 እገሌ ገንዘብ የተረፈው ጌታ ነው የተባለ እን
 ደሆነ ነው ይህን ነው እንደ ነሱንም ከብዙ
 ጊዜ ጀምሮ የማውቀው የልብ ወዳጅ እኮ ነው
 ይላል ፡ ነገር ግን የአንድ ድሀ ሰው ስም ሲነሳ ፡
 ሰውዬውን የሚያውቀው እንኳ ቢሆን ፡ ከዚያ
 በፊት ስሙን ያልሰማው መልኩን ያላየው ይመ
 ሰላል ፡

ጀቡዴ የጠገብ ጌታ ለመሆን በልቡ ይመኝ
 እንጂ ፡ ሀብታም ነበረ ለማለት አይቻልም ፡ እር
 ግጥ ነው ፡ የዕለት እንጀራውን የሚያረጋግጥ
 ለት የወፍጮው ገቢ ነበረው ፡ ይህም ገቢው
 በምንም ምክንያት እንዲጉልበት እንዲገባለበት
 አላደረገም ፡ ከመጠን በላይ ቆጣቢ ስለነበረ ፡
 ከዚህ መጠኑን ገቢው ገንዘብ ማስቀመጥ ቻለ ፡
 ዐልፎ ዐልፎ ሳጥኑን እየከፈተ ያከማቸውን በጥ
 ንቃቱ ከቆጠረ በኋላ በሀብቱ መደርጀት እየተደ
 ሱት ፊቱን ፈካ አድርጎ ከገፈርቹን በምላሱ
 ይዳስሳል ፡

አንድ ቀን ከጉረቤተቹ አንዱ ብዙ የተቀ
 በረ ገንዘብ እንዳገኘ ሰማ ፡ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ
 ጀቡዴ እየከፋው ሔደ ፡ ይህን ያህል እየለፋ እሱ
 ያላገኘውን ሀብት ምንም ያልደከመ ያልለፋ
 ሰው ሲያገኘው ፡ ጌትነት ተከታትሎ ሲመጣ
 ለት ሰምቶ ነገሩ አልገባህ አለው ፡ ብሰጥኩት አደ
 ረበት ፡ በወፍጮው ላይ ያውለው የነበረ የሥራ
 ትጋት እያነሰ ሔደ ፡ ይህም ቸልታው ሲጠራቀም
 የቆየውን ሀብቱን ይጉዳው ጀመር ፡

በዚህ በተከፋበት ሰዎች አንዲት ሌሊት ከወፍሮ ሲቱ መሠረት አጠገብ ከአንድ ትልቅ ጠፍጣፋ ድንጋይ ሥር እጅግ ብዙ ወርቅና አልግዝ እንደነበረ በህልሙ እየ = ይህ አስደሳች ራእይ በልቡ ውስጥ ተስፋ አሳደረበት ። መከፋቱ ቀርቶ ወደ ቀድሞው ፈገግታው ተመለሰ ። ሕልሙ ሦስት ጊዜ ያህል ተደጋግሞ ከታየው በኋላ ማንም ጥርጣሬ አሳደረበትም ። ይህ ንን አጋጣሚ ዕድል ለማንም ሊገልጽ ስላልፈለገ ፣ የጊዛ ሚስቱን እንኳን ተደብቆ ፣ አንድ ዶማና አካፋ ይዞ ወርቁንና አልግዝን በሕልሙ ካየበት በታ ደርሶ መቆፈር ጀመረ ። ከአንድ ግድግዳ ሥር ጀምሮ መሠረቱ ዘንድ ሲደርስ አንድ የማሰሮ ሰባሪ ገላ አገኘ ። በዚህ መልካም ምልክት ተበረታትቶ በጋይልና በፍጥነት እየቆፈረ እውነትም በሕልሙ እንዳየው አንድ ጠፍጣፋ ድንጋይ ካለበት በታ ደረሰ ። ድንጋዩን ለመፈንቀል ቢታገል አልሆነም እሰው ። የሌላ ሰው ርዳታ ስላስፈለገው ያለው ዶጋው ሚስቱን ሊጠራ ሔደ ።

ምስጢሩን አውጥቶ በዘረገፈላት ጊዜ ሚስቱ በደስታ ተክለፈለፈች ። በአንገቱ ላይ ተጠምጥማ ሳመችውና ወድያው ወደ ቦታው ከነፋ ። ብዙ ከታገሉና ከደከሙ በኋላ ድንጋዩን ፈነቀሉት ። ነገር ግን ፣ እንኳንስ ወርቅ ሊገኝ የመተዳደርያ ወፍጮአቸውን መሠረት አበላሽተው ከሚያሠጋ አደጋ ላይ ወደቁ ።

(ትርጉም—ሀ/ግርያም ግርቁስ)

የሰአላዊ ፅሁፍ አላማ ፣ በስሜት ህዋሶችን ተደማጭነት ያላቸውን ፣ በማንኛውም ኪነ-ፅሁፍ ውስጥ ፣ በሙሉ በተዘረጉ ስሜት ጠቋሚ አውታሮች ውስጥ የሚንቀሳቀሱ ምስሎችን እና ለማንኛውም ፅሁፍ ያጀን የሚሆኑ ትርኢቶችን እያቀናበሩ ማቅረብ ነው ።

በደጀንነት የሚፈለጉ ትርኢቶች ፣ ታሪኩ የሚሆንበትን ክፍለ አለም ፣ የአውራጃውን ወይም የወረዳውን ፣ በይበልጥም ፣ የከተማውንና የቀበሌውን ገለጻ (በተለይ ልዩ የሚያደርገው ላይ በማተኮር) ፣ ባለታሪኮችን ፣ ለመኖር የሚያስፈልገውን ሰራ ፣ የእለት በእለት እናፈራቸውን ፣ ባለታሪኮቹ የሚገኙበትን ታሪካዊ ዘመን እና የመሳሰሉትን ሁሉ ያጠቃልላሉ ።

በስሜት ህዋሶችን ተደማጭነት ያላቸው ደግሞ ፣ ለአይን ፣ ለጀር ፣ ለአፍንጫና ለሌሎችም አውታሮች ፈጣን ምስል የሚከስቱ ናቸው ። ቃላቱ ብቸኛና ተጨባጭ የተናጠል ስእል የሚኖራቸው (የቀለም ፣ የድምፅና የንቅናቄ ቃላት) ፣ ዝርዝር መግለጫዎቹም ከአንድ ከተወሰነ ግምባር ፣ አንድ የተወሰነ ግብን እንዲመቱ ሆነው በጥንቃቄ ስለሚመረጡ ስሜትን የመቀስቀስ ሀይል አላቸው ።

በእላዊ ፅሁፍ ተከኒካዊና ኪነ-ፅሁፍዊ የሆኑ መልኮች አሉት። በተከኒካዊ መልኩ የነገሮችን፣ ሁኔታዎችንና ድርጊያዎችን መረጃና ጭብጥ ለአእምሮችን እንደሚያመቹ አድርጎ ያቀርባል (ለምሳሌ በደጃንነት የሚፈለጉ ቅርኢቶችን)። በኪነ-ፅሁፍ መልኩ ደግሞ ስሜት ከሳች ምስሎችን ያቀርባል (ለምሳሌ የስሜት ጠቋሚ አውታሮችን የሚቀሰቅሱትን)።

(ሀ) ተከኒካዊ የሆነ ስእላዊ ፅሁፍ - ማስረጃና ማብራሪያ

‘ህብረተሰብአዊት ኢትዮጵያ በምሥራቅ አፍሪቃ የምትገኝ ሀገር ነች። በሰሜንና በምዕራብ በኩል ከሱዳን፣ በደቡብ ከኬንያ፣ በምሥራቅ ከሰማሊያ ትዋሰናለች። በሰሜን ምሥራቅ ቀይ ባህርን የሚያዋስን አንድ ሺህ አምስት ኪሎ ሜትር ጠረፍ አላት። ጠቅላላ ስፋቷ 1,221,900 ካሬ ኪሎ ሜትር ሲሆን፣ ትከክለኛው የሕዝብ ቆጠራ ባይደረግም፣ 30 ሚሊዮን ሕዝብ እንደሚኖርባት ይገመታል።

በአብዛኛው አፍሪቃ ውስጥ እንዳለው ሁሉ ኢትዮጵያ ከርሷ መሬት ውስጥ ያለው የመሠረት ድንጋይ ከ570 እስከ 4600 ሚሊዮን ዓመት ዕድሜ ያለው ነው። ላይላ ይህም በአሳተ-ገሞራ ፍሳሽ በተደጋጋሚ ከመጥለቅለቁ የተነሳ፣ በአንዳንድ ቦታ አያሌ ሺህ ሜግሞች ውፍረት ያለው ቢሆንም፣ በአብዛኛው በመጠነኛ የኖራ ድንጋይና አሸዋ ድንጋይ የተሸፈነ ነው። አሁንም ቢሆን የአሳተ-ገሞራው ተግባር መኖር በጥቂት ሕያው አሳተ-ገሞራዎችና በአያሌ ፍል ውሃዎች አማካይነት ይታያል።

የአገሪቷን የመሬት ቅጥ ከሚለየው አንዱና ከፍተኛው፣ የምሥራቅ አፍሪቃ ስምጥ ሸለቆ ሲሆን፣ ይህም የመሬት

ግምሳት ከሰሜን ወደ ደቡብ በመዘርኃት ግእዝላዊውን የኢትዮጵያን አዳጋ መሬት በምዕራብና በምሥራቅ በመክፈል ያቋርጣል። በአየር ጠባይ ሁኔታዎች፣ በአዝርአት፣ በሰዎች መኖሪያና በውሃ ፍሳሽ ላይ ተጽእኖ የሚኖራቸው ዋናዎቹ ሦስት የሀገሪቱ የመሬት ቅጥ መልኮችም አንደኛ፣ የምዕራብ ደጋ መሬቶች፣ ሁለተኛ የምሥራቅ ደጋ መሬቶችና ሦስተኛ ስምጥ ሸለቆውና የምዕራብ ቆላ መሬቶች ናቸው።

(አዲሱ የእንግሊዝኛ አውደ ጥበብ ገፅ—998)

ይህ ተከኒካዊ የሆነ መስተዋታዊ ፅሁፍ ነው፤ በጥቂቱም ቢሆን፣ ስለ ኢትዮጵያ ጅላግራሬ የቀረበ። አላማውም አገሪቱ ያላችበትን ቦታ፣ መሰረታዊ ተፈጥሮዋን፣ በሰውና አዝርአት ላይ ተፅእኖ ያላቸውን የመሬት ቅጦች በመጠቀም ስርአት ያለው አጠቃላይ መረጃና መግለጫ ለማቅረብ ነው። ከጅላግራሬ ምዑር የቀረበ ነው እንበል። በዚሁ አይነት፣ በዚሁ ርእስ የተለያዩ ባለሙያዎች ከየልምዳቸው አኳያ አያሌ መስተዋታዊ የሆነ ተከኒካዊ ፅሁፍ ሊያቀርቡበት ይችላሉ። ማለትም ገበሬ፣ ለሱባል ዛመችነት አንፃር፣ ባለፋብሪካው ጥሬ እቃ ከማግኘትና ከመገናኛ መስመሮች አንፃር፣ የጦር መሪዉ ለውጊያ ስትራቴጂ ከሚኖረው ጠቀሜታና ወይም እነዚህን ከመሳሰሉ ሌሎች አንፃሮች በመመልከት፣ ደራሲውና ሰአሊውም እንዲሁ። ተከኒካዊ ገለፃዎች የነገሮችን፣ የሁኔታዎችንና የድርጊያዎችን ምንነት፣ ባህርያትና የአሰራር ሂደት በማስተዋወቅና በመግለፅ ያቀርባሉ፤ መረጃዎቻቸውንና ጭብጣቸውን በሰእላዊነት በመከሰት ለአእምሮችን እንዲገባ እያደረጉ።

«...ያቀበሉ ነገር በቃል ተናገረ የሚጨርሱትና ጨርሶ በቃል የሚአስረዱት ነገር አይደለም። ጥሩም እጅብ ድንቅ ነበረ። እስከ ረፋድ መንገድ ከሁለት እልፍ የበለጠ ወር ተሰልፎ በጣልቂአ በጣልቂአው ባለ ሙዚካ ተሳክቶ ቁም ፤ መለኸቱ፣ ነጋሪቱ፣ እምቢልታው ሁሉ እየተነባ በረ እየተመታ በመካከሉ ደጃት መኩንን እስከ ሰዋቸው በባለ ብር ጉበጉብ ሰረገላ ተቀምጠው ፤ በፊት በኋላ በቀኝ በግራ ባለወርቅ ባለወርቅ ኩፍታ በባለ ብር ጥሩ ሽልሚ ሰቀላ ሰቀላ በሚእካክል ፈረስ ተቀምጦ ተቀምጦ፣ ደንገላሳ እየጋለበ ከንጉሡ አዳራሽ ደረሰ። ያ ሁሉ የንጉሥ ሽልሚ ከፍት ማኅፀን እንደ ሰው የወጣ አይመስለም ነበረ። ብቻ በተለየ ሁለት ሁለቱን መዘዝ አንድነት እየ ጨረለቁ ያበጁት ይመስልነበረ። በግራ ከንዱ ጎሽ፣ በቀኝ ከንዱ ዝሆን ለገቱ አላገቱ የሚጥል ይመሳሰል ነበረ። ይሄው ሽልሚ የንጉሱ ዘበኛ ከንጉሱ ዙሪያ የማይለይ ምርጥ ሱል ነው። ይሄው ምርጥ ዘበኛ ደረቱ በከንድ ምርጥ ሱል የሚሰፈር የመሳሰለ ሽልሚ ነበረ። ከንጉሥ አዳራሽ ሲደረስ ከደጃፋ ላይ ግራና ቀኝ የየጁን በር በፊ የመሰለ ጅህ ጁሁን ለብሶ፣ ቅዱና ቅጡ ባበሻ ያልታወቀ ኩፍታውን አድርጎ፣ የብር የብር ጉመዱን ይዞ፣ አጋፋሪ ቁም ነበር።

ካዳራሹ ጥልቅ ሲገባ ከበረዶ የነጣ የዕብነ በረድ ደረጃ ወለል ብሎ ይታይ ነበር። በዚያ ወላላ ሰፊ ደረጃ ላይ በመካከሉ ተመልካም ከፋይ የለሰለሰ ወላገላ ተነጥፎበት ነበረ። ከደረጃው መካከል ብቅ ሲባል የሰማይ ስባሪ የመሳሰለ መስተህት ዙሪክ ዙሪክውን እንቁጣጣሽ በመሰለ ወርቅ ተጣፍጦ ላይን ያስከር እራሱ ያዞር ነበረ። የቀረውን፣ ታገራችን ታይቶ የማይታወቀውን ሕብር የሌለውን ሁሉ፣ ላይን እንደላት የሚፋጀውን፣ እንደ

ሙሉ የሚጥጋውን ደብር ለማየት የሚጥጋውን በየገደቡ፣ በየሰንቃው፣ በየመስኮቱ፣ በየወለሉ፣ በየምኑም ሁሉ ያለውን ጊጥ ነገር ላያም ይገረመው፣ ለላያም ይቀጥጡ፣ ለሰማም ይቃኑት ለንጂ በስሙ ለማስረዳት ላገራችን አይታወቅም...»።

ይኸኛው ደግሞ ጋዜጣዊ የሆነ ቴክኒካዊ መስተዋታዊ ዕሁፍ ነው። አላማው (ከፊትው አገላለፅ በመለስ) በጊዜው የነበረውን ተጨባጭ ትእይንት እንደ ነበረ አድርጎ ለማቅረብ ነው። እንጂ ትእይንቱ የከሰተውን ስሜት ለመፍጠር አይደለም። ከዚህም የተነሳ ከጅላግራፊያ ዊው ገለፃ እምብዛም አይለይም።

(ለ) ኪናዊ የሆነ ሰእላዊ ዕሁፍ—ማብራሪያና ማስረጃ

ሌላው ደግሞ ኪነ-ዕሁፋዊ የሆነ ሰእላዊ ድርሰት ነው። ነገሮች፣ ሁነታዎችና ድርጊያዎች ለስሜት ሀዋሶ ቻችን እንዲደርሱና ስሜት እንዲቀሰቅሱ ተደርገው የሚቀርቡበት። አላማው ዝርዝር ባህሪዎችን፣ መረጃዎችንና ጭብጦችን በእነሱነታቸው ለማቅረብ ሳይሆን ነገሮቹ፣ ሁነታዎቹና ድርጊያዎቹ በተከሰቱበት ወቅት ተራኪው ያደረገበትን ስሜት እንባቢውም እንዲያደርስበት ለማድረግ ነው። ስለዚህ የተራኪው ጥረት፡

- ስለ ነገሩ፣ ሁነታውና ድርጊያው ለመንገር ሳይሆን፣ እንዳለ አቅርቦ ለማሳየት ነው። ለንባቢው በሚያነበበት ወቅት የሚታዩት አይነት ስሜት ለመፍጠር፤

* ለፈ ወርቅ ገብረሰላሴ፣ 'ላግግጥ ምእክ' (ሮግ 1906)፣ ገጽ 67—68።

አንባቢውን ፡ ምን ስሜት ወይም አዝማሚያ ሲኖረው እንደሚገባ ለማስገንዘብ ሳይሆን ፡ በተሳታፊነት አሰልፎ ፡ እነዚያን ስሜቶችና አዝማሚያዎች ራሱ እንዲደርስባቸው ለማድረግ ነው ።

እነዚህን አይነቶች መለየትም እውነት ለማድረግ የሚሰፈባቸው ዘዴዎች በቴክኒካዊ መስተዋወቅ ድርሰት ከተመለከቱት ያለያሉ ። እርግጥ አሁንም ቢሆን ዝርዝር ጭብጦች አሉ ። ዝርዝር ጭብጦቹ ግን የሚመረጡት በመረጃ ያዘታቸው ብቻ ሳይሆን በይበልጥ የተፈለገውን ስሜት ለመከሰት በሚኖራቸው ሃይል መሰረትነት ነው ። ስለዚህም ቅድመ ዝግጅቶች ይጠይቃሉ ።

- (1) በመጀመሪያ ፡ በሚመረጡት ጭብጦች አማካይነት እንዲቀሰቀስ የታሰበው አቢይ ስሜት ተለይቶ መታወቅ አለበት ።
- (2) ነገሩ ፡ ሁነታው ወይም ጉዳዩ ባንባቢው ላይ እንዲያሳድር የተፈለገው ስሜት ሲታወቅ ፡ መረጃ ዝርዝሮቹ ፡ የተባለውን ስሜት ለመፈንጠቅ ባላቸው ባህሪ መሰረት መመረጥ አለባቸው ።
- (3) መረጃ ዝርዝሮቹን ግልፅና ቅርብ አድርገው ለማቅረብ የሚያመቹ ቃላትን ማዘጋጀት ያሻል፤ (ለምሳሌ ቅፅሎችን በመጠኑ አድርጎ ፡ ምስል የሚከሰቱ ስሞችን ፡ ግሶችንና ተውሳክ ግሶችን እየመረጡ በመጠቀም ።)
- (4) ፅሁፉ የሚቀርብበትን አኳያና አቅጣጫ መወሰን ያስፈልጋል። (10296—300 እና 147—150 ተመልከት) ።

እንዲቀሰቀስ የታሰበው አቢይ ስሜት

በአ አንድ ሰው በምንናገርበት ጊዜ ፡ ‘አይኗ ቀድሞ ያስርሃል’ ፤ ‘አፍንጫው ይጋረጥባል’ ፤ ‘ቀትረ ቀላል ነው’ ፤ ‘ሲያውት ያስደነግጣል’ እንላለን ። ሰውየውን ወይም ሴትየውን በምናይበት ጊዜ የሚሰማንን አጠቃላይ መግለጫ መስጠታችን ነው ። ‘አይኗ ቀድሞ ያስርሃል’ ስንል ፡ ከሌትዬዋ አይኖች የሚመነጨው ውበትም ይሁን ሌላ ሀይል ይግርክሃል ፤ ሌላውን የአካሏን ክፍል የማየት እድል አይሰጥም ግለታችን ይሆናል ። አይኗ ተለይታ የምትታወቅበት መሆኑ ነው ። ‘አፍንጫው ይጋረጥባል’ ስንልም እንዲሁ አፍንጫው የበላይነትን ፡ የትልቅ ነትን ስሜት ያሳድርብሃል ግለታችን ሊሆን ይችላል፤ ከሰውየው የአካል ክፍል ሁሉ ጎልቶ በመታየቱ ። በሌላ አነጋገር ፡ ‘አይንም’ ሆነ ‘አፍንጫ’ እንደ ዋነኛ መለያ በሚጠቀሙበት ወቅት ፡ እነዚህ ክፍሎች ሌላውን የአካል ክፍል ሁሉ በመጋረድ ሰውየውን ወይም ሴትየውን የሚወክል የስሜት ከሳችነት ባህሪ ይኖራቸዋል ግለት ነው ። ‘ቀትረ ቀላል ነው’ ወይም ‘ሲያውት ያስደነግጣል’ ሲባል ግን በእርግጥ ምኑ እንደሚቀልል ወይም እንደሚያስደነግጥ ተለይቶ አይታወቅም ። ስለዚህ ገለጻው ያንን አልያዘና አልጩበት ያለ የከባድነትና የአስደንጋጭነት ስሜት መከሰት ይኖርበታል ግለት ነው ። በሌላ በኩል ደግሞ እንዲከሰት የሚፈለገው ስእል በሰውየው ላይ ሳይሆን ከሰውየው ውጭ ለምሳሌ ተፅእኖ ያሳደረበት ብቸኛና ፍቅር የሌለበት ሀይወቱ ሊሆን ይችላል። (130 65—366 (+1) ተመልከት) ። እንዲያም ቢሆን ታዲያ ፡ የሚመረጡት ዝርዝሮች ከላይ በተመለከቱት አይነት ብቸኛነቱንና ፍቅር የሌለውን ሀይወቱን የሚከሰቱ መሆን ይኖርባቸዋል ፤ አንባቢውን እነዚህ ስሜቶች እንዲሰሙት የሚያደርጉ ።

አጠቃላይ የሆኑ አባባሎች — በውየው ባለቤት አጥቅ ተቃል፤ በህይወቱ አፍቅርም ሆነ ተፈቅሮ አያውቅም — በዚህ-ፅሁፍ ምስል መከሰቻ ፅሁፍ ውስጥ በታ የላቸውም ። ስለዚህ እንዲቀሰቀስ የሚፈለገው አበይ ስሜት ስንል፤ በአንድ ነገር፤ ሁነታ ወይም ድርጊያ ፅሁፍ ውስጥ እንዲኖር የተፈለገው አይነተኛ ግንዛቤ ነው ። ‘በውየው ባለቤት አጥቅቶታል’ ወዘተ... በሚለው ጠቅላላ አባባል የሚገለፀው አይነት ሳይሆን፤ በባለቤት መጠቃቱ የተገለፀበት ዝርዝር ፅሁፍ የሚኖረው ባህሪ ። በሌላ አነጋገር፤ በዝርዝሩ መስተዋታዊ ፅሁፍ ውስጥ የተሳለው ምስል የሚከሰተው አይነተኛ ስሜት ነው ። የሚከተለውን ግስረጃ እንመልከት፤

አስሪጅ 1

“... አዳራሹ በግማሽ በያይነቱ ምንጣፍ ተነጥሮበት ከወደ ግርጌው ግን ሣርና ኬሻ ተጥሎበት ነበር ። አልፎ አልፎ መሰባቸው በቀይ ተሸፍነው ጉች ጉች ብለዋል ። ከታች ግን የመቃ ገበታ በተርታ ተደርድሮ ነጭ ጨርቅ ተሸፍኖ ይጠብቃል ። ከላይ ከምድር ከፍ ብሎ የተደለደለ ቦታ በረጅም መጋረጃ ተጋርዷል ። ባዳራሹ ግድግዳ አልፈው አልፈው ወጣት አሽከሮች ቆመዋል ። ድስትና እንጀራ የያዙ ገረዶችም በታላቅ ጥድፈያ ይተላለፋሉ ። አጋፋሪው አርአያን እየጠራ ወደ መጋረጃው አድርሶት አንድ ጊዜ ይቆዩኝ ብሎት እመጋረጃው ውስጥ ገባ ። ወዲያውም የሽግግሉውን ጉርናና ድምፅ ሰማ ። ‘የታል እኮ አስገባው’ እያሉ ሲናገሩ ሰው የው ብቅ ብሎ አርአያን፤ ‘ጌታዬ ይምጡ’ ብሎ መጋረጃውን ገለጥ አደረገለት ። እሱም ሲገባ በመጋረጃው ውስጥ ብዙ መኳንንትና ሴት ወይዘሮች ባራት ባምስት ሆነው መሰብ ከበው ሲበሉ እየ ። ባለቤቱም በሚያምር ሲጋጃ ምንጣፍ ላይ በትልቅ ፍራሽ ተተምጠው በዙሪያው

ቀያይ መከፋፈል ተደግፈው ይበሉ ነበር ። ከጉናቸው አንድ ወፍራም ቀይ ሴት ወይዘሮ ቀጭ ብለዋል ። በግር ጌታቸው ከመሰብ ፊት ለፊት አንዲት ገረድ እጃቸውን ወደ ፊት በመስቀልኛ አጣምራ ቆማለች ። ከእግሯ ሥር ዐሥር የሚሆኑ ድስትና ሳሕኖች ተደርድረዋል ። አንዳንድ ጊዜ ጉንበስ እያለች ወጥ እየጨለፈች ከመሰብ ላይ በጌታቸው ፊት ታወጣለች ። እንጀራውንም እፈቷ ካለው መሰብ እያነሣችና እየመረጠች እፈት እፈታቸው ታደርግላቸዋለች ። አንዳንድ ጊዜም እመቤቷ በቃል ሳይሆን በጥቅሻ እያዘዘች ወጥ ጨልፋ በጉድጓዳ ሳሕን ይዛ እዚያው አጠገባቸው አሉት መሰቦች ላይ እየተዘዋወረች ወጥ ታወጣለች ። አንድ ጠጉሩን ዙሪያውን ጋሚ የተላፈ ያሥር ዳመት ልጅ ረሽም ነጭ ጭራ ይዞ ከባለቤቱ ጉን ራቅ ብሎ ቆሞ ዝንብ ይከላከላል ። ደግሞ ሁለትና ሦስት ወጣት ልጆች ግድግዳውን ተደግፈው እንዳይገደጉ ቆመው ያስተውላሉ ። ሲበሉ ከሚሰማው የማላመጥ ድምፅና ከጭራው ሽውሽውታ እንዲሁም ጉርናና ከሆነው ከባለቤቱ ንግግር በቀር ሌላ ድምፅ አይሰማም ነበር ...”

በዚህ አንቀፅ ውስጥ የተደሩ ምስሎች

(1) ቀለም

- በቀይ የተሸፈኑ መሰቦች
- ቀያይ መከፋፈል
- ቀይ ሴት
- በነጭ የተሸፈነ ገበታ
- ረሽም ነጭ ጭራ

¹ ግርግቸው ተክለ ሐዋርያት፤ ‘አርአያ’ (እ.አ. 1963)፤ ገጽ 113-4 ።

² የሚጥጥጡ፤ የሚገገግና የሚቃረኑ ቀለሞችን ጠንቅቆ ግወት ያስፈልጋል፤ አለዚያ ያልታሰበው ጭት ይሰማል ።

- ድልድይ እንጀራ
- በያይነቱ ምንጣፍ (?)
- በሚያምር ስጋጃ (?)

(2) ድምፅ

- የአጋፋሪው ድምፅ (?)
- የሽማግሌው ጎርናና ድምፅ
- የማለመጥ ድምፅ
- የጭራው ሽውሽውታ

(3) እንቅስቃሴ

- በታላቅ ጥድሬያ የሚተላለፉ ገረዶች
- የአጋፋሪውና የአርአያ የቀስታ እንቅስቃሴ
- እየተዘዋወረች ወጥ የምታወጣ ገረድ

(4) ክንውን

- መኳንንትና ሴት ወይዘሮዎች (ዝም ብለው አልተቀመጡም) ይበላሉ ።
- ባለቤትየው ይባላሉ ።
- ገረጺቱ ጎንበስ እያለች ወጥ ትጨልፋለች ፤ እንጀራም እያነሳች እፊት እፈታቸው ታደርጋለች ።
- ባለጋሚው ዝንብ ይከላከላል ።

በዚህ አይነት ፡ አዳራሾች ፡ በአረንጓዴና ብጫ መደብ ላይ ነጫጭ መስመሮችና አልፎ አልፎ ጥቂርና ቀይ ነጠብጣቦች ጣልጣል ባሉት መድረክ ላይ (በተለይ በአዳራሹ ግድግዳ አልፈው አልፈው ከቆሙት ወጣት አሽከሮችና አደግደገው

ከቆሙት ሁለቱና ሰባት ወጣት ልጆች እንግር ሲታይ) ዝቅተኛ እንቅስቃሴ ፡ ዝቅተኛ ክንውን የሚካሄድበት ፡ (በቃል ሳይሆን በጥቅሻ ትእዛዝ ከሚሰጡት ሴትየ አንግር ሲታይ) ከሽማግሌው ጎርናና ድምፅ ፡ ሲበሉ ከሚሰማው የማለመጥ ድምፅና ከጭራው ሽውሽውታ በስተቀር ድምፅ (በተለይ መዝቃ ባይኖርም ሳቅና ጨዋታ እንኳ) የሌለበት ዝግ ፡ ከባድና ሰዎችን ሁሉ የሚደብት አየር የሰፈነበት ነው ።

ፅሁፉ የሽታም ሆነ የጣእም ምስል የሚከሰቱ ክንውኖችን አያሳይም ። ደራሲው አውቀውም ይሁን ሳያውቁ የተዋቸው አላማቸውን አላሰናከሉባቸውም — በተለይ ስልጣን የሰፈነበት ፡ ህይወት የታፈነችበትና የሚደብት ሁናቴ ለመፍጠር ከሆነ ።

በአንቀፁ ውስጥ የሚገኙት ፡

- ‘በያይነቱ ምንጣፍ’
- ‘የሚያምር ስጋጃ’
- ‘የአጋፋሪው ድምፅ’ አይነቶቹ ምንም አይነት ተጨማሪ ምስል ስለማይከሰቱ ቢኖሩም ባይኖሩም ልዩነት አያመጡም ።

በዚህ አይነት የቀረቡትን ሌሎች ፅሁፎችም ፡ ከስ እላዊ ፅሁፍ መለኪያዎችና ፅሁፉ እንዲያስገኝ ከተፈለገው ግብ አንግር በመመልከት ፡ ደካማነታቸውንና ጠንካራነታቸውን ለመገምገም ይቻላል ።

«... ማየቱ ማየት እንዲሆንልህ እንዴት ብዬ ልንገርህ ። እንዴትስ አድርጌ ላስረዳህ ። የነፋሱ አነፋፈስና የባሕሩ አንቀሳቀስ ይስታዎች በሰውነትህ እንዲንቀሳቀሱ

ያደርጋቸዋል። የግዕዝ ሕዝባለል ረድፍ ረድፍ እያበጀ ሲገነፍልና ፈረሰኛውን ፈረሰኛ እየተከታተለው ባሕርን እየለቀቀ፣ በተፈጥሮ ሳይሆን በገዛ ኃይሉ ባበቀለው ከንፍ አግድሞ፣ ሲንቻረር፣ «የእግዚአብሔር መንፈስ በውሃዎች ላይ ይሰፍ ነበር» የተባለው ቃለ አራት ሲተረጉም ታየዋለሁ። ሚዕበሉ አንደ ሰገና አንገቱን አስግጥ በኋላ እግሩ ቀጥ ብሎ ቁሞ እንደገና በፊት እግሩ ደፋ ሲል በስግደት ላይ የሚገኝ ባሕታዊን ይመስላል። ይህንም ይተወውና ሲያጋፍትና በዳልጋው ልዩ ልዩ ጅምናስቲክ ሲሠራ፣ በተፈጥሮው ፈጣሪውን የሚያስመስግን ተግባር ይፈጸምበታል...

... ሌላ ፊትን ዘወር የማያሰኝና አሳብን የሚማርክ ነገር አይገኝም። ከታች የዐይን ማረፊያ ዛፍ ከላይ የሕዋ መሸፈኛ አዕዋፍ ለበስማም ወልዴው አይታይም። ውቅያኖሱ ለጥ፣ ሰማዩ ቅልጥጥ ብሎ ሲታይ ዐይንን ምዕራፍ ያሳጣዋል። ከቶውንም ሰማዩን ወደ ምድር ምን አወረደው፣ ምድሩንስ ወደ ሰማይ ምን አወጣው ያሰኝ ሃል። ፀሐዩና የባሕሩ ጽርየት ሲፈካከር ዐይነ ወርቅ የሆኑ ብልጭልጭታዎችና የዕንቁ ጠቃጠቆ የመሳሰሉ ወራውርቶች እንደ ቢራቢሮ ሲፈናጠዙና እንደ ጅራታም ኮከብ ሲወረወሩ የዐይኖችህ ነጸብራቆች አብረው ይወነጩ ፋሉ... »⁶

5.2.3 ገላጭ ድርሰት

ገላጭ ድርሰት፣ በአንድ ነገር፣ ወይም ሀሳብ ወይም ጉዳይ ላይ የሚነገር ወይም የሚፃፍ ትችት ነው። በአብዛኛው የሚሰራበት የድርሰት አይነት ስለሆነ፣ ብዙ ጉዳዮችን ለማብራራትና ግልፅ ለማድረግ

ይውላል — አንድ እውናዊም ሆነ ልቦለዳዊ ድርጊያ እንዲከሰት የሚገፋትን ቅድመ ሁኔታዎችና ድርጊቶች ለማዘጋጀት፣ አንድን ታሪካዊ ሁኔታ ለመተርጎም፣ የአካልን አወቃቀር (ቅጥን ብርን)፣ የመኪናን አሰራር፣ የቃልን ትርጓሜ እና የመሳሰሉትን ሁሉ አቀናጅቶ ለማቅረብ። ባጠቃላይ፣ ገላጭ ድርሰት ስለ ነገሮች፣ ሁኔታዎችና ድርጊያዎች የተለያዩ ጥያቄዎችን ለመመለስ ይሞክራል፤ ምን ማለት ነው? ምንድነው? እንዴት ነው? የሚሰራው? ከምን ከምን ነው የተዋደደው? ምን ጠቀሟል አለው? ግልጋሎቱ የተነ ያህል ነው? እንዴት እንዲህ ሊሆን (ሊከሰት) ይችላል? የጥያቄዎቹ አይነቶች ከተተካረው ርእስ እንደሚፈለገው መልስ አይነት ይለያያሉ።

ገላጭ ድርሰት ለየብቻቸው ወይም አብሮ አብሮ የሚሰራባቸው የተለያዩ የማቅረቢያ ስልቶች አሉት። (የትርጓሜ ውሳኔና ገደብ)፣ የድልደላ፣ የአብነት (ማስረጃ፣ ምሳሌ) የማመሳሰልና የማነፃፀርና የትንተና ስልቶች።

(ሀ) ትርጓሜ (የውሳኔና ገደብ ስልት)

ውሳኔና ገደብ፣ አንድ ነገር፣ ሁኔታ ወይም ቡድን የሚዛመደውን አጠቃላይ መደብ መጠቆምና ይኸው ነገር፣ ሁኔታ፣ ወይም ቡድን ከአጠቃላይ መደብ አባሎች የሚለይበትን ማመልከት ነው።

⁶ ወ/ጊዮርጊስ፣ ወ/ዮሐንስ፣ 'አፃዐዚ' (አ.አ. 1961)፣ ገፅ 7-8።

በዚህ ዘዴ ነገሩ ሁነታው ወይም ቡድኑ በአጠቃላይ መደቡ ውስጥ ያለውን ቦታና ዝምድና በማጠና ምንነቱን እናውቃለን ።

በመሰረቱ ትርጓሜ የሚያስፈልገው ቃል ነው እንጂ ቃሉ የቆመለት ነገር አይደለም ። ስንተረጎም ቃሉን በምን አይነት እንደምንጠቀምበት ነው የምናሳየው ። ስለሆነም ነገሩን ሁነታውን ወይም ድርጊያውን ሳናውቅ ወካዩን ቃል ለመተርጎም ያዳግታል ። ስለዚህ ስለተወካዩም ማወቅ ይኖርብናል ። ቃልን ለመተርጎም የወካዩን (ቃሉን) እና የተወካዩን (ነገር፣ ሀሳብና ሁነታ) ምንነት ማወቁ ወሳኝ ነት አላቸው ።

አስረጅ 1

“ባህል ሲባል በህብረተሰብ ታሪክ ሂደት ውስጥ መላውን የሰው ልጅ የፈጠራቸውን ቁሳዊና መንፈሳዊ ቅርሶችንና እንዲሁም እነዚህ ቁሳዊና መንፈሳዊ የባህል ግንኙነቶች የተፈጠሩበትን ግልጋሎት ላይ የሚውሉበትንና የሚተላለፉበትን ዘዴዎች ያጠቃልላል ። ቁሳዊ ባህል የሚባለው የሰው ልጅን ቁሳዊ ክንውንና ውጤቶችን የሚሸፍን መስክ ሲሆን፣ ይህም የቴክኒክ መገልገያ መሳሪያዎችን፣ የግምረት ልምድንና ሌሎችንም ቁሳዊ ሀብቶች በማጠቃለል ይይዛል ። መንፈሳዊ ባህል የሚባለው ደግሞ ሰዎች ቁሳዊ ምርትን በማምረት ሂደት የሚያመርቱት የመንፈሳዊ ምርት መስክ ሲሆን፣ ይህም እንደ ሳይንስ፣ ትምህርት፣ ሥነጥበብ፣ ፍልስፍና ወዘተ. . . የመሳሰሉትን ባህላዊ ቅርሶች ያጠቃልላል ። እነዚህ የቁሳዊና የመንፈሳዊ ባህል መስኮች የተነጣጠሉ ሳይሆን እርስ በርስ ሳቸው የተያያዙ ናቸው ። በመካከላቸው ባለው ግንኙነት

ውስጥ መንፈሳዊው ባህል ከቁሳዊ ባህል የሚመነጭ በሱም የሚወሰን ይሁን እንጂ፣ መንፈሳዊው በቁሳዊው ላይ ተመልሶ የራሱን ተፅዕኖ ያሳርፋል ። ይኸው የቁሳዊው ባህል እድገት ደግሞ ተመልሶ በተራው የመንፈሳዊውን ባህል ዕድገት ያዳብራል ።

«ከላይ ስለባህል ከቀረበው ሐሳብ ውስጥ የባህል ፅንሰ-ሐሳብ ሰፊና በውስጡም የህብረተሰቡን ቁሳዊና ቴክኒካዊ መሠረት እንደሚያጠቃልል በቀላሉ መገንዘብ ይቻላል ። ባጭሩ ባህል የሰው ልጅ ማኅበራዊ ተግባር እንቅስቃሴ ውጤት የሆነ ታሪካዊ ክስተት ነው ። ዕድገቱም የሚወሰነው በሶሲዩ-ኢኮኖሚ ቅንብሮች ተከታታይነት ነው ። የሶሲዩ-ኢኮኖሚ ቅንብሮች ተከታታይነት ደግሞ የማኅበራዊ አብዮት ውጤቶች ናቸው ። በተለይ በሞሊስት አብዮት የትኛውንም ዓይነት ጭቆናና ብዝበዛ ለአንድና ለመጨረሻ ጊዜ በማስወገድ ነገትና እኩልነትን ለማስገኘት በዚህም ላይ በመመሥረት ከፍተኛ ባህላዊ ዕድገትን ለማስፈን የሚካሄድ በመሆኑ ካለፉት የሶሲዩ-ኢኮኖሚ ቅንብር ለውጦች ሁሉ የተለየ ጥልቀትና ይዘት ያለው ነው ። ስለዚህም በዚህ አብዮት ሂደት ውስጥ ከፍተኛ ባህላዊ ዕድገትን ለማስገኘት በህብረተሰቡ ቁሳዊና ቴክኒካዊ መስኮች ውስጥ ከሚካሄደው ሥር ነቀል ለውጥ ጋር በባህሉም መስክ ተመሳሳይ ለውጥ መካሄድ ይኖርበታል ።

«የባህል አብዮት እንቅስቃሴ የሶሻሊስት አብዮት አካል ሲሆን ይህም አዲሱን ሶሻሊስት ባህል ለመገንባት በመስኩ የሚካሄደውን አብዮታዊ እንቅስቃሴ የሚሸፍን ነው ። የአብዮቱም ዋነኛ ዓላማዎች መላውን የትምህርት ሥርዓት በአጭር ጊዜ ውስጥ እንደገና ማዋቅርና ባህላዊ ቅርሶች ለሰፊው ሕዝብ ግልጋሎት እንዲውሉ በማድረግ

ሰፊው ህዝብ አካላት ሆኖ ማሳደግ፣ በህላዌና ፖለቲካዊ ሕይወትን በማስተዳደር በኩል የሚኖረውን ቀጥተኛ ተሳትፎ ግሪ ጋገጥ፣ ሶሻሊስት ምሁራንን በጥራትና በብዛት ማፍራትና አዲስ ሶሻሊስት ባህል መግንባት ናቸው። የሶሻሊዝም ግንባታ እንደየአገሩ ታሪካዊና ተጨባጭ ሁኔታዎች መለያየት የተነሣ የተለያዩ ባሕሪያት ሊኖሩት ቢችሉም የእነዚህ ክፍሉ ሲል የጠቀስናቸው የባህል አብዮት ዋነኛ ዓላማዎች ተግባራዊ መሆን በግንባታው ሂደት ውስጥ ለየትኛውም አገር ቢሆን አግባብነት ያላቸው ግዴታ ናቸው...»

“ዲሲፕሊን ለኑሮ፣ ለሥራ፣ ለድርጅት፣ ለትግል፣ በአጠቃላይ ለማንኛውም አብዮታዊ ተግባር ስምረት ፍታኝና ቅልፍ የሆነ መሣሪያ ነው። በሌላ በኩል ደግሞ ዲሲፕሊን የግለሰብንም ሆነ የድርጅትን መብትና ግዴታ ለመቆጣጠር የሚያስችል ብሔራዊ የሞራል ህግ ነው።

«በተለያዩ ሥርዓተ ማኅበሮች ውስጥ ዲሲፕሊን ያለ ቢሆንም አጠቃቀሙ ግን እንደየሥርዓቱ ባሕርይ የተለያየ ነው። በመደብ በተከፋፈለ ህብረተሰብ ውስጥ የሚታየው ዲሲፕሊን ሰፊውን ሕዝብ በማዘዝና በመጨቆን ላይ የተመሠረተ ነው። በሌላ በኩል ደግሞ የሠራተኛው መደብ የበላይነቱን ባረጋገጠበት ኅብረተሰብ ውስጥ የሚሰፍነው አብዮታዊ ዲሲፕሊን በጋራ ጥቅም ላይ የተመሠረተ፣ ሠራተኛው በመግባባትና በመፈቃቀር፣ በውቅት በፍላጎት የሚፈጽመው ነው።

«የዲሲፕሊን ዓላማ በአንድ በኩል በልዩ ልዩ የሥራ መስክ የተሰማሩ ሠርዊ አደሮችን በአንድ አቋም አዋህዶ በዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት መርህ ላይ በተመሠረተ

ማዕከላዊ አመራር ሥር እንዲሰለፉና ሥራቸው የተፈለገውን ውጤት እንዲሰጥ ለማድረግ ሲሆን፣ በሌላ በኩል እያንዳንዱ የኅብረተሰብ አባል ራሱን ተቆጣጥሮ መሥራት የሚገባውን በቅድሚያ አውቆ እንዲያከናውን ማስቻል ነው። ይህም በመሆኑ ዲሲፕሊን የነፍስ ወከፍና የወል ወይም የጋራ ዲሲፕሊን በመባል በሁለት ተከፍሎ ሊታይ ይቻላል።

«የነፍስ ወከፍ ዲሲፕሊን የሚባለው እያንዳንዱ ግለሰብ የሚፈለግበትን አውቆ የሚፈጽመው ነው። ይኸውም ግለሰብ ሠራተኛ የተሰጠውን የሥራ ድርሻ የበላይ ተቆጣጣሪ አየኝ አላየኝ ሳይል ተግባሩን በተገቢው ሁኔታና በወቅቱ ማከናወኑን የሚያመለክት ነው። ይህንንም ለማከናወን ሠራተኛው በቅድሚያ የተሰጠውን የሥራ ድርሻ፣ ለሥራ መደቡ የወጡትን ደንቦችና መመሪያዎች ጠንቅቆ ማወቅ ይጠበቅበታል። የወል ዲሲፕሊን የሚባለው ደግሞ እያንዳንዱ ግለሰብ በነፍስ ወከፍ የሚፈለግበትን አውቆ ከሥራ ባልደረቦቹ ጋር በመግባባት፣ በመረዳዳትና በመፈቃቀር በጋራ ተግባሩን ማከናወኑ ነው። በተለይም በአብዮታዊ እንቅስቃሴ ውስጥ የሚገኝ ኅብረተሰብ ጥንካሬ ከሚለካባቸው መለኪያዎች መካከል የሕዝቡ የሞራል አቋም፣ ሥነ ሥርዓት፣ በራሱ መመካት፣ የሥራ ፍላጎት ወዘተ... ጥቂቶቹ ሲሆኑ፣ የነዚህ ሁሉ መሠረትና መነሻው ደግሞ፣ የነፍስ ወከፍና የጋራ ዲሲፕሊን ወይም በአጠቃላይ የኅብረተሰቡ ዲሲፕሊን መሆኑ ግልጽ ነው።

«በኅብረተሰቡ ውስጥ ዲሲፕሊን ከሌለ በቁጥጥር ብቻ አዋጆችን፣ ደንቦችንና መመሪያዎችን ማስፈጸም አይቻልም። ዲሲፕሊን በአጠቃላይ ይዘቱ በአመራር አካል የሚቀየሱ ሕጎች፣ ደንቦችና ሥነ ሥርዓቶች እንዲሁም፣ በነዚህ ላይ በመመርኮዝ አስተዳደራዊ አካላትና በየደረጃው

፡ ማዕከላዊ ፡ ቅፅ 3 ቁጥር 12 ፡ ታኅሣሥ - መጋቢት 1975 ፡ ገጽ 50-51 ፡

ገጽ ሥራ የሥራ መሪዎች ለሥራ አፈጻጸም በሚበጅ ሁኔታ የሚያስተላልፏቸው መመሪያዎችና ትእዛዞች በሥራ ፈጻሚዎች መከበር እንዳለባቸው የሚያመለክት ነው። እነዚህ ሥራ ፈጻሚዎች በተራማጅ ሥርዓት ውስጥ የሚጠበቅባቸውን ለማሟላት የሚጥሩ ከፍተኛ ወጪት ለማስገኘት አመዛዝነውና ተጨባጭ ሁኔታው በሚፈቅደው መሠረት የፈጠራ ችሎታቸውንም ጭምር አክለውበት ነው።

«የሶሻሊስትን ሥርዓት ከሌሎች ሥርዓቶች የሚለየው ዓይነተኛ ባሕርይ ኢኮኖሚያዊና ማኅበራዊ እንቅስቃሴዎች ሁሉ በዲሞክራሲያዊ ማእከላዊነት መርህና አሠራር ላይ ተመሥርተው መመራታቸው ነው። የዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት መርህ በአንድ በኩል የሠራተኛውን የማይገዛ ሙሉነት፣ ማለትም በፖለቲካና በኢኮኖሚ አስተዳደር ውስጥ የሚያደርገውን ንቁ ተሳትፎ የሚያሳይ ሲሆን፣ በሌላ በኩል ደግሞ የጥቂቱ ለብዙሀኑ፣ የሁሉም ደግሞ ለአንድ ማዕከል ተገዥ መሆንንና እንደ ብረት የጠነከረ ዲሲፕሊን መከተልን የሚጠይቅ የማዕከላዊነት ውህደት ነው። ለዲሞክራሲያዊ ማእከላዊነት ዋነኛው መሠረት በሥርዓቱ ውስጥ ሰፍኖ የሚገኘው ማኅበራዊ ይዞታ ነው።

«በዲሞክራሲና በማዕከላዊነት መካከል ሚዛናዊ ግንኙነት ከሌለ የዲሞክራሲያዊ ማዕከላዊነት አሠራር ፍሬ ያማ ውጤት ሊያስገኝ አይችልም። ሶሻሊስት ዲሞክራሲ ጠንካራ ድርጅትንና ዲሲፕሊንን ይጠይቃል። ይህም ሕጎችንና የጎበረተሰብን የሞራል ግዴታዎች ማክበርን መጠበቅን ይጨምራል። የዲሞክራሲ ያለ ዲሲፕሊንና ያለ ኃላፊነት ስሜት የሚመራ ከሆነ የሚያስከትለው ውጤት ሥርዓት አልበኝነት ነው። የሶሻሊስት ዲሲፕሊን በንቃት ላይ የተመሠረተና ሰዎች በፈቃደኝነት የተቀበሉትና የሚፈጽሙት በመሆኑ፣ በበዝባዥ መደቦች ዘንድ እንደሚ

ታየው በአግኝትና በታዛዥ መካከል ካለው ዲሲፕሊን ፍጹም የተለየ ነው። ስለዚህ በሶሻሊስት ሥርዓት የሚኖረው ዲሲፕሊን ተፈጻሚነት በአንድ የተወሰነ አካል ብቻ ላይ ሆነ በአመራር ሰጪውና በተቀባዩ ላይም ነው።

የተለያዩ የዲሲፕሊን ዓይነቶች መኖራቸው ባይካድም ዋነኛው ግን ከሰው የማምረት ተግባር ጋር በጥበቅ የተሳሰረው የሥራ ዲሲፕሊን ነው። የሥራ ዲሲፕሊን መከበር የሥራ ውጤታማነትን ያዳብራል፤ ምርታማነትን ያሳድጋል ብሎም የሠራተኛውን ሕዝብ የኑሮ ደረጃ ከፍ ያደርጋል። ስለዚህ የሠርቶ አደሩን መንፈሳዊና ቁሳዊ ፍላጎት ለማሟላት፣ ማኅበራዊ እኩልነትን ይበልጥ ለማረጋገጥና የጋራ ብልፅግና ለሰፈነበት አዲስ ህብረተሰብ ቁሳዊ መሠረት ለመጣል ሠርቶ አደሩ ለዲሲፕሊን ተገዥ መሆን ይኖርበታል። ይህ ለረጋገጥ የሚችለው ደግሞ ሠርቶ አደሩ ንቃቱን ከፍ ሲያደርግ፣ በድርጅት ሲጠናከር፣ የሥራ ክቡርነትን ተገንዝቦ መመሪያዎችንና ደንቦችን ጠንቅቆ በማወቅ በተግባር ሲተረጎም ነው። ለዚህም በማርክሲዝም ሌኒኒዝም መመራት ይኖርበታል። ...»

(ለ) የድልደላ ስልት

ድልደላ በመደብ መለየት ማለት ነው። በየመደቡ የሚደለደሉ ደግሞ ርባና ያለው የጋራ ባህርያት ያላቸው ነገሮች፣ ሁኔታዎችና ድርጊያዎች ናቸው። እርባና ያለው ሆኖ ለመገኘት ደግሞ ከየፍላጎት አኳያ መታየት አለባቸው። ለምሳሌ የፖለቲካ ሰው፣ ሰውን ከመደብ አንፃር — ከበርቴና ስርቶአደር በማለት ይመድባል። የቤተ ክህነት ሰው ደግሞ — ምእመናንና ናፋቂ (መናፈቅ)፤ ወይም እርቶዶክስ።

* 'ሠርቶአደር' ቅፅ 3፣ ቁጥር 90፣ ሰኔ 9/1974፣ ገጽ 3።

አድርጎ ለመመለስት ይረዳል። በአካባቢ ምክንያቶች ከሚሰጠው ውስጥ፣ ለምሳሌ በየቤተክርስቲያኑና በየመስጊዱ በማውደልደል ጠበል ጠዲቅ ወይም ምፅዋት ያለበትን በማንፍነፍ ጊዜ ስለሚያሳልፍ የሚሰንፍ አለ። ከወር እስከ ወር ያሉትን ቀኖች አከባሪ ሆኖ ለመታየት በመሻት ዛሬ ማሪያም፣ ነገ ሀዋርያት፣ ተነገወዲያ ጊዮርጊስ በማለት የሚሰንፍ አለ። የሰፈር ሽማግሌ፣ የገበሬ ማህበራት ተሳታፊ በመሆን ስብሰባዎችን ስራ ያሰራቱት በማስመሰል የሚሰንፍ አለ። ግማሽ ጎኑ ነጋዴ፣ ግማሽ ጎኑ ሽማግሌ፣ ግማሽ ጎኑ ደብተራ ወይም ቄሰ በመሆን የሚሰንፍ አለ። የባላባትነት አጉል ኩራት ተከምርበት የእርሻን ስራ ባለመፍቀድና፣ 'አፈር ገፈነት አይሆነኝም' እያለ በማጥላላት የሚሰንፍ አለ። በእርጅና፣ በበሽተኝነትና በአቅመ ደካማነት ምክንያቶችም የሚሰንፍ አለ። በሌላ በኩል ደግሞ፣ ከላይ እንደተመለከትነው የእርሻን ስራ ጨርሶ የሚጠላ አለ። ሌላም ሌላም አይነት ሊኖር ይችላል። ስለሆነም እንደ ነዚህ አይነቱ ገበሬ የሀገር ሽክም፣ የገበሬ ማህበራት ነቀርሳ ስለሆነ የሚሻሻልበትን ካልሆነም የሚወገድበትን ከመሻት በስተቀር ደበሎ ሰቅለን ልንናገርለት አይገባም። በሀገራችን መኖሩን መናገሩም አስነዋሪና አሳፋሪ ስለሚሆን።

ሌላው አይነት — ማለትም ምስጉን ገበሬ ግን የሰርቶ አደሩ አለኝታ፣ የሀገሩ መከታ በመሆኑ ስለሱ መናገር ብቻ ሳይሆን ልናመሰግነውና ልናወድሰው ይገባል። እንደ ነዚህ አይነቱ ገበሬ ለእርሻ ስራ ፍቅር ያለውና ያለ እርሻ ሌላ ስራ ያለ የማይመስለው፣ ከመሬት ጋር የተቆራኘ ህይወት የሚኖር ነው። ይኸም እንደላይኛው የተለያዩ አይነት አለው። አንዳንዱ ራሱን ግብርናን፣ ሌላው የገጠር ሰዎችን፣ ሌላው ደግሞ የገጠር ኑሮን ከመውደዱ የተ

ነሳ ሊሆን ይችላል። ገበሬ ሊሆን የበቃው፣ በመሆኑም እንደ ወዴታው አይነት ምስጉንነቱ ይለያያል።

ራሱን ግብርናን የሚወደው የግብርናን ስራ አግልቶ ከማወቁ የተነሳ በግብርና ልክ አውቆት የሚሰማራበት ሌላ ማደሮ ያለና የሚገኝ የማይመስለው ችሎታ ያለው ገበሬን፣ ብርቱና ታታሪ ገበሬን እና ውጤት አልባ የሆነ ለፍተም ቋቁ ጠብ የማይልለትን ጎድፋሪ ገበሬን ያጠቃልላል።

ችሎታ ያለው ገበሬ መሬትን ለም — ለም ከጠፍ — ጠፍ ብሎ በመደልደል ከማወቁም ባሻገር የመሬትን ብልትና አገልግሎት ያውቃል። ለእርሻና ለከብት ርቢ የሚሆነውን፣ ውሃ የሚገኝበትን፣ ሳር የሚያመቸበትንና ሰብል የሚገማሽርበትን መሬት ለይቶ ይመርጣል። እምራጭ ላይ ቢወድቅም፣ በበረሃው የመስኖ ውሃ በማስገባት፣ በየተራራውና በየተዳፋቱ እርከኖች እያበጀ አፈር እንዲታገድ ውሃ እንዲከተር በማድረግ፣ በየረባዳው ረግ ረጉን መሬት በመጎደብና በማድረቅ በመሬት ማልሚያ ጥበብ ይጠቀማል። ከዚያም መሬቱን በመመንጠር፣ በመሰንጠቅ፣ በማረስ፣ በጎረቤት በመከሰከስ፣ አፈሩን በማድቀቅና እንዳስፈላጊነቱም ፍግ እበትና የከብት ርጋጭ ወይም የእንዳስትሪ ውጤት ማዳበሪያ በመነስነስ ለዝራት ያዘጋጃል፣ ይዘራል፣ ያርማል፣ ይኮተኩታል፣ በመጨረሻም ያመርታል።

ችሎታ ያለው ገበሬ፣ መሬት ለማረሻ ያለውን ጥናት ወይም ገርነት፣ ለሰላሳና ጥቁር መሬት ተጨፍልቆና ታርሶ ሲቆይ ፈጥኖ ዘር እንደሚቀበል፣ መረሬ መሬት ውሃ እንደማይቋጥር እንደሚጠነክርና በይበልጥ ጉለላ እንደሚያስፈልገው ያውቃል። መሬትን ማከር (ሰብልን እያፈራረቁ) መዝራት ያረጀ መሬትን ለማደስ አይነተኛ መን

ገድ መሆኑን በመረዳት በብሉሹን እያረረቀ ይዘራል ። ቅጠላቸው ፈጥኖ የሚሰፋፋ የሳር አይነቶችን (ማገገጥና ባላ በባ ሳርችን የመሳሰሉትን) በመዘራት ለምለም ማዳበሪያ በማድረግ ገልብጦ እያረሰ ወይም ለከብት መኖ አያዘጋጀ ይጠቀማል ።

ችሎታ ያለው ገበሬ የአየር ንብረትን ሁኔታ በቅርብ ይከታተላል ፤ ዳመና ፣ ጉም ፣ ውርጭና ዝናብ ፣ መቀትና ቅዝቃዜ ድርቅና ጭቂነት የሚያስከትሉትን ጥቅምና ጉዳት በመረዳት ምን ጊዜም ለየሁኔታው መቋቋሚያ ይሆናሉ ብሎ የሚገምታቸውን ዘዴዎች በቅድሚያ በማዘጋጀት ይጠብቃል ።

ችሎታ ያለው ገበሬ የዘር አመራረጥ በቂ ልምድ ያለው ነው ። ምን አይነት የብርእ እህል ፣ ያበባ እህል ወይም ያገዳ እህል በምን አይነት ቦታና የአየር ንብረት ተዘርቶ ምን እንደሚያስገኝ ፣ ምን አይነት የገር አትክልት በእንዴት ያለ ቦታ መተከል እንዳለበት ፣ የጭረት ፣ የቅባት ፣ የቀለም ፣ የቅመምና መዘዛ የሚሰጡ በቀልቶች ፣ እንዲሁም የከብት መኖ የሚሆን አዝርክት በየትኛው አየር ንብረትና በየትኛው ቦታ ላይ ይበልጥ እንደሚኖሩና እንደሚለማማው በልምድ ወይም በትምህርት የደረሰበት መሆኑን በተግባር ያስመሰክራል ።

ለላው ብርቱና ታታሪው ገበሬ

(መ) የአብነት (ምሳሌ) ስልት

የአብነት ስልት ፣ ከትርጓሜ ስልትና ከድልደላ ስልት ጋር ይመሳሰላል ። በትርጓሜ ስልት አንድ ጉዳይ (ግለነገር) ወይም ቡድን ካጠቃላይ መደቡ ጋር ያለውን ዝምድናና የሚለይበትን ብቸኛ ባህሪ ስንገልፅ ፣ በድልደላ ስልት

በተመሳሳይ ባህሪ መሰረት በየአጠቃላይ መደቡ የሚሰባ ስቡትን ወላጅና ተዋላጆች (ግለነገር ወይም ቡድን) እንደረድራለን ። በአብነት ስልት ደግሞ አንድ ነገር አጠቃላይን መደብ እንዲያብራራልን እናደርጋለን ። በማስረጃው እንዲብራራ የሚፈለገው ሰው ፣ ግለነገር ፣ የአሰራር መንገድ ፣ ሁኔታ ፣ ድርጊያና የመሳሰለው ሊሆን ይችላል ። ማስረጃው የራሱ የሆነ በአንባቢው ወይም በሰሚው ዘንድ እሱነቱን ለይቶ የሚያሳውቅ ግለኛ ባህሪ ሊኖረው ሲገባ ፣ በሌላ በኩል ደግሞ የመደቡን ተፈላጊ አበይት ባህሪያት መወከል አለበት ።

አስረጅ ፤

«ማንኛውም ግለሰብ ፣ ማገበራጭ ቡድን ወይም መደብ በዘመኑ ገብረተሰብ ኑሮ ላይ የሚያደርገው ተጽእኖ ይኖረዋል ፤ ተጽእኖው አፍራሽም ገንቢም ሊሆን ይችላል ። በአፍራሽነቱ የሚጫወተው ሚና በገብረተሰቡ ዘንድ ውጉዝ ስለሚያሰኘው ከያዝነው ርእስ ጋር ካለመዛመዱም በላይ ተቃራኒ ነው ። እንዲያውም ለገብረተሰቡ ደህንነት የሚቆሙት ከፍሎች አንዱ ሚና በአፍራሽነት የተሠለፉትን ኃይሎች መዋጋት ነው ። ስለሆነም አንድ ተግባር የመሥዋእትነት ሚና የሚኖረው የገብረተሰቡን ኑሮ ወደፊት በማራመድ ረገድ በሚያደርገው አስተዋጽኦ ነው ። ለዚህ አስተዋጽኦ የሚቆም ግለሰብም ሆነ መደብ ባለበት ዘመን ይብዛም ይነስ ሳካባቢው ፣ ለመደቡ ፣ ላገሩ ፣ ብሎም ለዓለም ገብረተሰብ ዕድገት የሚከፍለው መሥዋዕትነት አለ ማለት ይቻላል ። መሥዋዕትነትን የሚከፍለው ከፍል ተግባር እንደየዘመኑና እንደየገብረተሰቡ የዕድገት ደረጃ ሊለያይ ይችላል ። በአንድ ወቅት እገሩን ከውጭ ወራሪ ኃይል ለመከላከል ፣ በሌላ ወቅት በአገሩ ውስጥ የሚነሡትን የመከፋፈል ፣ የረገብና በጠቅላላውም

የኢየሱስ ምስክርነት ለማሳደግ ወይም ለሕይወት ሁሉ ችግሮች የተወጣ ጎብረተሰብ ከሆነ ለላቀ የዕድገት ደረጃ የሚከፍለው መስዋዕትነት አንድን ጎብረተሰብ ካለበት ችግር ለማላቀቅ አለዚያም ከፍተኛ ዕድገት እንዲገኝና ለማድረግ ይሆናል። ችግሮቹን ለማሳደግም ሆነ ተፈላጊውን የዕድገት ደረጃ ለመድረስ ህብረተሰቡ የሚገኝበትን የዕድገት ደረጃ መገምገምና መረዳት ከመስዋዕትነቱ የሚቀድም ተግባር ይሆናል።

«መስዋዕትነት የተለያዩ ደረጃዎች ሊኖሩት ይችላል። በተለያዩ አገሮች ወይም መደቦች መካከል በሚደረገው ጦርነት ውስጥ በቀጥታ በመሰተፍ ለጦሩ ሰንቅና ትዋቅ በማቀበል፣ ደም በመለገስ፣ የዘማቹን ቤተሰብ በመንከባከብ ተሳትፎ ማድረግ ከጦርነቱ ጋር የተያያዘ መስዋዕትነት ነው። የጎብረተሰቡን ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ እርምጃዎች ለማሳደግ በተለያዩ ሕዝባዊና የሙያ ማኅበራት ውስጥ በፈቃደኝነት ያለ ክፍያ በመሥራት የሚደረገው እብዮታዊ አስተዋፅኦ የመስዋዕትነት አንዱ ገጽታ ነው። መስዋዕትነት በአንድ አገር ክልል ብቻ የተወሰነ ላይሆን ይችላል። ሰፊው ሕዝብ በአገሩ አድጋርያን ላይ የሚያገኘው ድል የአድጋርያን ኃይል በመናዳና የጭቁኖችን የበላይነት በማጠናከሩ ከዚያ አገር ደንበር ውጭ ላሉ ጭቁኑ ሕዝቦችም አስተዋፅኦ ያደርጋል። ሶቪዬት ኅብረት በሁለተኛው የኢምፔሪያሊስቶች ጦርነት ያጣቸው የሀያ ሚሊዮን ሕዝቧ ሕይወት አገሯን ብቻ ሳይሆን ጠቅላላውን ያለም ሕዝብ ከፍቺያቸው ነፃ ለማወጣት የከፈለችው የመስዋዕትነት ዓለማቀፋዊ መልኩ ነው። በዓለም አቀፋዊነት መርህ በመመራት ከኢትዮጵያውያን ጉን በመሰለፍ ደማቸውን ያፈሰሱት የኩባና የዲሞክራቲክ የመን አብዮተኞች መስዋዕትነት የኢትዮ

ጵያን አብዮት ለማራመድ ነው። ዛሬ እጅ አዙር ቅኝ አገዛዝን፣ ጽዮናዊነትን፣ አፓርታይድን፣ ፋሺስታዊ አስተዳደሮችንና የኢምፔሪያሊስቶች የጦርነት ትንኮሳን የሚቃወሙ ኃይሎች ካገራቸው ጥቅም ጋር በቀጥታ የተያያዙ ጉዳዮች ስለሆኑ ሳይሆን ለዓለም አቀፋዊነት የሚያደርጉት አስተዋፅኦ ነው።

«የኢትዮጵያ ሕዝብ፣ በተለያዩ ዘመናት ከውጭ ተስፋ ፈዎች፣ ቅኝ ገዥዎችና ፋሺስቶች ጋር ባደረጋቸው ትግሎች በከፈለው መስዋዕትነት ያገራቱ ነፃነትና አንድነት እስከዛሬ ድረስ ተጠብቆ ቆይቷል፤ ይህም ባብዛኛው ያለፉት ትውልዶች ታሪካዊ ተግባር ነበር። ያገራቱን ነፃነት የመጠበቅ ጥያቄ ገና ወዝአደሩ ባልተፈጠረበት ዘመን ባብዛኛው በአርሶ አደሩ ትከሻ ላይ የወደቀ ኃላፊነት ነበር። አርሶ አደሩ ይህንን ሚና ሊጫወት የቻለው በዘር፤ በሃይማኖት ወይም በሌላ ሳይከፋፈል፤ ለዓላማው መሳካት ባንድነት በመቆሙ ሲሆን በዚህም የመስዋዕትነቱን ፍሬ ለማየትና ለዛሬውም ትውልድ ለማስተላለፍ በቅቷል።

«ይህ ቀደምት አበው የተሰውለት የሕዝቡ አንድነትና ነፃነት ጥያቄ አገሪቱ በሥርነቀል አብዮት ውስጥ በመሆኗ ካለፈው ይበልጥ የተወሳሰበ መልክ ይዞ ተከስቷል። ስለሆነም አዲሱ ትውልድ በዘመኑ ካጋጠሙት ችግሮች በተጨማሪ ያባቶቹን እርማት እንዲያነግብ የአድጋርያን ግፊት አስገድዶታል። በመሆኑም ጓድ ሊቀ መንበር እንዳሉት '... ዛሬም አብዮታዊ ሠራዊታችን በየግንባሩ ለዚህ አብዮት ደህንነትና ለሀገሪቱ ህልውና ደህንን አድርጎልኝ፤ ይህ ጉደለኝ፤ ሰለቸኝ፤ ሳይል የሰፊውን ሕዝብ እርማት አንግቦ ከአብዮቱና ከሕዝቡ ፀሮች ጋር እየተዋደቀ ነው።' ይህ የህይወትን አሳልፎ የመሰለ

ጠት ፈቃደኝነት አንድ ዜጋ ለጎብረተሰቡ ሕሚክፍለው ቀጋ ሁሉ የላቀ ፤ አበው 'መብራት ራሱ ነዶ ለሌላው ያበራል' የሚሉት አባባል በተግባር የሚገለጥበት ፤ ገሀድ መስዋዕትነት ነው ። ስለዚህ ዛሬ ለኢትዮጵያ ጭቁን ሕዝቦች ከቆመ መደብ ለዚህ ትግል መሳካት የበኩሉን መሥዋዕትነት እንዲከፍል ይጠበቅበታል ። የዚህ ትግል ውጤት ባብዛኛው ለዛሬው ሳይሆን ለሚቀጥለው ትውልድ ነው ። ይህ ደግሞ ከግለሻነት ፍጹም ነፃ ከሆነ ወገን ብቻ የሚገኝ ተግባር በመሆኑና የተግባርም ፍሬ ከአገሩ ድግ በር አልፎ ለሌሎች ጎብረተሰቦችም ስለሚተርፍ መስዋዕትነቱ ዓለምአቀፋዊ ያስኖራል ። መሥዋዕትነትንም የሚከፍለው ከፍል ተግባሩን ከተለመው ዓላማ ጋር በማወዳደር ሲመዝነው ይኮራበታል ...»¹⁰

«... ግንባራዊ ጠንቆችን ለመከላከልና ለማስወገድ የሚወስደው እርምጃ ከኢኮኖሚው አጠቃላይ እድገት ተነጥሎ የሚታይ ባይሆንም ለጊዜውና በአጭር ጊዜ ዕቅድ ምን መደረግ አለበት ለሚለው ልዩ ልዩ ዘዴዎችን በመቀየስ ችግሩን ለመቀነስ ጥረት መደረግ እንደሚኖርበት ሁኔታዎች ያመለክታሉ ። በተለይም ዝሙት አዳሪነትን ፣ በዘኔነትንና ወንጀለኝነትን የመሳሰሉትን ማግበራዊ ጠንቆች ለማስወገድ ከቻሉት ሶሻሊስት አገሮች የሥራ ልምድ በመቅሰምና አስፈላጊውን ጥናት በማድረግ ጠንቆችን ደረጃ በደረጃ ለመከላከል ከፍተኛ ትግል መደረግ ያለበት መሆኑን ጥናቶች ይጠቁማሉ ።

«ለምሳሌም ያህል ኩባ ፣ ከአብዮቱ ማግስት ጀምሮ እርሻና ኢንዱስትሪን በሶሻሊስት መስመር ለመገንባት ያደረገችው ጥረትና ለማግበራዊ አገልግሎቶች መስፋፋት

የሰጠችው ትኩረት ብዙ የሥራ መስኮችን ለመክፈትና የሥራ አጥነትንም ችግር ደረጃ በደረጃ ለማስወገድ አስችሏታል ። በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ በተለይ የሙያ ዕውቀት ኖሯቸው ሥራ ግን የሌላቸውን በትምህርት ፣ በጤናና በሌሎች የማግበራዊ መስጫ ተቋሞች ውስጥ ገብተው እንዲሠሩ መደረጉ ለችግሩ ዘላቂ መፍትሄ ሊያስገኝ ችሏል ። በተጨማሪም አዳዲስ ትምህርት ቤቶች መክፈታቸውና ከውጭ አገሮች የተገኘውን የነፃ ትምህርት እድል አገሪቷ በሚገባ ለመጠቀም መቻሏ ለብዙ ሥራ አጦች የትምህርት እድል አስገኝቷል ።

«የቪየትናም ሕዝባዊት ሪፐብሊክም ተመሳሳይ የሆነ ሊጠቀስ የሚገባው ታሪክ አላት ። ደቡብ ቪየትናም ከአሜሪካን ኢምፔሪያሊዝም መጻፍ ተላቃ ስትወጣና ለሁለት እንድትከፈል ተደርጋ የነበረችው ቪየትናም አንድ ስትሆን በሳይጉን ከተማ ከግማሽ ሚሊዮን የሚበልጡ ሴትና አዳሪዎችና በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሥራ አጦች ይገኙ ነበር ። የቪየትናም መንግስትና ሕዝብ በወሰደው ቆራጥ እርምጃ በተለይ በሴትና አዳሪነት ዝቃጭ ኑሮ ይኖሩ ለነበሩት የተህድሶ ፕሮግራም በማዘጋጀት ፣ የልማት ሥራዎችን ፣ ፋብሪካዎችን ፣ እርሻዎችንና አነስተኛ የእደጥበብ ተቋሞችን በማስፋፋት በሥራ ላይ እንዲሰማሩ አድርጉአል ።

«ወደ ሶሻሊስት ጎብረተሰብ በሚደረገው ግስጋሴ እንደ ሥራ አጥነትና ሴትና አዳሪነት የመሳሰሉት ማግበራዊ ችግሮችና ጠንቆች ደረጃ በደረጃ እየተወገዱ የሚሄዱ እንጂ በአንድ ጊዜ የሚጠፉ አይደሉም ። ስለሆነም እነዚህ ችግሮች ዛሬም በአገራችን ጉልተው የሚታዩ ዐቢይና አሳሳቢ ሁኔታዎች መሆናቸውን መገንዘብ ያስፈልጋል ። ጎድ ሊቀ መንበር መንግሥቱ ኃይለማርያም ለኢሠጋክኮ

¹⁰ 'ፎርቀአደር' ትጽ 4 ፣ 108 ፣ 'ሰከረም' 20/1973 ፣ ገጽ 3 ።

ግዕዝላዊ ኮሚቴ 2ኛ መደበኛ ስብሰባ ባቀረቡት ሪፖርት ላይ 'ማኅበራዊ ችግሮቻችን በምርት ጋደሎች ዕድገት እየተወገዱ የሚሄዱ ቢሆንም እጅግ አሳሳቢ የሆኑት በተቻለ መጠን የሚቃለሉበትን ሁኔታ መሻት ቸል ሊባል የማይገባው ነው ። ማይምነትን የማስወገዱን ዘመቻ ማጠናከር፣ በተላለፈ በሽታዎች ላይ መዝመት፣ ሥራ አጥነትን ለማቃለል ተገቢ ትኩረት መስጠትና የግንባታው ትግላችን ፀር የሆኑትን ለሕዝብና ለመንግሥት ንብረት እንከብካቤ አለማድረግን፣ ጉቦና ስርቆትን መዋጋት፣ በአጸንሩም ቁጠባና ምርታማነት እንዲዳብር ማድረግ በማኅበራዊ ረገድ ከፍተኛ ትኩረት ሊሰጣቸው የሚገባ አበይት ጉዳዮች ናቸው ብለዋል ። የመደብ ጠላቶቻችን ግን እንዲህ ያሉትን ችግሮች ሊፈቱ የማይችሉና በሕዝብ ላይ ሆን ተብሰው የተጫኑ አድርገው ለማቅረብ ይሞክራሉ ። ሐቁ ግን ይህ እንዳልሆነ ከሚከናወኑት ተግባራት ግየት ይቻላል ... »¹¹

(ሰ) የማመሳሰልና የማነፃፀር ስልት

ማመሳሰልና ማነፃፀር ወደ አንድ የተቋፈ አላማ ግምራት አለበት ። ዳመናው አንበሳ ይመስላል ብንል የማመሳሰሉ ተግባር ስለ ዳመናውም ሆነ ስለ አንበሳው የሚያስተምረን ነገር የለም ። የዚህ ስልት ደግሞ አቢይ አላማው የሚያውቁትን ከማያውቁት ጋር በማመሳሰልና በማነፃፀር የማያውቁትን እንዲያውቁ ለማድረግ ነው ።

(1) ግንኙውም ነገር ከተለያዩ አቅጣጫዎች እየታሰበ የተለያዩ ፍላጎትን እንዲያሟላ ሆኖ ሊቀርብ ይችላል ። ስለሆነም ያንን መመልከቻ አኳያ መወሰን ያስፈልጋል ።

ለምሳሌ ከገበሬ አኳያ ከሆነ፣ በገበሬው ልምድ እንገር መታየት ይኖርበታል — ገበሬው አንድን መሬት ለም፣ ለም ከጠፍ፣ ጠፍ ብሎ በመመደብ፣ ለመን መሬት ከዚያ በፊት ከሚያውቀው ለም ወይም ለም ከጠፍ ወይም ጠፍ ጋር በማወዳደር፣ ሊያስገኝ የሚችለውን ሰብል ወይም ለማቅናት የሚፈጀውን ማዳበሪያ፣ ወይም እነዚህን የመሰሉ ሌሎች ጉዳዮችን ሊገመግም በሚችልበት አይነት ። ወይም ይኸንኑ መሬት ለእንዳስትሪ ከማቋቋሚያነት አኳያ ለማየት ይቻላል ። በዚህ ረገድ የሚገመግምም ሰው ቢሆን የሚመለከተው ያው ከባለእንዳስትሪው ልምድ አኳያ ነው መሆን የሚኖርበት — ከዚያ በፊት የሚያውቀውን የእንዳስትሪ ስፍራ ከአሁኑ ጋር በሚያመሳስልና በሚያነፃፅር አይነት ። ለማንኛውም፣ ስልቱ እንዲሰምር ከተፈለገ፣ አኳያው ግልፅ እንዲሆን ያሻል ።

(2) ማመሳሰሉና ማነፃፀሩ ለምን እንዳስፈለገ መታወቅ ይኖርበታል ። (ሀ) የማይታወቀውን ከሚታወቀው ጋር በማነፃፀር የማይታወቀውን ለማወቅ ። (ለ) ካጠቃላይና ከታወቁ ባህርያት በመነሳት፣ ያልታወቁት ግለነገሮች ባህርያት በታወቁት አጠቃላይ ባህርያት ውስጥ ይካተቱ አይካተቱ እንደሆነ ለመገምገም ። (መ) ግለነገሮችን እየተነተኑ አቅርቦ ያላቸውን አጠቃላይ የጋራ ባህሪ (ሀሳብ) ለማግኘት ።

አኳያን የመወሰንና የአኳያውን ግብ የማወቅ ዘዴዎች በማመሳሰልና በማነፃፀር ስልት ለሚቀርቡ ፅሁፎች ወሳኝነት አላቸው ።

¹¹ 'መስከረም' ቅጽ 3፣ ቁጥር 12፣ ታኅሣሥ መጋቢት 1975፣ 102-3 ።